

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**AR-GE YÖNETİMİ, KOBİLERDE AR-GE ÇALIŞMALARINDA DIŞ KAYNAK
KULLANIMI VE TEŞVİKLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer DEDEOĞLU

**Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : İşletme Yönetimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hikmet ERKAN

ŞUBAT –2018

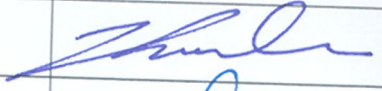
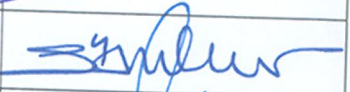

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AR-GE YÖNETİMİ, KOBİLERDE AR-GE ÇALIŞMALARINDA DIŞ KAYNAK
KULLANIMI VE TEŞVİKLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ömer DEDEOĞLU

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : İşletme Yönetimi

"Bu tez 16/02/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Ürd. Doç. Dr. Hakkı ERKAN	Basarılı	
Prof. Dr. R. İlker GÖKSUNUŞ	Basarılı	
Ürd. Doç. Dr. Zeynep NARİFOĞLU	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel etik kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden faydalanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan bilgilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması niteliğinde sunulmadığını beyan ederim.

Ömer DEDEOĞLU

16.02.2018

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her safhasında sunduğu kapsamlı destekten hayat boyunca yararlanacağımı düşündüğüm danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hikmet ERKAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın alt yapısını oluşturmamda emeği geçen ve derslerine katıldığım hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ömer DEDEOĞLU

16.02.2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
ÖZET.....	IX
SUMMARY	X
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. AR-GE NEDİR? İNOVASYON NEDİR? AR-GE'YE YÖNELİK DESTEK VE TEŞVİKLER.....	3
1.1. Ar-Ge Kavramı ve Tanımı	3
1.1.1. Araştırma	5
1.1.1.1. Temel Araştırma.....	5
1.1.1.2. Uygulamalı Araştırma.....	5
1.2. Ar-Ge'yi Destekleyici Kavramlar	6
1.2.1. Patent	6
1.2.2. Bilgi	9
1.2.3. Yenilik	9
1.2.4. Teknoloji.....	9
1.3. Ar-Ge'nin Amacı ve Kapsamı.....	10
1.4. İnovasyon ve İnovasyon ile İlgili Kavramlar	10
1.4.1. İnovasyon (Yenilik)	11
1.4.2. Teknoloji.....	12
1.4.3. Yaratıcılık	12
1.4.4. Değişim.....	13
1.4.5. Buluş	13
1.5. Ar-Ge'ye Yönelik Destek ve Teşvikler.....	15
1.5.1. Teşvik.....	16
1.5.2. Ar-Ge Çalışmalarını Teşvik Eden ve Destekleyen Kuruluşlar.....	17
1.5.3. Uluslararası Sanayi Ar-Ge Desteği.....	17

BÖLÜM 2. AR-GE ÇALIŞMALARI, ULUSAL VE ULUSLARARASI AR-GE DESTEK VE TEŞVİKLERİ.....	19
2.1. Kobi Tanımları	19
2.1.1. Almanya’da KOBİ Tanımı	22
2.2. Türkiye’de Kobiler Nasıl Ar-Ge Yapıyor?	22
2.3. Ulusal Ar-Ge Destekleri	29
2.3.1. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	29
2.3.1.1. Ar-ge Merkezleri	29
2.3.1.2. Sanayi Tezleri Programı (SAN-TEZ)	30
2.3.1.3. Teknogirişim Sermayesi Desteği	30
2.3.2. Ekonomi Bakanlığı	32
2.3.2.1. Uluslararası Nitelikteki Yurtiçi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği.....	32
2.3.2.2. Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 97/5 Sayılı	33
2.3.2.3. Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ 98/10 Sayılı .	34
2.3.2.4. İstihdam Yardımı Hakkında Tebliğ 2000/1 Sayılı	36
2.3.2.5. Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesi İlişkin Tebliğ 2009/5 Sayılı.....	37
2.3.2.6. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2010/6 Sayılı	38
2.3.2.7. Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®’nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2006/4 Sayılı	39
2.3.2.8. Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ 2011/1 Sayılı	42
2.3.2.9. Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2010/8 Sayılı.....	46
2.3.2.10. Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ 2008/2 Sayılı.....	48
2.3.2.11. Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımlarına İlişkin Tebliğ 2010/1051	
2.3.3. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	51
2.3.4. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	52
2.3.5. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	53
2.3.6. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV).....	62
2.3.7. İşkur	65

2.3.8. Gelir İdaresi Başkanlığı	66
2.3.9. Türk Eximbank	66
2.3.10. Türkiye Kalkınma Bankası	68
2.3.11. Teskomb.....	69
2.3.12. Kobi Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.....	69
2.3.13. Kredi Garanti Fonu (KGF)	69
2.3.14. İvci	69
2.3.15. Kosgeb	70
2.4. Uluslararası Ar-Ge Destekleri	86
2.4.1. Türkiye – AB Mali İşbirliği.....	86
2.4.1.1. Adaylık Öncesi Mali Yardımlar (1964-1999).....	87
2.4.1.2. Adaylık Sonrası Dönem (2000-2006)	87
2.4.2. Abigem.....	89
2.4.3. Yurtdışı Özel Yatırım Şirketi (OPIC).....	89
2.4.4. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument For Pre-Accession Assistance-IPA)	90
2.4.5. Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP)	93
2.4.6. Horizon 2020 (UFUK 2020).....	100
2.4.7. İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (COSME)	109
2.4.8. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP) - Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)	112
2.4.9. Eureka Desteği	116
2.4.10. Eurostars Destekleri.....	118
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	122
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devleti
ABM	: Avrupa Bilgi Merkezi
ABİGEM	: Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
AŞ	: Anonim Şirketi
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
BROP	: Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
BTSTP	: Bilim, Teknoloji, Sanayi Tartışmaları Platformu
CIP	: Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı
DFİF	: Destek ve Fiyat İstikrar Fonu
DiE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
DTSS	: Dış Ticaret Sermaye Şirketi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EIB	: Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank)
EIF	: Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund)
EXİMBANK	: Türkiye İhracat Kredi Bankası A.S.
EPO	: Avrupa Patent Ofisi
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu

İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezi
İTEP	: İleri Teknoloji Projeleri
İVCİ	: İstanbul Girişim Sermayesi Girişimi
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
JPO	: Japonya Patent Ofisi
HALKBANK	: Türkiye Halk Bankası A.Ş.
KDV	: Katma Değer Vergisi
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ AŞ	: KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	: Küçük, Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KÖİDD	: Küçük Ölçekli İşletme Kurma Danışmanlığı Desteği
KÜSGET	: Gaziantep Küçük Sanayi Sitesi
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
MTA	: Maden Tetkik ve Arama
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OPIC	: Yurtdışı Özel Yatırım Şirketi
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SDŞ	: Sektörel Dış Ticaret Şirketi
SEGEM	: Sınai Eğitim ve Geliştirme Merkezi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TL	: Türk Lirası
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
TÜSİAD	: Türkiye Sanayi ve İşadamları Derneği

SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezleri
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
TGP	: Teknoloji Geliştirme Projesi
TGSD	: Tekno Girişim Sermayesi Desteği
TESKOMB	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri
TEYDEP	: Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
TMMOB	: Makine Mühendisleri Odası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYOV	: Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türk İstatistik Kurumu
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
USPTO	: ABD Patent ve Marka Ofisi
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü
UNPK	: Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi
USAMP	: Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri
WIPO	: Dünya Fikri Haklar Örgütü
YPK	: Yüksek Planlama Kurulu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: İnovasyon Türleri.....	14
Tablo 2: AB - Türkiye Kobi Tanımı	21
Tablo 3: Almanya KOBİ Araştırma Enstitüsünün (Institut für Mittelstandforschung) KOBİ Tanımı	22
Tablo 4: AR-GE'ye Ayrılan Parasal Kaynaklar İle İlgili Göstergeler	27
Tablo 5: Ar-Ge'de Çalışan İnsanlara İlişkin Göstergeler.....	27
Tablo 6: En Fazla Ar-Ge Harcaması Yapan İlk 20 Şirket (2011).....	28
Tablo 7: Finans Kaynağına Göre Ar-Ge Harcamaları.....	34
Tablo 8: Türkiye'deki Ar-Ge Harcamalarının GSYİH'ya Oranı	36
Tablo 9: Proje Başvurularının Firma Ölçeğine Göre Dağılımı	74
Tablo 10: Tematik Proje Destek Programı	75
Tablo 11: Desteklenen Projelerin Firma Ölçeğine Göre Dağılımı.....	76
Tablo 12: Ar-ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulamalar İçin Kredi Destekleri.....	77
Tablo 13: Proje Geliştirmeye Yönelik Destekler	78
Tablo 14: Endüstriyel Uygulamalara Yönelik Destekler	78
Tablo 15: Genel Destek Programı	81
Tablo 16: Yeni Girişimci Desteği Etmenleri, Oranı, Zamanı ve Maksimum Sınırı.....	83
Tablo 17: Destek Ödemesinin Maksimum Sınırları ve Destek Etmenlerinin Oranı	84
Tablo 18: 2002 ve 2006 Yılları Arasında Türkiye'nin Kullandığı AB Mali Yardımları (milyon avro).....	81
Tablo 19: IPA Kapsamında Aday Ülkeler	84
Tablo 20: Bileşenler Bazında Bütçe Dağılımı.....	91
Tablo 21: Avrupa Ortak Araştırma Merkezleri.....	101
Tablo 22: Mali Destek Tablosu.....	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Fikir Aşamasından Patent Alımına Uzanan Süreç	7
Şekil 2: İnovasyon Döngüsü	12
Şekil 3: Türkiye’de Ar-Ge Harcamasının GSYH İçindeki Payı	21
Şekil 4: Sektörlere ve Harcama Gruplarına Göre Ar-Ge Harcaması	24
Şekil 5: Projelerde KOBİ’lerin Payı	26
Şekil 6: Hibe Destek Tutarının Yıllara Göre Dağılımı	79
Şekil 7: Hibe Desteğin Sektörlere Göre Dağılımı	80
Şekil 8: IPA Kurumsal Yapılanması	92
Şekil 9: Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı Coğrafi Odaklanma Haritası	99

Tezin Başlığı: Ar-Ge Yönetimi, Kobilere Ar-Ge Çalışmalarında Dış Kaynak Kullanımı ve Teşvikler.	
Tezin Yazarı: Ömer DEDEOĞLU	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hikmet ERKAN
Kabul Tarihi: 16.02.2018	Sayfa Sayısı: X (ön kısım) + 136 (tez)
Anabilimdalı: İşletme	Bilimdalı: İşletme Yönetimi
<p>Ülkemizde kamu ve işletme kurumlarının Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarına önem verilmelidir. Tez çalışmamız içerisinde Türkiye’de ki Araştırma Geliştirme ve KOBİ’lere yönelik Ar-Ge destek ve çalışmaları araştırılmıştır. Dünya’nın hızla değişmesi ve gelişen teknoloji ile küçük işletmelerin yerini fabrikaların alması, küçük işletmelerin ayakta kalabilmesi için yenilik faaliyetlerine yönlendirmiştir. Teknolojik yeniliklerin hızla devam ettiği bir Dünya’da ayakta kalabilmek için yenilik faaliyetlerine Ar-Ge çalışmalarına önem daha da artmıştır. Dünya’nın Ar-Ge çalışma paylarına bakıldığında gelişmiş ülkelerin teknolojik yeniliklerden daha fazla pay almak için Ar-Ge araştırma çalışmalarına çok önem vermektedirler. Küreselleşen Dünya’da işletmeler için finansal sorunlar her geçen gün artmaktadır. Özellikle küçük işletmelerin ayakta kalabilmesi için bir takım finansal destek ve teşviklerin olması gerekmektedir. Küçük işletmelere bakıldığında yenilik çalışmalarına ayrılan bütçenin çok az olduğu gözlenmektedir. Küçük işletmelerin KOBİ’lerin ayakta kalabilmesi için Devlet, Dernek, Vakıf vb. gibi bir çok özelliği olan kurum ve kuruluşların Araştırma-Geliştirme çalışmaları için KOBİ’lere destek, teşvik, indirim ve kolaylıklar sağlamalıdır.</p> <p>Destek ve teşviklerin araştırılarak, KOBİ’lerin finansal sorunlarına gerekli desteğin sağlanması için ulusal ve uluslararası finansal kaynaklar araştırılmalıdır. Finansal desteğin sağlanmasından dolayı KOBİ’ler gerekli Ar-Ge faaliyetleri için çalışmalarına hız verecektir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin çalışma alanımıza konu olması ülke ekonomisi için büyük öneme sahiptir. Oysaki ülkemizde Ar-Ge faaliyetleri küçük ve orta ölçekli işletmelerde yok denecek kadar azdır. Ülkemizdeki işletmelerin değişen dünyada daha güçlü durabilmesi için kamu kuruluşlarının Araştırma ve Geliştirme çalışmalarına daha fazla önem vermelidir. Bilgi devamlı araştırılınca kendini devamlı yeni bilgi ile yeniliyor. Ar-Ge çalışmaları da bilgi gibi kendini devamlı yenilemektedir.</p>	
Anahtar Kelimeler: AR-GE, KOBİ, Küreselleşme, Ulusal, Uluslararası, Teknoloji	

Title of the Thesis: R & D Management, Outsourcing and Incentives in R & D in Kobilir

Author: Ömer DEDEOĞLU

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Hikmet ERKAN

Date: 16.02.2018

Nu. of pages: X (pre text) + 136 (main body)

Department: Business Administration **Subfield:** Business Management

In our country, great importance should be attached to the research and development (r&d) activities of state and private organizations. In our thesis, we have examined research and development in Turkey as well as r&d support and activities aimed at small and medium sized enterprises. The speed at which the world is progressing and with the new technological advances factories taking the place of small enterprises has oriented these small enterprises to innovative activities in order to survive. The importance of innovation and r&d activities has even more increased, especially when it comes to standing strong in a world of fast progressing technology. When considering the shares of world r&d activities, we come to the conclusion that developed countries allot a greater importance to r&d in order to gain a higher benefit from technological innovations.

In a world becoming more and more globalized, financial problems are escalating for the small enterprises. To this end, support and a number of financial incentives should particularly be offered to these enterprises to enable them to survive. As far as small enterprises are concerned, we observe that the budget allotted to innovative activities is very insufficient. For the small enterprises -the sme- to survive, institutions and organizations in possession of many characteristics - such as the state, associations and foundations- should provide support, incentives, reductions and facilities to the small and medium sized enterprises to pursue their own r&d activities.

National and international financial sources should be investigated in order to find the necessary support and incentives the sme need to solve their financial problems. Consequently, only thanks to this financial support, wil the sme add speed to their activities in the r&d field. The fact that the sme are the subject of our study is of great significance for the economy of our country. Notwithstanding the fact that r&d research is almost inexistent within the sme. In conclusion, to enable the national enterprises to stand strong in a constantly changing world, more importance should be given to research and development activities.

Keywords: R & D, SME, Globalization, National, International, Technology

GİRİŞ

Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge); özel sektör, kamu, işletmeler ve üniversitelerde özel çalışma gerektiren araştırmalardır. Ar-Ge, bilgiyi yeniden bulmak ve o bilgiyi yeni isimler ile ortaya koyabilmektir.

Türkiye’de üretim yapan özel ve kamu gibi birçok faaliyetlerde bulunan şirketler, üniversiteler, işletmeler gelişen teknoloji ile Dünya sınıfındaki gelişmiş ülkeler sınıfında yer almak istiyorsa, Araştırma ve Geliştirme çalışmalarına daha fazla önem vermelidir. Ar-Ge için yapılmış olan yatırımların ise kısa vadeli değil uzun vadeli bir yatırım olduğu unutmamalıdır. Teknoloji ve bilim ile keşfedilmiş olan yeni bilgiler firmaların ekonomik anlamda daha güçlü konuma gelmesi beklenecektir. Araştırma ve Geliştirme çalışmalarına önem veren firmaların her zaman yeni bilgilere açık olduğu ve devamlı yenileşme sürecinde olduğu bilinmektedir. Ar-Ge faaliyetleri kurumdan kuruma farklılık göstermektedir. Bunlar, mühendislerin kadrolu olduğu ve doğrudan yeni ürünler geliştirenler ile bilimsel veya teknolojik alanlarda uygulamalı araştırma ile görevlendirilenler Ar-Ge departmanlarının iki temel modeli olarak gelecekteki ürün geliştiriciler olarak belirtilebilirler. Ar-Ge, kurumsal faaliyetlerin büyük bir çoğunluğundan farklı olarak, hemen kâr elde etmeyi amaçlamamakta ve genellikle daha fazla risk ve belirsiz bir yatırım getirisi taşımaktadır. Bununla birlikte, yeni ürünlerin pazarlanması yoluyla yüksek paylarının elde edilmesi için Ar-Ge çok önemlidir.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında. Ar-Ge çalışmalarının daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Bu gelişmişlik ise bu ülkeye bilgiyi satın alan değil bilgiyi satan konumuna getirmiştir. Son yıllarda Türkiye’de Ar-Ge çalışmalarının hızla arttığı gözlenmektedir. Ülkemizin de gelişmiş ülkeler gibi bilgi satan konumuna gelmesi için çeşitli destek ve teşvikler, çeşitli stratejiler, yasal kolaylıklar, finansal çözümler gibi planlar ortaya koymalıdır. OECD’nin tanımına göre Ar-Ge, “teknik ve bilimsel birikimi arttırmak için sistemli bir temele dayanarak sürdürülen çaba ve bilginin yeni uygulamada kullanılması” olarak tanımlamıştır. Farklı bir ifade ile Ar-Ge, bilimsel araştırmalarda elde edilen bulguları uygulamaya dönüştürme ve yeni teknolojileri geliştirme gayretidir. Ar-Ge işletmeler için yeni ürün üretimi ve ürün hızını artırma maksadıyla sistemli ve yaratıcı çalışmaların bütünü olarak tanımlanabilir. Bu durumda ise KOBİ’ler, Üniversiteler, İşletmeler ve Kamu kuruluşları gibi sektörlerin ihtiyaçlarının belirlenerek öncelikle bildirilmesi sağlanmalıdır. Mevcut koşullara

bakıldığı zaman birçok sektör finansal kaynak bakımından sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durumda KOBİ'lerin Araştırma-Geliştirme çalışmalarına ayrılan bütçesi çok az olmaktadır. Destek ve teşviklerin yeterince olmaması küçük ve orta ölçekli işletmelerin iş yeri kapatmasına kadar gitmektedir. KOBİ'ler bir toplumun yapı taşlarını oluşturur, KOBİ'lerin gerekli destek ve teşvikleri görmemesi o yapı taşlarının düşmesine neden olur.

Bilgi toplumuna geçtiğimiz küresel dünyada en önemli etkiyi yine küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmuştur. Gelişmekte ve gelişen ülkeler bakıldığında işletmelerin nerdeyse çoğunu küçük ve orta ölçekli KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ülkeler KOBİ'lerin etkili ve etkin bir üretimde durabilmeleri için Destek ve Teşvik sistemlerinin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda çalışmada; AR-GE faaliyetleri kapsamında ülkemizdeki yasal mevzuatın da göz önünden tutularak KOBİ'lerin gelişimine olan katkı verilen teşviklerin analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde AR-GE ve inovasyon kavramları açıklanmış, Ar-Ge'ye yönelik destek ve teşvikler incelenmiştir. İlk bölümde ayrıca; araştırma, temel araştırma, uygulamalı araştırma, AR-GE'yi destekleyici kavramlar, patent, bilgi, yenilik, teknoloji, AR-GE'nin amacı ve kapsamı, inovasyon ve inovasyon ile ilgili kavramlar, inovasyon (yenilik), teknoloji, yaratıcılık, değişim, buluş, ar-ge çalışmalarını teşvik eden ve destekleyen kuruluşlar, uluslararası sanayi ar-ge desteklerine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; Ülkemizde yapılan AR-GE çalışmaları, ulusal ve uluslararası ar-ge destek ve teşvikleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise Ar-Ge'nin ülkemizde istenilen seviyeye ulaşabilmesi için özel sektör, eğitim kurumları ve devlet kurumları tarafından yapılması gerekenler anlatılmıştır. Ülkemizde birçok Ar-Ge desteği sunulmakla birlikte bu fonların nerelerden ve nasıl kullanılacağına dair dağınık bir yapı vardır. Bu çalışma ile hangi teşviklerden nasıl yararlanılabileceğine yönelik rehber bir doküman olarak bir çerçeve sunulmuştur.

BÖLÜM 1. AR-GE NEDİR? İNOVASYON NEDİR? AR-GE'YE YÖNELİK DESTEK VE TEŞVİKLER

1.1. Ar-Ge Kavramı ve Tanımı

Yeni bir ürün veya üretim amaçlı yapılan çalışmaların tamamına Ar-Ge denir. Ar-ge yeni malzeme ve ürün üretmek, yeni sistem veya hizmet oluşturmak, yeni bilgiler elde etmek veya mevcut olanları geliştirmek üzere bilim ve teknolojiye gelişme sağlayacak olan çalışmalardır.

Ar-Ge beşeri, kültür ve toplum bilgilerinin artışı sağlamak ve yeni projelerde kullanmak amacı ile uygulanan yenilikçi çalışmalardır. Bununla birlikte kısaca Ar-Ge, yeni bir ürün, üretim ve yeni sistem aşamasında ortaya konulan kreatif ve sistematik çalışmalardır. Ar-Ge'yi ilgili benzer etkinliklerden ayıran temel kriter, Ar-Ge'de dikkate değer ölçüde yenilik ve özgünlük bulunmasıdır (Ertürk, 2000: 409).

OECD'nin tanımına göre Ar-Ge "Ar-Ge, OECD'nin yaptığı tanıma göre, "teknik ve bilimsel birikimi arttırmak için sistemli bir temele dayanarak sürdürülen çaba ve bilginin yeni uygulamada kullanılmasıdır" Farklı bir ifade ile bilimsel araştırmalarda elde edilen bulguları uygulamaya dönüştürme ve yeni teknolojileri geliştirme gayretidir. Ar-Ge işletmeler için yeni ürün üretimi ve ürün hızını artırma maksadıyla sistemli ve yaratıcı çalışmaların bütünü olarak tanımlanabilir (Chiesa, 2001: 35).

Araştırma geliştirme beşeri, kültür ve toplum bilgilerinin artışı sağlamak ve yeni projelerde kullanmak amacı ile uygulanan yenilikçi çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. (TOBB, 2005: 15).

Yaşam kalitesi açısından Ar-Ge'nin değeri, her Avrupa ülkesinin ve AB politikalarının her stratejik planında vurgulanmaktadır. Bu nedenle Avrupa'da Ar-Ge, kamu desteği ile hem kamu hem de özel kuruluşlarda yürütülmektedir. Son on yılda, araştırma girişimlerinin çoğunun teknoloji odaklı projelerin geliştirilmesi için finanse edildiği ve temel araştırmalar için az sayıda girişimin desteklendiği belirtilmelidir (Karthik, 2010: 52).

Araştırma geliştirme "yeni bir ürün üretilmesinde, ürün kalitesi ya da ürün standartlarının yükseltilmesi, maliyetleri düşürmeyi sağlayıp yeni metotların uygulanması, üretim ile ilgili piyasada uygulanacak yeni teknoloji geliştirmek ve

bunların sonuçlarını yarayışlı malzeme, araç, gereç, sistem, yöntem, üretim tekniklerine dönüşmesi ya da mevcut teknolojiyle iyileştirilmesi için faaliyetler” şeklinde tanımlanır (Çelik, 2011: 9).

Ar-Ge'nin tanımının yanı sıra bu kavramı destekleyici tanımlar da incelenmelidir. İncelenecek bu kavramlar Ar-Ge çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Bir ülkenin ARGE düzeyini görmek için çeşitli göstergelerden faydalanılmaktadır. Bunlardan biri Fen Bilimleri Dalında bir yıl içinde uluslararası dergilerde yayımlanan makale sayısıdır. 1998 yılı içinde yayımlanan makale sayıları perdede görülmektedir. Bir milyon kişi başına düşen değer Türkiye için 77 iken, gelişmiş ülkelerde 500'ün üzerindedir (İmamoğlu ve Keskin, 2003: 21-29).

Ar-Ge yönetimi, inovasyon yönetiminin görevlerinin (yani, icatların yaratılması ve ticarileştirilmesi) teknoloji yönetiminin görevlerini (yani, teknolojik know-how'ın dış ve iç oluşturma ve elde tutulması) yerine getirdiği şekilde tanımlanabilir. [3] Temel araştırma, temel araştırma, teknoloji geliştirme, ileri gelişim, konsept geliştirme, yeni ürün geliştirme, süreç geliştirme, prototipleme, Ar-Ge portföy yönetimi, teknoloji transferi gibi faaliyetleri kapsamaktadır, ancak genellikle teknoloji lisanslama, inovasyonu içerdiği düşünülmemektedir. Yönetim, IP yönetimi, kurumsal girişim, inkübasyon, vb. gibi bir firmada bir Ar-Ge işlevi olmadan gerçekleştirilebilecek yeterince bağımsız faaliyetlerdir (Boutellier, 2000: 27)

Maliyetlerin düşürülmesi, eldeki teknolojinin geliştirilmesi ve yeni teknolojinin uyarlanması, standart yükseltici tekniklerin uygulanması, yeni ürün üretilmesi ve mevcut ürün kalitesinin artırılması amacı ile yapılan her kademesi belirlenmiş çalışmalar ve sonuçlarını içini bulundurmakla birlikte Ar-Ge yönetimi inovasyon yönetimi içerisinde bir süreçtir ve bir takım yönlerden inovasyondan farklılaşır. (Öğüt ve Kocabacak, 2007: 17).

- Ar-Ge yönetimlerinde bilim-teknik yetkinliğe sahip olmak şarttır.
- Ar-Ge yönetimleri, bilim-teknik süreçlerinin yönetimlerini de belirler.
- Ar-Ge yönetimleri, Ar-Ge bölümünde yer alan bütün idari faaliyetleri kapsar.
- Ar-Ge yönetimleri, sistematik ve sağlıklı biçimde tanımlanmış olan yöntemler yoluyla gerçekleşir.

- Ar-Ge yönetimleri, sağlam planlanmış, kontrol ve koordinesi güçlü olan ve süreklilik arz eden süreçlerdir (Öğüt ve Kocabacak, 2007: 17).

1.1.1. Araştırma

Araştırma, bilinmeyeni bilme ve öğrenmek için gerçekleştirilen tüm teknolojik ve bilimsel faaliyetleri içermektedir (Göker, 2004: 8).

Araştırma, bir konu ile ilgili bilgi edinme, bilinmeyeni ortaya çıkarma ya da bir problemi çözme için sürdürülen sistemli çalışmalardır. Araştırma, temel ve uygulamalı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.1.1.1. Temel Araştırma

Türk Dil Kurumu sözlüğünde temel araştırma, “Belirli bir uygulama amacı olmadan, yeni bilgi için yapılan deneysel ya da teorik çalışmadır” biçiminde tanımlanır. Temel araştırmayı Devlet Planlama Teşkilatı “bir gözlenebilir gerçek veya olgunun temelinde bulunan esaslar ile ilgili yeni bilgi elde edilmesi için yapılan görünüşte belirli kullanım ya da uygulama bulunmayan deneysel ya da teorik çalışmalardır” olarak tanımlanmıştır (Park, Y. and Kim, S. 2005: s. 34).

Temel araştırma, sonuçlarının değeri ve uygulanmasının mümkün olup olmadığına bakmadan yapılan teknik bilgiyi geliştirmek için bilimin sınırlarını daha da genişletme, öğrenme, anlama daha doğrusu özellikle doğa ile doğa yasalarını anlamak için yapılan çalışmalardır (Sarıhan, 1998: 22).

Bu tür araştırmalar, belirli özgün bir uygulama veya kullanım düşünülmeden, belirli ticari hedefleri olmayan, bilimsel bilginin ilerletilmesi için gerçekleştirilen araştırmalardır.

1.1.1.2. Uygulamalı Araştırma

Uygulama yapılırken karşılaşılan sorunları çözme, yeni ürün ve teknoloji geliştirme gibi pratik amaç ya da hedefe yönelmiş olan ve temel araştırma sonuçlarından istifade edilerek yapılan çalışmalardır. Birçok bilim adamına göre uygulamaya yönelik yapılan çalışmaları “teknolojiye yönelik” olmaktan ziyade “ticarete yönelik” olduğunu ifade etmektedir. Özellikle Japonların teknolojik gelişmelerdeki

ilerlemesinin arkasında ticarete yönelik araştırmalar yapması gösterilir (Wincent, J.; 2009, s.55-67).

Temel ve uygulamalı araştırma arasındaki en önemli fark, amaçlarındaki ayırımdan ortaya çıkmaktadır. Temel araştırmalar her ne kadar pratik bir takım yeni buluşların ortaya çıkmasına kaynak oluşturuyorsa da, asıl amacı o güne kadar bilinmeyen bilgi sınırlarının genişletilmesidir. Burada araştırmanın bilim için yapılması esastır. Hâlbuki uygulamalı araştırma daha çok uygulama ve geliştirme çabalarında ortaya çıkan belirsizlik ve bilgi eksikliği, sorunlara çözüm bulma amacını taşır. Bu nedenle de uygulamalı araştırma genel araştırmaya kıyasla, pratik sonuçlar veren, ekonomik faydası daha fazla olan bir araştırmadır ve işletmeler düzeyinde daha çok ilgi görmektedir (Dinçer, 1999: 163).

1.2. Ar-Ge'yi Destekleyici Kavramlar

Ar-Ge'yi destekleyici kavramlar :

- Patent
- Bilgi
- Yenilik
- Teknoloji olarak oluşmaktadır.

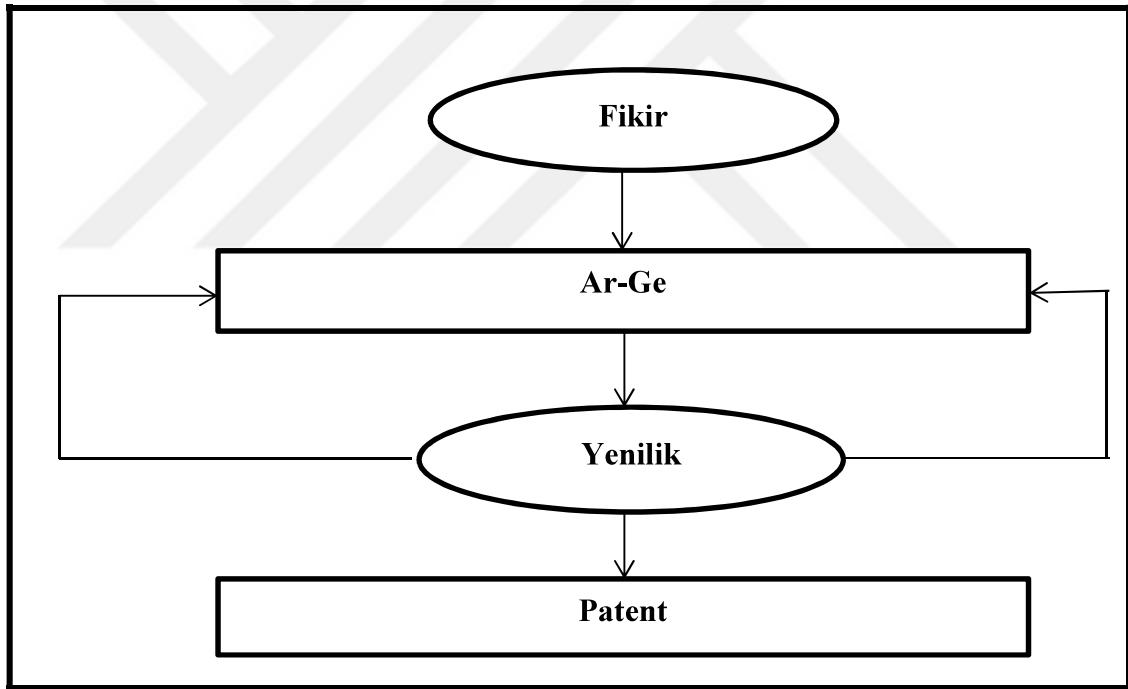
1.2.1. Patent

21. Yüzyılda yaşanan bilgi ve teknoloji dönemi, buluş, İnovasyon, Ar-Ge ve patent kavramlarının birbirini tamamladığı unsurlardır. En basit anlamıyla buluş, teknik problemlere getirilen çözüme denir. Yapılan buluşlar, patentlenebilirlik prensipleri olan yenilik, buluş aşaması ve endüstriye uygulanabilirliği kriterleri bakımından uygunluk taşıyorsa patent verilip korunması mümkündür. Patent için başvuru buluş, tekniğe hakim uzman tarafından teknik bakımından açık olarak çıkartılamıyorsa bu durumda buluş aşaması prensibi yerine gelmiş kabul edilir.

Buluşlar doğal olarak endüstriye uygulanabilir ve üretilmesi mümkün somut nesne olması gerekir. Paten temelinde yapılan buluşu açıklayıp teknolojiye yenilik ekle ve devlet de buluş üzerinden tekel hakkı vererek, ödüllendirsin mantığı bulunduğundan

hem maddi manevi kazanç hem de teknolojik gelişmelere katkı içermektedir. Bu yüzden paten alınan ülke, patentli ürünün üretimi, kullanımını ve satış haklarını belirli bir süre patent sahibine vermektedir (Yunsheng, Z.; 2007, s.71).

Patent, buluş ya da ürün sahibine, buluşunu yaptığı ürün için satış, pazarlama, çoğaltma ya da muadilinin üretilmesi gibi durumlarda ayrıcalık tanıyan resmi nitelikli bir belge ve ünvanıdır. Ülkemizde paten verme yetkisi Türk Patent Enstitüsü'ne verilmiştir. Türk Paten Enstitüsü, ülkemizin teknolojik ilerlemesine destekte bulunma, serbest rekabet ortamını sağlama, Ar-Ge'nin ilerlemesini sağlama, yasalarla düzenlenmiş olan marka, patent, sınai mülkiyet haklarının oluşması, korunması ile bu haklara ilişkin yurtdışındaki belge ve bilgileri halkın yararına sunma gibi hedefe sahiptir (<http://www.tpe.gov.tr>, 2016).

Şekil 1: Fikir Aşamasından Patent Alımına Uzanan Süreç

Kaynak: Selçuk Üniversitesi, <http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr>, 2009.

Patent kısaca endüstrinin herhangi bir kolunda uygulanabilen yeni buluşlar için verilen belgedir. İşletmelerin sahip olduğu altyapı teknolojik üretkenliği açısından belirleyicidir. İşletmeler ve ülkeler gereken alt yapının oluşması aşamasında bir teknolojiyi elde etmekte ve kullanmaktadır. Yeni ürünler sonradan yapılan Ar-Ge çalışmalarıyla ve gerekli desteklerle üretilmektedir. Yüksek teknolojiyi elinde bulduran işletmeler yarattığı farklılıktan dolayı küresel pazarda da egemen durumda olmaktadır. Ar-ge çalışmaları yüksek maliyetlere ulaştığından bazı taklitçi işletmeler oluşan yeni teknolojileri alabilmektedirler. 1970'li yılların sonlarında ABD'de gelişen imalat ve elektronik gibi sektörlerde birkaç doğu Asya ülkesinden kaynaklı oluşan tehdit ile birlikte ürünlerin ve gelişmelerin korunması ihtiyacı hissedilmiştir. Patent sistemine duyulan ihtiyacın artmasıyla, ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde bu sistem gelişmeye başlamıştır. Buluşu yapan tarafa verilen hakları yasal yollar ile korunan yetkisiz kimselerin kullanamayacağı aynı zamanda sahibine de kazanç sağlayan belgeye patent denir. Devlet tarafından verilen bu belge buluş sahibine belirli bir süre boyunca sahibinin izni olmadan başkaları tarafından üretimini engelleyebilme hakkı vermektedir. Patente sahip olan buluş sahibinin malı haline gelir, diğer mallar gibi alınıp satılabilir ve kiralanıp kiraya verilebilir. Bu belgeler alındıkları ülke için hak sahipliği doğurmaktadır. (Saygılı, 2003: 89).

Ülkeler ve ya firmalar tarafından alınan patent sayısı da yatırım ve Ar-Ge faaliyetleri gibi teknoloji kapasitesini gösteren ölçütlerden biridir. Teknolojik faaliyetler için yapılan Ar-Ge harcamalarının sonucu bu teknolojik ve yenilik faaliyetlerine alınan patent sayısıdır. Ar-Ge çalışmalarının mevcut ve ithal edilen teknolojilerin uyarlaması, kullanılması ve eğitimi gibi alanlarda da kullanıyor olması Ar-Ge faaliyetleri sayısı ile alınan patentlerin sayısı arasında birebir ilişki olmadığını gösterirken, aralarındaki pozitif ilişkiye de işaretir.

Aşağıdaki niteliklere sahip buluşlar patent olabilir (TPE, <http://www.tpe.gov.tr>, 2008).

- Yenilik: Tekniğin bilinen durumu haricindeki buluşlar yeni sayılmaktadır. Tekniğin bilinen durumu; patent başvurusu yapılmadan önce, küresel çapta ulaşılabilir bütün yazılı veya sözlü bilgiler anlamına gelmektedir.
- Tekniğin bilinen durumunun asılması: Yeni icat, içinde bulunduğu sektördeki uzman kişi tarafından, tekniğin bilinen durumundan açık ve net bir biçimde

ortaya konamayan bir çalışma sonucu çıkmış ise tekniğin bilinen durumunun asılması durumu gerçekleşir.

- Sınai Uygulanabilirlik: Tarım sektörü de dâhil olmak üzere sanayinin bütün alanlarında kullanılabilirliği olan buluşların sınai uygulanabilirliği vardır (Wheelwright, 1992:67)

1.2.2. Bilgi

Elde edilen ham bilgilerin belirli işlemlerden geçerek faydalı ve anlamlı bir biçime sokulmasıdır.

1.2.3. Yenilik

Yeni ürün ve üretimler veya yeni hizmetler oluşturmak, yeni sunum yöntemleri kullanmak inovasyon kelimesini genel anlamıyla tanımlamaktadır. Mevcuttan farklı olarak önceden yapılmamış veya uygulanmamış ürün veya hizmetler durumunda yenilikten söz edilebilir, ya da önceden bulunmuş olan bir şeyin farklı bir işletmede kullanılması durumunda inovasyondan bahsedilebilir (Dinçer, 1999:167).

1.2.4. Teknoloji

Teknik üretimi ve bu tekniğin uygulanmasıyla ilgili gerekli olan, malzeme, makine ve aletleri geliştirebilme bilgisi olarak tanımlanır (Sazak, 2007: 243). Teknoloji, araştırma ve geliştirme sonucunda elde edilen bilginin endüstriyel alana uygulanmasını, üretim ve üretimi sağlayan insan gücünü kapsayan bir olgudur. Teknoloji kol gücünü bütünüyle, beyin gücünü de kısmen ikame eden, üretim araçları, hammadde, enerji gibi diğer üretim faktörlerini de değişime uğratan bir itici güç olmakta ve bu niteliğiyle üretim faktörleri arasında önemi giderek artmaktadır. Bilim ve teknoloji sayesinde daha az enerji tüketerek daha çok üretim yapılabilen, toplumun ekonomik gelişmesini sürdürebilmektedir. (TUSİAD, 2003: 2).

Teknoloji insan vücudunu ve aklını güçlendirme, üstün kılma amacıyla geliştirilecek alet, teknik ve metotlar üzerinde durmaktadır. Bilimsel yöntemler insan faktörünü tamamen devre dışı tutmaktadır. Bunun yanında teknoloji fikir değil de hareket olduğundan dolayı, insani değerlerin göz ardı edilmesi halinde tehlikeli

neticelere neden olabilir. Geçmişten günümüze dek teknolojinin insanların yaşamında birçok olumlu etkisi olmuştur.

1.3. Ar-Ge'nin Amacı ve Kapsamı

Günümüzde teknolojik ve bilimsel gelişmeler farklı düşünülemez boyutta ve iç içelerdir, dahası bu iç içelik durumu sürekli artmaktadır. Eski zamanlarda bilim insanların yaptığı bireysel icatlar bilimsel gelişmeleri sürüklerken, günümüzdeki bireysel çalışmaların yerini kolektif bir yapıda çalışan bağımsız Ar-Ge grupları almıştır ve çalışmalar bu yolla devam etmektedir. Yeni teknoloji düzeyi ve rekabetçi pazar işletmeleri, daha önce buldukları düşük yatırım düzeyinden çıkarak araştırma geliştirme harcamalarını artırmaya zorlamaktadır (Oğuz, 2000.: 27). Küresel bir ekonomik krizin ortasında Ar-Ge'ye sürekli yatırım yapmak ve harcamaları artırmak, işletmeler tarafından hata gibi görülse de işletmelerin yeni ürün geliştirmek veya mevcut ürün hatlarında değişiklik yapmak üzere teknolojik ilerlemelerin yardımıyla, Ar-Ge çalışmalarına yönelmesi ve bu araştırmalar için harcama yapması kaçınılmaz görünmektedir (Durukan, 2003: 2).

Ürünlerin yaşam süreleri genel hatlarıyla 6 evreye ayrılır. Bunlar; pazara sunum, olgunlaşma, doyma, düşme ve üretimden kaldırma. Her bir ürün için bu evrelerin uzunluğu benzerlik göstermez fakat, her ürün pazara sunulması durumunda bu evrelerden geçer, kısaca her ürün bir sona sahiptir(Gören, 2008: 71). Bu yüzden firmalar, ürünlerin her evresinde değişik stratejiler uygulamak suretiyle üründen maksimum şekilde yararlanması bilmesi gerekir. Böylece piyasa nabızı tutulup, Ar-Ge çalışmaları sonunda üründen tam randıman elde edilmesiyle firmaların hakları korunmuş olur (Dorobek, 2006: 42).

1.4. İnovasyon ve İnovasyon ile İlgili Kavramlar

- İnovasyon (Yenilik)
- Teknoloji
- Yaratıcılık
- Değişim
- Buluş

İnovasyonla ilgili kavramlar 5 maddeden oluşur.

1.4.1. İnovasyon (Yenilik)

Bu çalışmada Kökeni Latince “innovare”, yani bir şey yapma anlamına gelen, Türkçede daha çok “yenilik” olarak kullanılan, İngilizce “innovation” sözcüğü karşılığında inovasyon kelimesi kullanılmıştır. Bu çalışmada yenilik kavramı yerine Türkçe literatürde kabul gören inovasyon kelimesi kullanılacaktır.

İnovasyon, tasarımda, üretimde ve pazarlamada yenilikçi olarak yeni yaklaşımlar geliştirerek rakiplerden avantajlı konuma geçmek olarak tanımlanmaktadır. İnovasyon, bu yenilenme ve gelişme sürecinde ve sürecin sonundaki elde edilen sonucu izah etmektedir. (Atik, 2005: 5).

İnovasyon kelime anlamı ile yeni ürünler ve sunum yöntemleri tasarlamak, yeni üretim ve hizmetler kullanmak anlamına gelmektedir. Yenilikten bahsetmek için hiç yapılmamış bir şeyin yapılması veya önceden yapılmış ancak farklı bir endüstride ya da işletmede kullanılmış olması gerekmektedir. Böyle durumlar da inovasyon olarak geçmektedir. (Dinçer, 1999: 167).

Yeni bir ürünün üretiminde veya pazarlama aşamasında alakalı bilgilerin kullanılmasını kapsayan zaman dilimi inovasyon olarak tanımlanabilir. Basit haliyle bir fikir ortaya çıktığı andan itibaren uygulamaya geçme süresine inovasyon denir ve araştırma, geliştirme ve üretim evrelerini kapsar. (Barutçugil, 1981: 12-13).

İnovasyon bütüncül bir çalışma olarak algılanmadığı için önemli problemlere neden olmaktadır. Örnek vermek gerekirse, İnovasyon sadece Ar-Ge’den ibaret olduğu kabul edilirse, ürün, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap vermede yeterli olmayabilir. İnovasyon yalnızca müşteri gereksinimlerine cevap verme şeklinde algılanırsa gelecekte doğabilecek ihtiyaçları ön görerek rekabet etme avantaj fırsatı kaçabilir.

İnovasyon sadece teknolojik gelişmelerden ibaret değildir, eğer bu şekilde düşünülürse kullanıcı ihtiyacına cevap vermeyen ürünlerin üretimine neden olabilir. İnovasyon yalnız şirket içindeki çalışmalarını ilgilendirdiği hesap edilirse dışardan gelebilecek iyi fikirlere kapalı hale gelinebilir. Bunun zıddının düşünülmesi ve İnovasyon dışardan hizmet alınması ile gerçekleştirilirse, şirket içinde öğrenme durumu gerçekleşmez ve İnovasyon yeteneklerinin gelişmesi engellenir (Elçi, 2007: 22).

Şekil 2: İnovasyon Döngüsü

Kaynak: Elçi, 2007: 152.

1.4.2. Teknoloji

Teknoloji, insanoğlunun yaşadığı yeri kendine daha yararlı hale getirme amacıyla değiştirmek için sahip olduğu, kullandığı bilgilere denir. Teknoloji, hayatın tüm alanlarını kolaylaştıran iş ve üretimde verimliliği artıran bir güçtür. Bu değiştirici gücün insanların mutluluğu ve refahını arttırmak için kullanılan ve en iyi şekilde yönetilmesi gerekir. Teknolojiyi ekonomi bilimcileri; üretim faktörlerinin uygun bir şekilde bir araya getirilip üretime katılmasını sağlayan bilgilerin tamamı diye tanımlamaktadır (Eren, 1992: 7).

1.4.3. Yaratıcılık

Genellikle yenilik ve yaratıcılık eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat, bu ikisi birbirinden oldukça farklı kavramlardır. Yaratıcılık, yeni fikirlerin oluşumu ile ilgiliyken, İnovasyon bu yeni fikrin paraya çevrilmesi ile ilgilidir. Yaratıcılık, yenilik ile ilgili başlangıç oluşturur. Çoğunlukla, yaratıcılık, bilim adamı ya da bir sanatçının hayalinden çıkan süreçtir. İnovasyonsa, fikir anlayışını takip eden ve genelde tamamlayıcı özellikleri olan kabiliyetli bireylerin emeğine gereksinim duyan zor bir

süreçtir. Buna ilave olarak, yaratıcı fikirleri, tüketici hizmetlerini geliştirip, maliyetleri azaltma ve yeni kazanç elde etme ile sonuçlanan ürüne dönüşen süreçtir (Durna, 2002: 8).

1.4.4. Değişim

Genel manasıyla değişim, bir şeyi bir seviyeden başka bir seviyeye getirme olarak ifade edilmektedir. Bu; kişi, nesne yerlerini değiştirmeden bireysel yetenek ve bilgiyi bulunduğu durumdan değişik bir noktaya getirilmesi ile olmaktadır. Organizasyonlarda olan değişim, organizasyonun bulunduğu noktadan farklı bir noktaya gelmesi anlamında kullanılır (Koçel, 1998: 477).

1.4.5. Buluş

Ürün ve hizmet için yaratılan yeni bir düşünce buluş olarak adlandırılabilir. Var olan bilginin birleşimi olan buluş, bazı istekleri tatmin etmektedir. Yeni mal veya hizmet üreten veya yeni bir sistem kullanan bir girişimci mucit sayılabilir ve yaptığı çalışma da buluş olarak nitelendirilebilir (Durna, 2002: 10).

Tablo 1: İnovasyon Türleri

Türler	Tanım
1.Düzen bozucu İnovasyon	Yenilikçi olan işletmeler, süreç ve ürün yeniliği sayesinde büyük kar ve Pazar payı elde eder. Rekabette geride kalmak istemeyen rakipler, bu ürün ya da süreçleri taklit etmeye çalışır. İster öncü olsun ister taklit eden olsun İnovasyon çalışmaları içinde yer almaktadır. Bu yüzden, firmaların kendilerine yol gösterecek ve yapılarına uygun İnovasyon stratejilerini belirlemesi gerekir.
2.Uygulama İnovasyonu	Uygulama inovasyonu, iş gereksinimlerini karşılamak için uygulama geliştirilmesi ve birbirleriyle bütün şekilde çalışmaların sağlanmasıdır.
3.Ürün İnovasyonu	Yeni ve farklı ürün geliştirme veya mevcut ürünlerde değişim yenilik ve farklılıkların yapılması ile ürünü pazara sunma ürün inovasyonu olarak tanımlanır.
4.Hizmet İnovasyonu	Hizmet sektöründeki İnovasyon, imalat sektöründeki inovasyondan farklıdır. Önemli ya da yeni değiştirilmiş hizmet, bu hizmet sunumu ve dağıtılması sistemindeki farklılık ve yenilik, hizmetlerin sunumunda yeni teknolojilerin kullanımı, hizmet inovasyonu sonucunu doğurur.
5.Süreç İnovasyonu	Bir işi yerine getirmek için ihtiyaç duyulan iş ile ilgili adımların toplamına süreç adı verilir. Ürün tasarımından başlayıp, son kontrole kadar, firma içinde gerçekleştirilen tüm adımlar bir süreci ifade eder. Süreçlerin kısaltılıp, uzatılması maksadıyla yeni fikir geliştirilmesi veya maliyetlerin düşürülmesi sadece süreç inovasyonu ile olabilir.
6.Organizasyonel İnovasyon	“İşletmelerin iş uygulamalarında, iş yeri organizasyonlarında ya da dış ilişkilerde yeni organizasyon metodu uygulanmasına organizasyonel İnovasyon olarak ifade edilmektedir” (TÜSİAD-Sabancı REF Koordinasyonu.
7.Pazarlama İnovasyonu	Pazarlama inovasyonu, ürün paketi ya da tasarımında, ürün yerleştirme, ürün promosyonda veya fiyatlama konusunda önemli değişiklikleri barındıran yeni pazarlama metodunun uygulanmasıdır

8.Toplumsal İnovasyon	Toplumsal İnovasyon, toplumun tüm fertlerine imkan sağlayacak tüm yenilik, iyileştirme ve değişiklik çalışmalarını ifade eder. bölgesel ya da ulusal kalkınmayı sağlayacak ve istihdamı arttıracak, refahı sağlayacak tüm yenilik toplumsal İnovasyon olarak ifade edilir. Amerika’da birçok yerde yaygın olarak görülen “Çiftlikten Restorana” sistemi bu inovasyona örnektir.
9.Radikal ve Artımsal İnovasyon	Genellikle Ar-Ge’nin yoğun bir şekilde kullanıldığında meydana gelen endüstri ya da tüketiciler için yeni ürün ortaya koyan inovasyondur
10.İş Modeli İnovasyonu	İş modeli, yapılan ticaret sonucunda paranın nasıl kazanılacağını ortaya konan senaryodur. Bu tür İnovasyon, ticari işin temel değer zinciri üstünde yapılacak farklılıklar ve yeniliklerin hikayesidir.
11.Yapısal İnovasyon	Genelde yapısal İnovasyon, bir firmanın iş modelini tamamen değiştirmesi ve tamamen farklı iş modeline çevirmesi için başvurulur. Bu da genelde karın sıfır olduğu ve çöküş döneminde tercih edilen inovasyondur.
12.Kademeli İnovasyon	Adım adım yapılan iyileştirme ve geliştirme faaliyetlerini kapsayan çalışmaların neticesi olarak ortaya çıkan inovasyon kademeli inovasyondur.
13.Teknik İnovasyon	Teknik İnovasyonlar, mekanik donanımda meydana gelen inovasyona verilen addır. Özgün bir teknik inovasyon, basit bir fikirden ya da sosyal bir ihtiyaçtan ortaya çıkmakta ve Ar-Ge süreçlerinden sonra üretim aşaması gerçekleştirilmektedir.

Kaynak: Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak geliştirilmiştir.

1.5. Ar-Ge’ye Yönelik Destek ve Teşvikler

- Teşvik
- Ar-Ge Çalışmalarını Teşvik Eden ve Destekleyen Kuruluşlar
- Uluslararası Sanayi Ar-Ge Desteği

1.5.1. Teşvik

Ülkelerin sahip oldukları mevcut sosyal, ekonomik, toplumsal, yapılarına uygun olacak şekilde bazı uygulamaların yapılmasına veya yapılmamasına özendirmek amacı ile kamu tarafından sağlanan desteklerin tümüne teşvik denir.(Yerebakan, 2007: 23).

Genel olarak teşviklerin amacı (Mat, 2007: 25);

- Sermayeyi tabana yaymak,
- Globalleşme ve uluslararası rekabet karşısında endüstrinin rekabet edebilme gücünün korunup güçlendirilmesi.
- Üretim, yatırım ve ihracat için yapılacak yardımlar ile istihdamı artırma
- Katma değeri yüksek uygun ve ileri teknolojilerin kullanımını sağlama olarak tanımlanabilir.
- Bölgesel mevcut dengesizliklerin giderilip, geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasını sağlamak.

Devletler, teşviklerle neyi amaçladığı belirledikleri hedeflere göre değişmekle, temel amaçları genel olarak halkın refah düzeyini yükseltmektir (Yerebakan, 2007: 24).

Konunun öneminin kavranması ile 2008 yılında çıkarılan “Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi” hakkındaki kanunla, Ar-Ge çalışmaları ve inovasyon eliyle yerli ekonominin küresel olarak rekabet edebilirliğinin sağlanması amacıyla teknik bilginin üretimini, üründe ve üretim sürecinde inovatif fikirlerin oluşmasını, ürünün kalite ve standartlarının artırılmasını, verimliliğin çoğalmasını, üretim masraflarının azaltılmasını, teknik bilginin ticarete kullanılmasını, rekabet öncesi işbirliğini geliştirmeyi, teknik alana yoğunlaşmış üretim, girişimcilik ve bu sektörlere yönelen yatırımlar ile Ar-Ge’ye ve inovasyona yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişine ivme kazandırılması, Ar-Ge çalışan sayısının ve nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını desteklenmesi ve teşviki hedeflenmiştir (Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Kanunu 5746 S.K. Resmi Gazete, 2016).

Türkiye’nin refahını ve rekabet gücünü arttırmak ve sürdürülebilir hale getirmek için; toplumun tüm kesimleriyle ve ilgili kuruluşlarla iş birliği yaparak, milli önceliklerin belirlediği istikamette bilim ve teknoloji politikalarının geliştirilmesi, bunları hayata geçirmek için alt yapının hazırlanması, Ar-Ge faaliyetlerini özendirme, destekleme, koordine etme, yürütme; bilim ve teknoloji anlayışını yerleştirmede liderlik

yapmak maksadıyla kurulan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye'nin refahında ve rekabet gücünde istenen atılımı yapması için önemli katkıda bulunup milli bilim, teknoloji ve yenilik politika ağlarının oluşmasını sağlama için bu ağın merkezinde bulunmaktadır (TÜBİTAK, <http://www.tubitak.gov.tr/>).

1.5.2. Ar-Ge Çalışmalarını Teşvik Eden ve Destekleyen Kuruluşlar

- 1) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)
- 2) Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)
- 3) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
- 4) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (SAN-TEZ Desteği)
- 5) Türk Patent Enstitüsü Destekleri
- 6) Maliye Bakanlığı

1.5.3. Uluslararası Sanayi Ar-Ge Desteği

- Eureka
- Eureka Küme Projeleri
- Abigem
- Brop
- Cosme
- Horizon 2020 (Ufuk 2020)
- Eurostars
- Cornet ve Avrupa Birliği Çerçeve Programları çatısında proje ortaklığına çağrı yapan organizasyonlar ile benzer nitelikteki uluslararası programlar için ortaya konan uluslararası ortaklı araştırma ve geliştirme projelerine katkı sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bunun gibi uluslararası programlara katılan, merkezi Türkiye'de bulunan şirket düzeyinde katma değer oluşturan bütün kuruluşlar bu destekten faydalanabilir.

Bu program, Türkiye'de Ar-Ge ve inovasyon üzerine çalışmalar yapan, yerel merkezli kuruluşlara destek sağlama yoluyla, yerli teknik bilginin artırılmasını, kuruluşlar için teknolojik bilgiye erişimin ve elde edilebilirliğinin sağlanmasını, kazanılan bilgi ve tecrübe ile kuruluşların kendilerine özgü teknolojileri geliştirme

gücünün hızlandırılmasını ve yönlendirilmesini ve de bu kuruluşların küresel piyasalarda var olabilmesine destek olunmasını amaçlamaktadır.

(TÜBİTAK,<http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/uluslararasi-ortakli-destek-programlari/icerik-1509-tubitak-uluslararasi-sanayi-ar-ge-projeleri-destekleme-programi>, 18.02.2016).

Programa dâhil olan ve destek sağlanacak olan büyük ölçekli şirketlerin onaylanan Ar-Ge proje masraflarının maksimum yüzde 60'ı, KOBİ'lerin proje giderlerinin ise yüzde 75'i hibe yoluyla desteklenir. Program çatısı altındaki projelere sağlanacak destekte süre ve bütçe sınırlaması bulunmamaktadır.

Programa dâhil olan ve destek sağlanacak olan Eureka ve Eurostars gibi enternasyonal nitelikteki projeler için "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Teknoloji ve Yenilik Destek Programlarına İlişkin Yönetmelik" ve "Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı Uygulama Esasları" geçerli sayılmaktadır.

BÖLÜM 2. AR-GE ÇALIŞMALARI, ULUSAL VE ULUSLARARASI AR-GE DESTEK VE TEŞVİKLERİ

2.1. Kobi Tanımları

Kredi kuruluşları ve bazı kurumların yaptığı KOBİ tanımları aşağıdaki gibidir (Bayülken ve Kütükoğlu, 2010: 3-6).

KOSGEB Tanımı: KOSGEB, 1990 yılında resmi hale gelen 3624 sayılı kuruluş yasası, 1 ile 50 çalışanı istihdam eden sanayi işletmelerini “küçük ölçekli”, 51 ile 250 arasında çalışanı olan imalat firmalarına “orta ölçekli” olarak tanımlamaktadır.

Halk Bankası Tanımı: Halk Bankası'nın KOBİ tanımlaması, 250'den az personeli olan, bir sene içerisindeki net satış hasılatı veya mali bilançosu 25.000.000 TL'yi geçmeyen ve bağımsız olan ya da sermayesinin maksimum yüzde 25'i KOBİ niteliğindeki şirketlere ait olan üretim veya bakım-onarım çalışmaları yapan işletmeleri kapsamaktadır.

Eximbank Tanımı: Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank), 1 ila 200 aralığında personeli bulunan, arsalar ile binalar dahil olmamak üzere, sermaye miktarı, son bir yıl içinde 2 milyon dolara karşılık gelen TL'yi geçmeyen, net imalat sanayi işletmelerini KOBİ olarak tanımlar.

Sanayi Bakanlığı Tanımı: Sanayi Bakanlığı, imalat sanayi sektöründe işleyen; 1 ila 9 kişi arasında personeli bulunan, yıllık satış geliri 1 milyon TL'yi geçmeyen yerleri “çok küçük ölçekli”, 10 ila 49 kişi arasında personeli bulunan, yıllık satış geliri 5 milyon TL'yi geçmeyen yerleri “küçük ölçekli”, 50 ila 250 kişi arasında personeli bulunan, yıllık satış geliri 25 milyon TL'yi geçmeyen yerleri ise “orta ölçekli” olarak tanımlar.

Hazine Müsteşarlığı Tanımı: Hazine Müsteşarlığı ise, imalat sanayi sektöründe işleyen ve arsalar ile binalar dâhil olmamak üzere, sermaye yatırım miktarı 950.000 TL'yi geçmeyen; 1 ila 9 kişi arasında personeli bulunan yerleri “çok küçük ölçekli”, 10 ila 49 kişi arasında personeli bulunan yerleri “küçük ölçekli”, 50 ila 250 kişi arasında personeli bulunan yerleri ise ”orta ölçekli” olarak tanımlar.

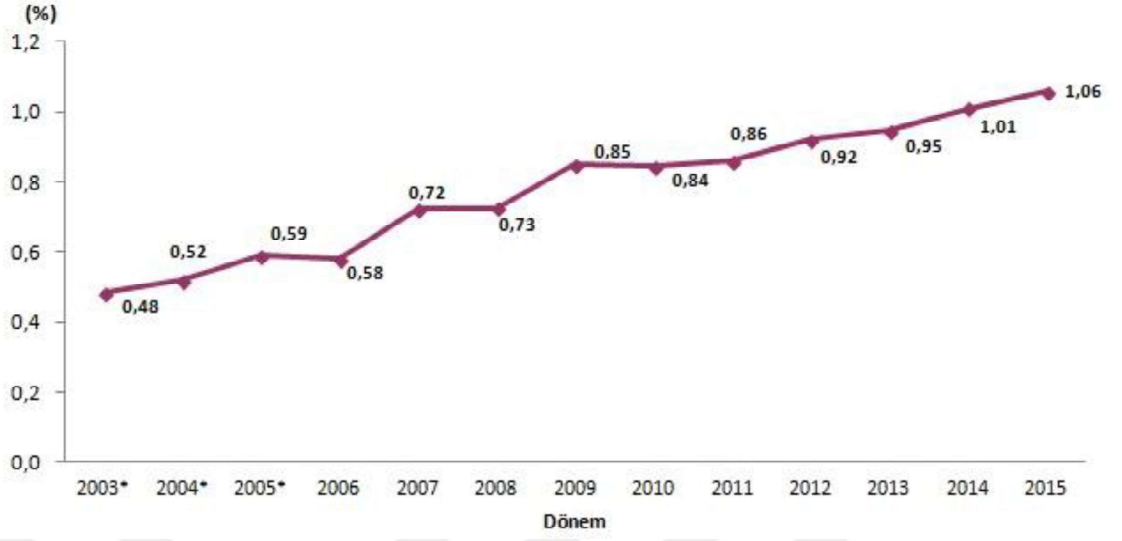
Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) Tanımı: Dış Ticaret Müsteşarlığı, imalat sanayi sektöründe işleyen ve 1 ila 200 kişi arasında personeli bulunan, gerçek şekilde defter tutmakta olan, arsalar ile binalar dâhil olmamak üzere, sermaye miktarı 2 milyon dolara karşılık gelen TL’yi geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Tanımı: TÜİK ve DPT ise, 1 ila 9 kişi arasında personeli bulunan yerleri “çok küçük ölçekli”, 10 ila 49 kişi arasında personeli bulunan yerleri “küçük ölçekli”, 50 ila 200 kişi arasında personeli bulunan yerleri ise “orta ölçekli” olarak tanımlar.

Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı Tanımı: TOSYÖV, 1 ila 5 kişi arasında personeli bulunan yerleri “çok küçük ölçekli”, 6 ila 100 kişi arasında personeli bulunan yerleri “küçük ölçekli”, 101 ila 200 kişi arasında personeli bulunan yerleri ise “orta ölçekli” olarak tanımlar.

Küçük birer ekonomik birim olan KOBİ’ler teker teker incelendiğinde ekonomiye olan katkıları yok denecek seviyededir. Fakat hepsini göz önünde bulundurmak gerekirse ekonomi açısından ne kadar önem arz ettikleri açıkça görülür (Özdemir, Ersöz ve Saroğlu, 2007: 173-230).

AB şartlarına uygun ve çalışan sayısı bakımından yapılan KOBİ tanımı Tablo 2’de görülmektedir, Fakat ülkemizde aktif olan işletmelerin çoğunda düşük ciro ve sermaye olduğundan AB’nin KOBİ tanımında yer alan değerlerin altında değerler belirlenmiştir (Cansız, 2008: 4).

Şekil 3: Türkiye’de Ar-Ge Harcamasının GSYH İçindeki Payı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Tablo 2: AB - Türkiye Kobi Tanımı

AB TANIM KRİTERİ	MİKRO	KÜÇÜK	ORTA
Çalışan Sayısı	≤10	≤50	≤250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤2 Milyon Avro	≤10 Milyon Avro	≤50 Milyon Avro
Yıllık Mali Bilançosu	≤2 Milyon Avro	≤10 Milyon Avro	≤43 Milyon Avro
TÜRKİYE TANIM KRİTERİ	MİKRO	KÜÇÜK	ORTA
Çalışan Sayısı	0-9	10-49	50-249
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤1 Milyon YTL (606 000 Avro)	≤5 Milyon YTL (3 Milyon Avro)	≤25 Milyon YTL (15,15 Milyon Avro)
Yıllık Mali Bilançosu	≤1 Milyon YTL (606 000 Avro)	≤5 Milyon YTL (3 Milyon Avro)	≤25 Milyon YTL (15,15 Milyon Avro)

Kaynak: Cansız, 2008: 4.

2.1.1. Almanya’da KOBİ Tanımı

KOBİ tanımı Almanya’da daha çok çalışan sayısı ve yıllık ciroya göre yapılmaktadır. KOBİ tanımı yapılırken nicel kriterler yanında; firma ve firma sahibi arasındaki özdeşleşme, sermaye finansmanında finansman sorunları, firma sahibinin her yönden sorumlu noktada bulunması, firmanın bağımsız olması gibi nitel kriterler de baz olarak alınır. Nicel kriter olarak; firmada istihdam edilen çalışan sayısı temel alınmakla birlikte sermaye ve yıllık satış miktarları da dikkate alınır (Akgemci, 2001: 25).

Tablo 3: Almanya KOBİ Araştırma Enstitüsünün (Institut für Mittelstandforschung) KOBİ Tanımı

SEKTÖR	İŞLETME KATEGORİSİ	ÇALIŞAN SAYISI	YILLIK SATIŞ TUTARI
İmalat	Küçük	1-49	2 Milyon Marka Kadar
	Orta	50-499	2 Milyon-25 Milyon Mark
Toptan Ticaret	Küçük	1-9	1 Milyon Marka Kadar
	Orta	10-99	1 Milyon-50 Milyon Mark
Perakende Ticaret	Küçük	1-2	500 Bin Marka Kadar
	Orta	3-99	500 Bin-10 Milyon Mark
Ulaştırma, Haberleşme ve Hizmet	Küçük	1-2	100 Bin Marka Kadar
	Orta	3-49	100 Bin-2 Milyon Mark

2.2. Türkiye’de Kobiler Nasıl Ar-Ge Yapıyor?

1923’te Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuyla birlikte Türk halkı sosyal, kültürel, ekonomik ve yapısal alanda büyük bir değişim içine girmiştir. Fakat 1970 öncesindeki dönemde araştırma yapılan yerler sadece üniversitelerdi, araştırmalara ayrılan kaynak yok denecek kadar azdı. Cumhuriyet döneminde kamuda, ipek böcekçiliği, veterinerlik, tıp, maden mühendisliği (MTA), elektrik mühendisliği

(Elektrik İşleri Etüt İdaresi) gibi alanlarda ilk araştırma kurumları oluşturulmuştur. 1952 yılında kurulan Ormancılık Araştırma Enstitüsü, 1956 yılında kurulan Atom Enerjisi Komisyonu, 1963 yılında kurulan Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve benzeri kurumlar araştırma çabaları ile bilim konusunda üniversitelerin yanında katkıda bulunmaya çalışmışlardır (İnam, 1994: 3).

Fakat, yeni teknolojiye sahip olan işletmeler küresel pazarlarda rekabet etmek mümkündür. Türkiye sanayisi, Ar-Ge çalışmalarını kendi bünyesinde birimler kurmak suretiyle sistemlerine eklemiş ve araştırma çalışmalarını yapan firma sayısı çok fazla değildir. 1985 yılında İstanbul Ticaret Odası tarafından ilk beş yüz sanayi şirketinin Ar-Ge çalışmalarını belirleme amacıyla, bünyesinde bu birimi bulunduran ve kalite kontrol ve bunun ötesinde Ar-Ge faaliyetlerini yapan kuruluş toplamı sadece %25'i olduğu tespit edilmiştir (Akgeyik, 1998).

Ülkemizdeki bilim ve teknoloji sahasında belli politika izleme arayışları ilk politika oluşumları planlı dönemle başlamaktadır. 1963 yılında TÜBİTAK kurumu, bilim ve teknolojik faaliyetlerinin yönlendirilmesi için kurulmuştur. Fakat, 1960 ve 1970'li yıllarda izlenen temel politika, doğa bilimlerinin temel ve uygulamalı araştırmalara destek vermesi ile olmuştur. Teknoloji bu yaklaşım sonucunda ikinci planda kalmıştır.

1980'li yıllarda Devlet Bakanı himayesinde, 300 civarındaki bilim adamı ve uzman katılımıyla hazırlanan 1983- 2003 dokümanı ile Türk Bilim Politikası ilk defa detaylı bilim ve teknoloji politikaları oluşturulmuş, en üst seviyede eş güdüm sağlayacak kurum oluşturulmaya çalışılmıştır; Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK). Ancak bu başarılamamıştır. Ülkemizin Ar-Ge kabiliyetlerini geliştirme amacıyla 1995'te AB adaylığı ve Gümrük Birliği gibi uluslararası süreçlerin de zorlaması ile somut adım atılmıştır. Bunların içinde en önemlisi sanayi şirketlerinin yaptığı Ar-Ge projeleri için devletin %50'ye kadar destek verilmesi öngörülmektedir. Bu da istenilen sonuçları sağlamamıştır.

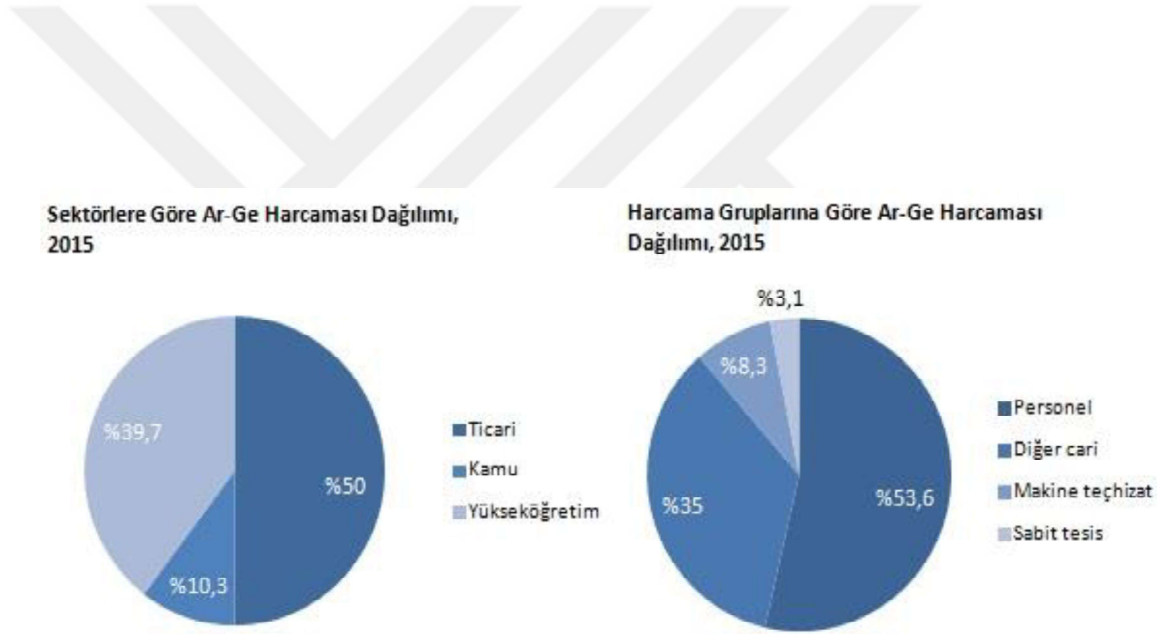
Türkiye'deki problem, bilim ve teknoloji alanında milli politika oluşturulmaması ve bunun hayata geçirilmesi, konunun ülke politik gündemine girememesi, toplumsal

katmanların veya bundan direk çıkar elde eden grupların bu rollerine daha sahip çıkmamasından kaynaklanmaktadır.

Ülkemizdeki Ar-Ge ile ilgili kurumlar ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir:

• **Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK):** En üst seviye politikaların belirlendiği organdır. 1983'te Başbakan'a bağlı olarak kurulan Kurul, Ar-Ge politikalarının belirleme, yönlendirilme ve koordinasyonundan sorumludur.

• **Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK):** Başbakanlık'a bağlı olarak 1963 yılında kurulan Kurum'un hedefi temel ve uygulamalı bilimlerde Ar-Ge faaliyetlerini özendirme, geliştirme, düzenleme ve koordinasyon sağlamaktır.

Şekil 4: Sektörlere ve Harcama Gruplarına Göre Ar-Ge Harcaması

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

• **Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA):** Türkiye'de bütün bilim alanlarında yapılan araştırmalar, bilim insanı kişiliği ve araştırmacılığı cesaretlendirmek ve bu alanlardaki emeği geçenleri onurlandırma, toplumsal statülerini yükseltme ve korunması için gayret göstermek; bilim ve araştırma standartlarını uluslararası seviyeye çıkarmak" maksadıyla 1993'te kurulmuştur. TÜBA, Başbakanlığa bağlı tüzel kişiliği olan, idari, mali ve bilimsel özerkliğe sahip olan bir kurumdur.

- **Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV):** 1991’de kurulan sanayi vakıf kurumlarına, Ar-ge projesi bazında, finansman desteği vermektedir.
 - **Bilim-Teknoloji-Sanayi Tartışmaları Platformu (BTSTP):** 1992 yılında, kurulan platformun amacı, yaşanan problemlere kalıcı çözüm bulma, Türkiye’nin bilim teknoloji ve endüstri kabiliyetini arttırmakla mümkün olduğunu ve bu konuda sorumluluk alan herkesi ortak çözüm üretme maksadıyla bir araya getirmektir.
 - **Yüksek Planlama Kurulu (YPK):** Kurul, Başbakan’ın başkanlığında olmak kaydıyla ilgili bakanlar ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarından oluşmaktadır. Ar-Ge çalışmalarına yapılan destekler için kaynak olarak kullanılan “Geliştirme ve Destekleme Fonu” Yüksek Planlama Kurulu’nun denetimindedir.
 - **Devlet Planlama Teşkilatı (DPT):** Üniversitelerin yapmış olduğu teknolojik araştırma projeleri için doğrudan kaynak ayırmaktadır.
 - **Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB):** KOBİ’ler için Ar-Ge çalışmalarını destekleyip teşvik etmektedir.
- Kaynak: Kosgeb, <http://www.kosgeb.gov.tr>.
- **Yükseköğretim Sistemi:** Üniversiteler kendi bünyelerindeki Ar-Ge bölümleriyle ilgili faaliyetlerde bulunmaktadır.

Şekil 5: Projelerde KOBİ'lerin Payı

Kaynak: TEYDEP, 2013

Tablo 4: AR-GE'ye Ayrılan Parasal Kaynaklar İle İlgili Göstergeler

AR-GE'ye Ayrılan Parasal Kaynaklar ile İlgili Göstergeler	Mevcut Durum		
	AB-15 Maks.	AB-15 Ort.	Türkiye
ARGE yoğunluğu – yurt içi AR-GE harcamalarının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (%)	4,27	1,98	0,64
Özel sektör AR-GE fonlarının toplam AR-GE fonları içindeki oranı (%)	71,9	56,1	42,9
Özel sektör AR-GE harcamalarının yurt içi AR-GE harcamalarına oranı (%)	77,6	65,6	33,4
Özel sektör imalat sanayi AR-GE harcamaları içinde “ileri teknoloji” alanlarında yapılan harcamaların oranı (%)	64	41,3	

Kaynak: TUBİTAK, 2004: 41-44.

Tablo 5: Ar-Ge'de Çalışan İnsanlara İlişkin Göstergeler

AR-GE İnsan Kaynakları ile İlgili Göstergeler	Mevcut Durum		
	AB-15 Maks.	AB-15 Ort.	Türkiye
Bin çalışan başına düşen araştırmacı sayısı	13,77	5,68	1,1
Özel sektördeki araştırmacıların toplam araştırmacılar içindeki oranı (%)	66,1	49,7	16,0
25–34 yastaki bin nüfus başına bilim ve mühendislik alanlarında doktora yapanların sayısı	1,37	0,05	0,05

Kaynak: TUBİTAK, 2004: 44.

Tablo 4 ve 5'den de görüldüğü üzere AR-GE personeli, AR-GE'ye ayrılan fonlar gibi birçok kriterde Türkiye, AB ülkelerinin çok gerisinde kalmıştır. Bu durumu düzeltmek için yoğun bir çaba harcanmakta, özel sektörde birçok firma AR-GE ve fikri haklar departmanları oluşturmaya başlamış, kamuda birçok araştırma kurulumu açılmıştır.

Türk Sanayisinin öncelikle global ölçekte bir rekabet elde etmesi ve bunu devam ettirmesi gerekir. Ülkemiz çevreyi kirletme ya da ucuz işçilik ile bu rekabet üstünlüğünü kazanamaz; kazanması da beklenmemeli. Ülkemizde doğal kaynaklarımızın bazı

endüstri alanları dışında rekabet üstünlüğünü devam ettirmesi tek başına yeterli olmaz. Avrupa Birliği için de geçerli olan bu şartlarda, ülkemize rekabet üstünlüğünü kazandıracak yegane şey, imalat kabiliyetini arttıracak yeni ürün, üretim biçimleri, yeni sistem geliştirme yeteneğini güçlendirme ve bunu kendi teknolojik ve bilimsel Ar-Ge yeteneği üzerine kurmasıdır.

Ağustos 2012’de Turkishtime Dergisi’nde yayınlanan “Ar-Ge Şampiyonları 100” başlıklı araştırmada ilk 20 şirket bilgisi aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Ülkemizde en çok Ar-Ge harcaması yapan 5 şirket şunlardır; Ford Otosan, Vestel Elektronik, Arçelik, Aselsan ve Şişecam. Ar-Ge harcamalarının net satışa oranına bakıldığında %32’yle Logo Yazılım olduğu anlaşılmaktadır. Bu şirketi, Karel, Aselsan, Koza Madencilik ve İpek Doğal Enerji takip etmektedir.

Tablo 6: En Fazla Ar-Ge Harcaması Yapan İlk 20 Şirket (2011)

ŞİRKET	Ar-Ge Harcaması (Milyon TL)	Ar-Ge Harcaması/Net Satış (%)
Ford Otosan	107	1,02
Vestel Elektronik	89	1,27
Arçelik	65	0,77
Aselsan	49	3,26
Şişecam	35	0,7
Türk Telekom	27	0,23
İpek Doğal Enerji	27	2,97
Koza Madencilik	27	2,99
Vestel Beyaz Eşya	26	1,31
BSH Ev Aletleri	19	0,61
Otokar	12	1,39
Brisa	12	0,88
Trakya Cam	11	0,88
OMV Petrol Ofisi	10	0,05
Logo Yazılım	10	32,33
DYO	9	2,25
Karel	9	5,8
Eczacıbaşı Yapı	8	1,08
Bossa	7	2,13
Tofaş	7	0,1

Kaynak: Turkishtime, <http://www.dijimecmua.com> : 2016.

Ekonomik büyüklüğe göre (milli gelir ve ihracat rakamları) 2010 yılı itibariyle Türkiye dünyanın 17. büyük ve AB ülkeleri ile kıyaslandığında üye ülkeler arasında 6. büyük ekonomidir (IMF, <http://www.imf.org/external/index.htm>, 2016). Dinamik bir ekonomiye sahip olarak görülen ülkemizde modern sanayi ve ticaret sektörünün yanında geleneksel tarım sektörü beraber bulunmaktadır. En büyük sanayi sektörü olan tekstil ve hazır giyim sanayi işgücünün yaklaşık %33'ünü istihdam ederken son zamanlarda gelişen elektronik ve otomotiv sanayisi ülkenin ihracatında tekstilden daha fazla bir öneme sahip olmuştur. (OECD, 2010a.)

2.3. Ulusal Ar-Ge Destekleri

2.3.1. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Üretici ve Sanayiciler için verilen destekler şu şekildedir (Kobi Destekleri, <http://www.kobi.org.tr/index.php/destek-ve-tevikler/destekler>: 2016).

2.3.1.1. Ar-ge Merkezleri

Kurumsallaşmış Ar-Ge desteğine sahip, minimum 50 Ar-Ge çalışanı bulunan ve 5746 Sayılı Kanunda yer alan koşulları yerine getirerek Bakanlık tarafından Ar-Ge Merkezi Belgesi'ni alan işletmelerin, gerçekleştireceği Ar-Ge çalışmalarına vergi indirimleri ile istisna ve muafiyet ayrıcalıkları tanınmaktadır(Ertan, 2010: 75).

Ar-Ge Merkezleri Maliye Bakanlığınca oluşturulan ve 12 Mart 2008 tarihli Resmi Gazetede yer alan 5746 Sayılı "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun" 01 Nisan 2008'de resmileşmiş, Kanunun Uygulama ve Denetim Yönetmeliği ise 31 Temmuz 2008'de Resmi Gazetede yer almıştır. Kanuna göre teşvik ve muafiyet ayrıcalıklarından faydalanabilen; Ar-Ge Merkezleri, Rekabet Öncesi İşbirliği Projeleri ve Tekno Girişim Sermaye Desteği alakalı faaliyetleri Bakanlık gerçekleştirmektedir (Ar-Ge Destekleri, <http://www.sanayi.gov.tr/ServiceDetails.aspx?dataID=113&catID=305&lng=tr>: 2016).

Bugüne kadar;

- 163 işletme Ar-Ge Merkezi kurmak için başvurmuş,
- 134 işletmeye Ar-Ge Merkezi Belgesi verilmiştir.

Bu işletmelerin;

- Toplam Ar-Ge Personel sayısı 14.837,
- İşletmeler tarafından yapılan Ar-Ge harcaması ise 4,80 milyar TL'dir

2.3.1.2. Sanayi Tezleri Programı (SAN-TEZ)

Sanayi Tezleri (SAN-TEZ) Programı, 27 Şubat 2014 tarihli ve 28926 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan “Sanayi Tezleri Projelerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik” dâhilinde yürütülmekte olup; KOBİ’lerin Ar-Ge ve İnovasyona yönelik kültürü edinmeleri ve konuyla ilgili problemlerini üniversitelerden edinilen bilgiler yoluyla ve işbirliğiyle çözmeyi alışkanlık haline getirmelerini amaçlamaktadır (Biltek, <https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/santez.aspx>, 2016)

San-Tez Programının Hedef ve İçeriği

Program, üniversiteler ile sanayi arasındaki işbirliğini kurumsal bir hale getirmeyi, ülkemizin küresel piyasalarda rekabet gücünü arttırmayı ve bu artırmayı sağlayacak yeni ürün ve üretimlerin geliştirilmesini, var olan ürün ve üretimlerde ise üniversitelerdeki tez çalışmaları doğrultusunda gerçekleşen inovatif projelerin desteklenmesini, takibini ve sonuçlandırmayı ve bu sonuçların analiz edilmesini amaçlamaktadır. Üniversiteler ile sanayi işbirliğinde gerçekleştirilen ve Bakanlık tarafından desteklenen Ar-Ge projelerinin yüzde 75’ini hibe olarak Bakanlık, yüzde 25’ini ise projeye ortak olan firma karşılar (Biltek, <https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/santez.aspx>, 2016)

2.3.1.3. Tekno Girişim Sermayesi Desteği

Tekno Girişim Sermayesi Desteği (TGSD) programına örgün öğrenim vermekte olan üniversitelerin lisans programlarından en fazla bir yıl içinde mezun olması öngörülen öğrenciler ile yüksek lisans-doktora öğrencileri veya yüksek lisans-doktora

derecelerini ön başvuru tarihinden maksimum beş yıl önce alan kişiler başvurabilir. Fikri desteğe uygun bulunan girişimciye, firmasını kurmasının ardından bir seferlik, teminat olmadan ve bir yıl süre ile maksimum 100.000,00 TL hibe desteği verilmektedir. Bu programa her yıl bir sefer Bakanlığın duyurduğu tarihler aralığında başvurular yapılmaktadır (Biltek, <https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/tgsddetay.aspx>, 2016).

5746 Sayılı Kanun kapsamında uygulanan “Tekno Girişim Sermayesi Desteği” programına ise, örgün öğrenim vermekte olan üniversitelerin lisans programlarından en fazla bir yıl içinde mezun olması öngörülen öğrenciler ile yüksek lisans-doktora öğrencileri veya yüksek lisans-doktora derecelerini ön başvuru tarihinden maksimum beş yıl önce alan kişiler başvurabilir. Program, inovatif teknolojik fikirlerin, desteklerle ilgili kamu idareleri tarafınca uygun bulunan iş planları dâhilinde, değer artırma ve verimli iş alanı oluşturma potansiyeli bulunan girişimlere dönüşebilmeleri için teşvik sağlamaktadır.

Kanunla birlikte girişimciliği özendirmek ve girişimcilere rekabetçi, yenilikçi ve teknolojik ürün ve üretimler oluşturma potansiyeline sahip işletmeleri kurdurabilmek amaçlanmaktadır. Ayrıca ülke genelinde yenilikçilik ve girişimcilik ile ilgili bilgi ve farkındalığı arttırmanın yanı sıra eğitimli ve nitelikli gençlerin istihdamının sağlanması da amaçlar arasındadır. Desteğe uygun görülen girişimci, işletmesini kurmasının ardından maksimum 100.000 TL ile bir yıl boyunca desteklenmekte ve ödemeler iş planı ve dönem raporlarına uygunluğun sağlandığına dair denetimin yapılmasının ardından başlamaktadır(Yavuz, 2010: 51).

5746 Sayılı Kanun dâhilinde verilen Tekno Girişim Sermaye Desteği ile yenilikçi fikirlere sahip genç girişimcilerin desteklenmesi ve yeni iş fikirlerinin verimli iş alanı yaratma potansiyeli taşıyan girişimlere dönüştürülebilmesi için sermaye desteğinin sağlanması amaçlanmaktadır (Biltek, <https://biltek.sanayi.gov.tr/sayfalar/tgsddetay.aspx>, 2016).

- Programa örgün öğrenim vermekte olan üniversitelerin lisans programlarından en fazla bir yıl içinde mezun olması öngörülen öğrenciler ile yüksek lisans-doktora öğrencileri veya yüksek lisans-doktora derecelerini ön başvuru tarihinden maksimum beş yıl önce alan kişiler başvurabilir.
- "Bir yıl içinde mezun olma" koşulu, ilgili üniversitenin yetkili birimi tarafından Tekno Girişim sermayesi için talepte bulunulan merkezi yönetimin sorumluluğundaki kamu idaresine yönelik yazılan bir yazı ile
- "Ön başvuru tarihinden geriye en fazla beş yıl önce alma" koşulu ise ilgili üniversitelerden alınan çıkış belgesi veya diploma ile kanıtlanacaktır.
- Merkezi yönetimin sorumluluğundaki kamu idaresince kabul edilen iş planıyla paralel bir şekilde ve başvurunun yapılmasından sonra oluşturulmuş, girişimci tarafından temsil edilmekte olan işletmeler desteklerden yararlanabilmektedir.

Desteklere senede bir sefer 01 Ekim – 01 Kasım tarihleri arasında başvurulmaktadır. Verilen destek 12 ay sürmekte olup, en fazla 100.000,00 TL tutarında teminatsız ve hibe şeklindedir. Destek verilen giderler:

- Makine ve yayın maliyetleri ile donanımsal ve yazılım maliyetler,
- Sarf malzeme maliyetleri,
- Çalışan maliyetleri,
- Hizmet alınması ve danışmanlık sürecindeki maliyetler (Totalde bütçenin %20'sini aşamaz),
- İşletmenin genel maliyetleri.

2.3.2. Ekonomi Bakanlığı

Ekonomi Bakanlığı, www.ekonomi.gov.tr : 2016.

2.3.2.1. Uluslararası Niteliği Olan Yerel İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği

Destek, uluslararası niteliği olan yerel ihtisas fuarlarında reklam yapılabilmesi ve uluslararası bir seviyede katılımın sağlanmasını amaçlamaktadır. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın belirlediği kriterlere uygun biçimde fuarların başında ve esnasında yapılan tanıtım ve reklamlarda harcanan giderlerin bir kısmı karşılanır. Organizatör firmalar da destekten faydalanabilir.

Destek Verilen Fuarlar

- Tekstil-Konfeksiyon-Halı
- Mobilya sanayi
- Elektrik/elektronik sanayi
- Deri
- Gıda ve gıda teknolojisi
- Madeni eşya sanayi
- İnşaat malzemeleri
- Taşıtlar ve yan sanayi
- Toprak sanayi

Desteklenen Giderler

- Fuardan önce gerçekleşen yurtdışına yönelik reklamlar (% 50) Azami Destek (ABD Doları) 25.000
- Fuarlara davet edilen yabancı 2 kişinin ulaşım masrafları için destek oranı %50, maksimum olarak 1500 ABD Doları.
- Fuar esnasında konferans, seminer, ödüllü yarışma, panel ile ilgili giderler için destek oranı %50 ve maksimum 5000 ABD Doları.

2.3.2.2. Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 97/5 Sayılı

Bu destek, ülkemizde ticaret, sanayi, tarım veya yazılım sektörlerinde bulunan firmaların insan ve çevre sağlığı ile kalite kriterlerine yönelik kurallara adapte olabilmelerini garanti eden kurum veya kuruluşlardan alınan belgeler ve emniyet ve güvenliğe yönelik işaretler ile tarımsal laboratuvar analizleriyle ilgili olan giderlerin bir kısmını karşılar (Ekonomi Bakanlığı, https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/blog/newsDetail?news_id= EK-167299, 2016).

Destek verilen firmalar şunlardır:

- Türkiye'de ticaret ve sanayi alanlarında iş yapmakta olan firmalar
- Tarım veya yazılım alanlarında iş yapmakta olan firmalar

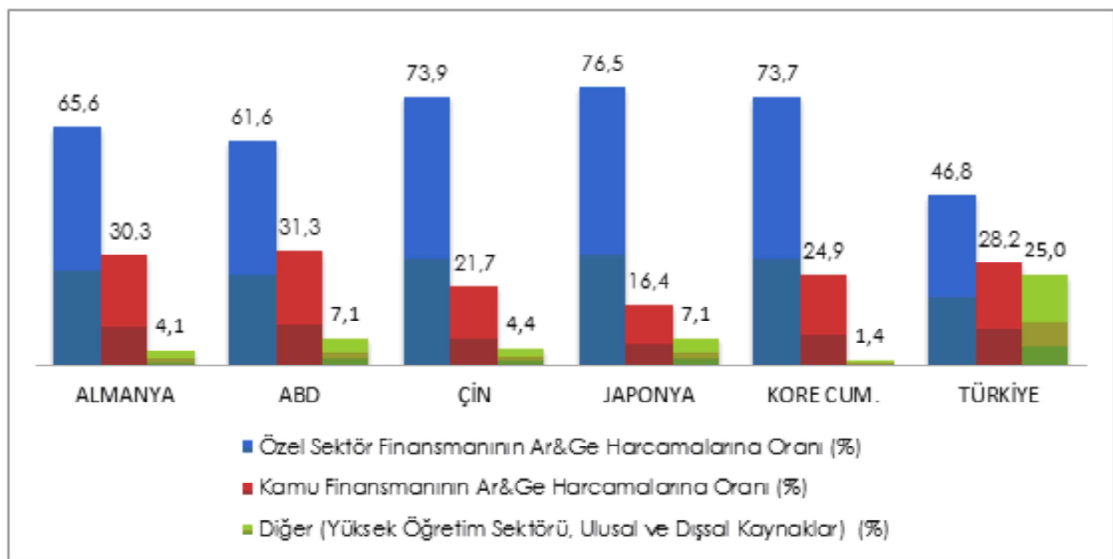
- Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS)
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ)

Verilen Destek

- ISO 9000 serisi
- ISO 14000 serisi
- CE işareti
- Uluslararası kriterleri taşıyan kalite ve çevresel belgeler ile can-mal güvenliğine, emniyetine dair işaretler
- ISO 22000 gıda güvenliğinin yönetimi sistemi ile ilgili belgeler
- Tarımsal ürünlerin belgelendirilmeleri ve pozitif laboratuvar analiz raporlarının giderleri (yalnızca belgelendirme giderleri)

Türk Standartları Enstitüsü veya yetki verilmiş kuruluşlardan alınabilecek olan belgelenmiş harcamalar bu destek için şarttır. Destek için üst sınır 25.000 ABD Doları olmakla birlikte destek oranı %50'dir. Harcamalara ilişkin belge alındıktan sonra 6 ay içerisinde başvuru yapılması gerekmektedir. Yetkiyi elinde bulunduran kuruluş DTM ve uygulamacı kuruluş İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğidir (Ekonomi Bakanlığı, https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/blog/newsDetail?news_id=EK-167299, 2016).

Tablo 7: Finans Kaynağına Göre Ar-Ge Harcamaları

Kaynak: OECD, Bilim Teknoloji ve Sanayi Puan Tablosu 2013

2.3.2. 3. Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ 98/10 Sayılı

Yeni bir ürün üretilmesi veya mevcut ürünün kalitesinin yükseltilmesi, üretimle alakalı yeni bir teknoloji geliştirilmesi veya yeni teknolojinin yurt şartlarına uyarlanması, mevcut üretim standartlarını yükseltici yeni hizmetler uygulanmasına ilişkin bilimsel esaslara dayalı araştırma ve geliştirme aktivitelerinin her aşamasını belirleyecek nitelikte hazırlanan çalışmaların uyarlanmasına yönelik bir destektir. Başvuru yapılacak makam Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)'dir. Sanayi kuruluşları ile sektörüne ve büyüklüğüne bakılmaksızın firma seviyesinde katma değer oluşturabilen tüm kuruluşlar bu destekten yararlanabilmektedir. Desteğin amacı projelere sermaye desteği oluşturmaktır ve oranı yüzde 50'dir. Proje sahibi kuruluş ve TTGV arasında sözleşme ile uygulanan bir protokole sahiptir (Ar-Ge Yardımları, <http://www.ttgiv.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2016).

Destekler iki biçimde verilmektedir:

1. Ürün Geliştirme Projelerine Sermaye Desteği

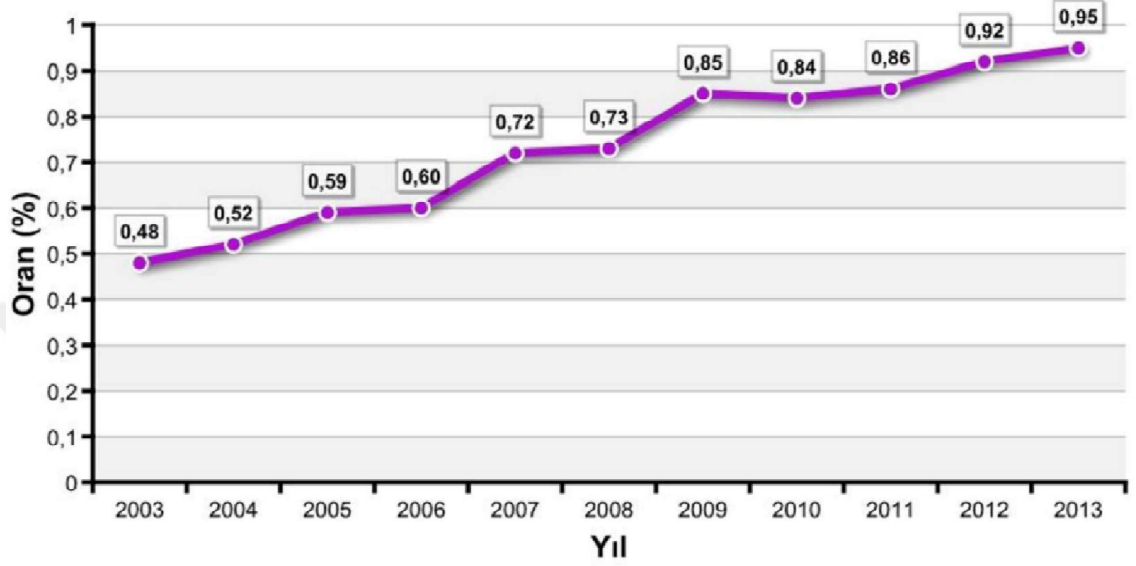
Ticari bir değere sahip yeni ürün elde edilmesi veya mevcut ürünlerin standartlarının artırılmasına yönelik üretim yöntemi ve sistemlerinin araştırılması ve geliştirilmesi ile ilişkin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan çalışmaları sürdüren kuruluşu teşvik etme amaçlı destek sağlanmasıdır. Destek limiti 1 milyon dolar olup, süresi iki yıldır (Ar-Ge Yardımları, <http://www.ttgiv.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2016).

2. Stratejik Odak Konuları Projelerine Sermaye Desteği

Ülkemizin sahip olduğu teknolojik ve sanayi yapısı, insan birikimi uluslararası karşılaştırmalı üstünlükler dinamiğine dayanarak, araştırma geliştirme veya teknolojik projelerin yürütülmesi gereken alanlardaki faaliyetlerin ülkemize adaptasyonu aşamasında gereken tedbirleri tespit eden projelere Stratejik Odak Konuları Projeleri denir. DFİF'ye faiz oranları üzerinden yapılacak olan geri ödeme projeyi yöneten kuruluş ve üçüncü şahıslar tarafından proje sonucunda ticari uygulamaya geçmesi

durumda yapılmaktadır. Desteğin limiti 100.000 dolar olup, süresi bir yıldır (Ar-Ge Yardımları, <http://www.ttg.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2016).

Tablo 8: Türkiye’deki Ar-Ge Harcamalarının GSYİH’ya Oranı

Kaynak: TÜBİTAK-ARDEB Ulusal Akademik Ar-Ge Proje Destekleri Sunumu

2.3.2.4. İstihdam Yardımı Hakkında Tebliğ 2000/1 Sayılı

İstihdam desteği Sektörel Dış Ticaret Şirketi unvanını elinde bulunduran firmaların dış ticarete yönelik işlemlerini sürdürme noktasında bu konuda tecrübeye sahip ve yükseköğrenimli yönetici ve eleman istihdamının sağlanmasını amaçlamaktadır. Destek oranı yüzde 75 olup, süresi 1 yıldır.

Destek Verilen Giderler: Bir SDŞ'ye çalıştıracağı maksimum bir yönetici ve iki personelin tutarları için bir seferlik destek verilir.

Destek Dâhilindeki Personel Sayısı

- SDŞ'lerin ilk kez görev verecekleri, alanında deneyim ve yüksek eğitim sahibi,
- Yöneticinin totalde maksimum 18.000 dolar karşılığında denk gelen Türk Lirasını geçmemek kaydıyla yıllık brüt maaşının yüzde 75'i,
- Personellerin totalde maksimum 9.000 dolar karşılığında denk gelen Türk Lirasını geçmemek kaydıyla yıllık brüt maaşının yüzde 75'i

(Ekonomi Bakanlığı,

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/docListViewer.jsp?folder>, 2016).

2.3.2.5. Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesi İlişkin Tebliğ 2009/5 Sayılı

Ürünlerimizin tanıtılması ve pazarlanması ile firmalarımızın sektörel nitelikteki beynelmilel fuarlara veya ülke dışındaki fuarlara katılımlarının sağlanması amacı ile desteklenmesidir. Bu destekten beynelmilel fuarlara veya ülke dışındaki fuarlara iştirak eden ve ülke dışındaki fuar organizasyonları gerçekleştiren firma ve kuruluşlar faydalanabilmektedir.

Yurt dışı fuarlarına katılımcı ve/veya organizatör olarak katılacak firmalar gereken tüm belge ve bilgileri fuar bitiş tarihinden Müsteşarlık tarafından en geç üç ay içinde belirlenecek İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine, kişisel seviyede uluslararası fuar organizasyondaysa katılımcılar tarafından katılımcıların üretim konularıyla ilgili üyesi olduğu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliklerine gönderilir. Müsteşarlıkça destek konusu içinde ve katılanların kişisel katılım sağladığı uluslararası fuar başlangıcından en az on beş gün öncesinden destek talep edilecek İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğine fuar yetkililerince düzenlenen standart ya da boş donanıma sahip stand metrekaresi fiyatlarını gösteren tahsis faturası ya da belgesi sunar.

(Ekonomi Bakanlığı,

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-051627>, 2016).

Yurt Dışı Fuar Organizasyonlarına dâhil olan katılımcılar tarafından organizatörlere ödenen katılım bedelinin yarısı katılımcıya ödenir. Katılımcının sektör dışı bir şirket olması durumunda organizatöre ödenecek olan katılım bedelinin yüzde 75'i katılımcıya ödenir. Üretici firmaların katıldığı yurtdışı fuar organizasyonlarında katılımcıya organizatöre ödenen katılım bedelinin yüzde 75'i katılımcıya ödenir. Müsteşarlık tarafından Yurt Dışı Fuarların tanıtımının desteklenmesi hususunda görevlendirilen organizatör tanıtım faaliyetlerine yaptığı harcamaların toplam katılım

bedelinin yüzde 25'ini geçmemek üzere fuarın genel nitelikli olması durumunda ise yüzde 75 seviyesinde destekten faydalanabilmektedir.

Sektörel Türk İhraç Ürünleri Fuarları ile alan ile ilgili beynelmilel nitelikteki fuarlara Milli Katılımlarda, Müsteşarlık tarafından onaylanmasının ardından, fuar ile alakalı alanın reklamı amacıyla yapılacak olan gösteri ve etkinlik masraflarına yüzde 75 civarında destek verilir. Müsteşarlık onayıyla yayınlanan ülke dışındaki beynelmilel nitelikteki fuarlara Bireysel Katılımın olması halinde; katılanın fuardaki merkezi organizatöre ödeyecek olduğu boş stant ya da standart donatılmış stant kiralaları ve nakliye giderlerinin yüzde 50'si, Katılımcının SDŞ olduğu hallerde, boş stant ya da standart donatılmış stant kiralalarının tamamı ve de nakliye giderlerinin yüzde 75'i, Üretici/İmalatçı işletmelerin katıldığı kendi alanları ile ilgili beynelmilel nitelikteki fuarlar için, boş stant ya da standart donatılmış stant kiralalarının ve de nakliye giderlerinin yüzde 75'idir. İhracatın yerli ve küresel piyasalar anlamında çeşitliliğinin artırılması ve şirketlerin amaçlanan yurtdışındaki pazarlara yönlendirilmesi amacıyla her yıl seçilen 15 hedef pazarın bulunduğu ülkede organize edilecek fuarlara katılan katılımcıların yüzde 50 desteklerine ek olarak 20 puan daha destek verilir. Tebliğin uygulamayan konmasından itibaren bir yıl içinde yapılan fuarlara katılan katılımcıların yüzde 50 desteklerine ek olarak 10 puan daha destek verilir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2.3.2.6. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2010/6 Sayılı

Adı geçen Tebliğ, ülkemizdeki sanayi ve ticaret alanlarında çalışmakta olan firmalar ve İşbirliği Kuruluşlarının ülke dışında yaptıkları reklam, tescil faaliyetleri ve ülke dışında ticari amaçlı kurulan birimlerin kira masrafları ve Türkiye Ticaret Merkezleri ile alakalı masrafların bir bölümünün, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan (DFİF) karşılanmasını içermektedir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

1. Yurt dışında birim açma işlemlerini, Türkiye’de yerleşik olan şirket merkezi yapabileceği gibi hâlihazırda ülke dışında aktif olan şirket ya da şubeler de bu işlemi yapabilir. Esas olan, ülke dışındaki ve ülkedeki merkez firma arasındaki organik bağlıdır.
2. Bu organik bağın varlığına aşağıdakilere bakılarak karar verilir:
 - a) Firma tüzel kişiliğinin ülke dışındaki firma ile ortaklığı,
 - b) Firmanın bütün ortaklarının ülke dışındaki şirket ile de ortak olup olmadığı,
 - c) Firmadaki büyük hisse sahibi olan ortak ya da ortakların ülke dışındaki yeni firmaya da ortak olup olmadığı,
 - d) Halka arz edilmiş olan firmalarda; halka açıklık oranının azalmasından sonra şirketin yarı hissesinden fazlasının sahibi olan ortak ya da ortakların ülke dışındaki yeni firmaya da ortak olup olmadığı.
3. Yeni firma biriminin yer alacağı ülkenin kendi yerel mevzuatında bulunan kısıtlamalar belirtilen fıkra hükümlerinden muaftır.
4. Verilen desteğin miktarı ülke dışındaki ortaklığın oranına bakılarak belirlenir.
5. Ülke dışında açılacak olan firma, Türkiye’de yer alan merkez firmanın kuruluşundan daha sonra açılmalıdır. Fakat önceden araların organik bağ bulunmayan ülke dışındaki firma ile ortaklık yapılması ya da yine ülke dışındaki firmanın hisselerinin bir kısmının ya da bütününün Türkiye’de yer alan merkez firmanın kuruluşundan sonra satın alınması durumunda, bahsi geçen koşul aranmamaktadır.
6. Tebliğ dâhilinde, İşbirliği Kuruluşları üyelerinin projeleri dâhilinde yaptıkları kira masrafları da karşılanır.

2.3.2.7. Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®’nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2006/4 Sayılı

Yerli markaların piyasaya girmelerine ve kalıcı olmalarına dair bütün çalışmalar ve düzenlemelerle alakalı masraflar ve pozitif bir Türk malı temsilinin yaratılması ve kalıcılaştırılması amacıyla ülke ve dünya çapında yapılan bütün

masrafların enternasyonal kurallar dâhilinde Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu yoluyla karşılanmasıdır. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun karşıladığı giderler ise şunlardır: İhracatçı Birlikleri, Üretici Dernekleri, Üretici Birliklerinin uluslararası çapta kendi alanların reklamlarını yapma niyetiyle gerçekleşen masraflar, Türkiye’de sanayi ve ticaret alanlarında çalışmakta olan firmalara ait mal ve ürünleri marka haline getirmek niyetiyle yapılan çalışmaların masrafları ve İhracatçı Birliklerinin TURQUALITY® Programı dâhilinde şirketlere yerel ve küresel çapta gerçekleşen markalaşma programlarına dair verdiği destekler gereği yapılan masraflar, yerli markaların piyasaya girmelerine ve kalıcı olmalarına dair bütün çalışmalar ve düzenlemelerle alakalı masraflar ve pozitif bir Türk malı temsilinin yaratılması ve kalıcılaştırılması amacıyla ülke ve dünya çapında yapılan bütün masrafların karşılanmasını içermektedir.

Bu bağlamda, adı geçen Tebliğin dâhilinde şirketlere verilen desteğin daha iyileştirici ve geliştirici olabilmesi hedefiyle tasarlanan “Turquality Otomasyon Sistemi” 23/11/2009 tarihinde resmen uygulanmaya başlamıştır. Öte yandan, “2011/5 Sayılı, 2006/4 Sayılı Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®’nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ” ile birlikte 2006/4 Sayılı Tebliğ’de de bir takım değişiklikler yapılmış ve Gastronomi alanına da destek verilmeye başlanmıştır (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

Buna göre; Ticaret Müsteşarlığı veya Konsolosluk onayıyla, Ekonomi Bakanlığı’na 6 ay içerisinde başvuru yapılmaktadır. İhracatçı Birlikleri, Üretici Dernek/Birlikleri ile Türkiye’de sanayi ve ticaret alanlarında çalışmakta olan firmalar 4 yıl süre ile bu destekten yararlanabilir. İhracatçı Birliklerine yüzde 80 oranında destek verilirken, firmalara yüzde 50 oranında katkı sağlanır. Ayrıca TURQUALITY® Destek Programı 5 yıllık bir desteği kapsamaktadır.

Marka Destek Programına dahil olan şirketler için; Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarımlarının tescil işlemlerine dair masrafları bir yıl içerisinde maksimum 50.000 dolar, Reklam, tanıtım ve pazarlamaya yönelik çalışmaları bir yıl içerisinde maksimum 300.000 dolar, ülke dışında organize edilen ve dünya çapında yapılan sektörleri ile alakalı fuarlara katılmaları durumunda stantlarını düzenlemeleri ve fuara katılım masrafları, açılan ya da açılması planlanan ülke dışındaki birimlerin (satış sonrası birimleri dahil olmak üzere) brüt kira ve bununla alakalı vergi/resim/harç,

komisyon, hizmet, ve kiralama ile alakalı hukuki danışmanlık masrafları ve ilgili yeni birimlerin işletmesi için lüzumlu olan masraflar, Müsteşarlıkça belirlenmiş olan kurulum için gerekli olan masraflar bir yıl içerisinde maksimum 500.000 dolar, Mağaza/restorant/caf e açmak niyetiyle müsait muhit bulma çalışmaları sırasındaki danışmanlık ve yerel vergi, resim harçlar ile açılan veya açılması planlanan mağaza/restorant/cafelere ait dekorasyon masrafları ve konsept oluşturma amaçlı mimari giderler bir yıl içerisinde maksimum 400.000 dolar, kiralanan veya kiralınması planlanan vitrinlerin kira ya da komisyon masrafları bir yıl içerisinde maksimum 200.000 dolar, açılan veya açılması planlanan showroomların kira ya da komisyon masrafları bir yıl içerisinde maksimum 200.000 dolar, ekoloji, kalite ve insan sağlığı ile alakalı resmi kurallara adapte olunabilmesi ve mağaza/restorant/caf e açılmasını ve idaresini teminen yapılan; kalite, hijyen,  evre belgeleri ile insan can, mal emniyeti, ve güvenliğini gösteren işaretlerle alakalı olarak, danışman hizmeti de olmak üzere, bütün masrafları bir yıl içerisinde maksimum 50.000 dolar, Franchise verilmesi durumunda, franchising yoluyla ülke dışında açılan ve işletmeye başlanan bir yıl içerisinde maksimum 10 mağazanın; dekoratif giderleri, her mağazaya maksimum 50.000 dolar, kira masrafları her mağaza için maksimum iki yıl boyunca ve en fazla 100.000 dolar, İş yönetimi dahilinde yapılan bütün danışmanlık masrafları maksimum 500.000 dolar, ücretli olarak çalıştırılan moda ve endüstriyel ürün tasarımcısı, aş  veya şef maaşları bir yıl içerisinde maksimum 200.000 dolar olacak şekilde desteklenir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

TURQUALITY® Destek Programına dahil olan şirketler için: Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarımlarının tescil işlemlerine dair masrafları ve TURQUALITY® Sertifikasını haiz markalarının ülke dışında tescil edilmesi ve bunun korunması ile alakalı masraflar, çevresel, kalite ve insan sağlığı ile alakalı resmi kurallara adapte olunabilmesi ve mağaza/restorant/caf e açılmasını ve idaresini teminen yapılan; kalite, sağlığa uygunluk,  evre belgeleri ile insan can, mal emniyeti, ve güvenliğini gösteren işaretlerle alakalı olarak bütün masrafları, TURQUALITY® Sertifikasını haiz markalı ürünleri ile alakalı çalıştırılan moda ve endüstriyel ürün tasarımcısı, aş  veya şef maaşları, reklam, tanıtım ve pazarlamaya yönelik çalışmaları, ülke dışında organize edilen ve dünya çapında yapılan sektörleri ile alakalı fuarlara katılmaları durumunda stantlarını düzenlemeleri ve fuara katılım masrafları,

Mağaza/restorant/cafe açmak niyetiyle müsait muhit bulma çalışmaları sırasındaki danışmanlık ve yerel vergi, resim harçlar ile açılan veya açılması planlanan mağaza/restorant/cafelere ait dekorasyon masrafları ve konsept oluşturma amaçlı mimari giderler ve belediye giderleri ile Müsteşarlıkça belirlenmiş olan kurulum için gerekli olan masraflar, ülke dışındaki birimlerin (satış sonrası birimleri dahil olmak üzere) brüt kira ve bununla alakalı vergi/resim/harç, komisyon, hizmet, ve kiralama ile alakalı hukuki danışmanlık masrafları, showroom için dekorasyon masrafları, komisyon masrafları, çeşitli markaların satışa sunulduğu showroom ve büyük mağazaların (department store), hipermarketlerde kiralanan reyon, gondol, köşe, dekorasyonlu köşe (shop in shop), kiosk, stand (floor display) gibi satış bölgelerinin kiralari, dekorasyona hizmete ya da komisyona yönelik masraflar, Franchise verilmesi durumunda, franchising yoluyla ülke dışında açılan ve işletmeye başlanan mağazaların dekorasyon ve kira masrafları ve iş yönetimi dahilinde yapılan bütün danışmanlık masrafları desteklenir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2.3.2.8. Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ 2011/1 Sayılı

Verilen bu destekle, sanayi ve ticaret alanlarında iş yapmakta olan firmaların ülke dışına piyasa araştırması amacıyla yaptıkları seyahatlerin masrafları karşılanmaktadır. Destekten, ülkemizdeki sanayi ve ticaret alanlarında iş yapmakta olan firmalar ile yazılım sektöründeki firmalar faydalanabilir. Araştırma seyahatlerinde maksimum 2 (iki) firma çalışanınin masrafları karşılanır. Bu masraflar aşağıdaki gibidir:

Ulaşım: Ülke içinde ve dışında hava, kara ve deniz taşıtları kullanılarak ekonomi sınıfında gerçekleşen seyahat masraflarını ve günlük 50 doları ve seyahat başına da 500 doları geçmemek şartıyla tüm araç kiralama masrafları.

Konaklama: Her firma için günlük 300 doları aşmamak şartıyla kahvaltayı içeren konaklama masrafları.

Ülke dışında piyasa araştırması amacıyla yapılan seyahatler yüzde 70 civarında ve seyahat başına maksimum 7.500 dolar olacak şekilde karşılanır. Bir sene içerisinde maksimum 10 ve aynı ülkede gerçekleşen maksimum 2 araştırma projesi desteklenmektedir. Birbirine yakın coğrafyalarda olmaları şartıyla en fazla 3 (üç) ülkede gerçekleştirilebilir. Ülke dışında yapılacak olan piyasa araştırmaları seyahatlerine ayrılan zaman, yol dâhil olmamak üzere, minimum 2 (iki) ve maksimum 10 (on) gündür. Bu 2

(iki) günlük süre ile kast edilen, minimum 2 (iki) gün araştırma yapılması gerektiğidir. Ödeme belgesinin ilk hazırlanışından itibaren en geç 6 (altı) aylık bir süre içerisinde istenilen belgeler hazırlanarak, firmanın merkez şehrindeki Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) veya Bakanlığın Bölge Müdürlüklerine başvurulur (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

Ülke dışındaki piyasalara açılma ve eylem stratejilerinin gerçekleştirilebilmesi hedefiyle küresel çaptaki kuruluşlara hazırlatılan ve satın alınan, ekonomik ve hukuki raporları da kapsayan tüm raporlar ve yabancı firma alımlarıyla alakalı ekonomik ve hukuki danışmanlıklar da dâhil tüm danışmanlık hizmeti masraflarını karşılar. Türkiye'de sını ve/veya ticari faaliyette bulunan şirketler, İşbirliği Kuruluşları (Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, İhracatçı Birlikleri, İl Ticaret ve/veya Sanayi Odaları, Sektör Dernekleri ve Kuruluşları, Organize Sanayi Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile imalatçıların kurduğu dernek, birlik ve kooperatifleri) ile Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara (ikameti ülkemizde olan ve faaliyet gösteren yüksek okul ve üniversiteler, sağlık ile alakalı olarak tedavi yapan kurumlar, sinema ve yazılım alanlarındaki aktif firmalar) hitap eden çalışmalar yapan İşbirliği Kuruluşları verilen desteklerden yararlanabilir. Ayrıca, beynelmilel kuruluşlarca hazırlanan ve satılan sektörel, yerel ya da markaya odaklanan ekonomik ve hukuksal da olmak üzere tüm raporlar ve yabancı şirket alımlarına dair ekonomik ve hukuksal da olmak üzere tüm danışmanlık hizmetleriyle alakalı masraflara destek verilir. Firmalara yüzde 60 oranında destek verilirken, İşbirliği Kuruluşlarına yüzde 75 civarında desteklenir ve bir yıl içerisinde maksimum 200.000 dolar destek verilir. Destek, ön onay için başvuru yapan firma ya da İşbirliği Kuruluşlarının Bakanlığın ön onay yapmasını takiben belirtilmiş olan ön onay sonrası destek başvuru belgelerini ilk ödeme belgesi tarihi itibarıyla maksimum 6 (altı) ay içinde direkt ya da veya posta yoluyla Ekonomi Bakanlığına (İhracat Genel Müdürlüğü/ Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) ibraz edilmelidir. Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara (ikameti ülkemizde olan ve faaliyet gösteren yüksek okul ve üniversiteler, sağlık ile alakalı olarak tedavi yapan kurumlar, sinema ve yazılım alanlarındaki aktif firmalar) hitap eden çalışmalar yapan İşbirliği Kuruluşlarının rapor desteği ile ilgili

taleplerini Ekonomi Bakanlığı'na (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) iletmelidirler.

Yurt Dışı Tanıtım Desteği: Döviz kazandırıcı çalışmalar gerçekleştiren kuruluşların (ikameti ülkemizde olan ve faaliyet gösteren yüksekokul ve üniversiteler, sağlık ile alakalı olarak tedavi yapan kurumlar, sinema ve yazılım alanlarındaki aktif firmalar) ülke dışındaki reklam çalışmalarına verilen destektir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2011/1 sayılı Tebliğin 10. Maddesine göre, döviz kazandırıcı çalışmalar gerçekleştiren kuruluşlar (ikameti ülkemizde olan ve faaliyet gösteren yüksekokul ve üniversiteler, sağlık ile alakalı olarak tedavi yapan kurumlar, sinema ve yazılım alanlarındaki aktif firmalar) bu katkıdan yararlanabilirler. Ülke dışında yapılan reklam çalışmalarına dair aşağıdaki masraflara destek verilmektedir:

Ulaşım: Reklam amacıyla, ülke içinde ve dışında hava, kara ve deniz taşıtları kullanılarak ekonomi sınıfında yapılan seyahat masraflarını ve toplu taşımada kullanılan araç kiralama masrafları.

Konaklama: Reklam yapılan süre dâhilinde seyahat edilen ülkede günlük 300 doları aşmamak şartıyla kahvaltayı içeren konaklama masrafları.

Ayrıca aşağıda yer alan masraflar da karşılanır:

- Çeviri masrafları,
- Toplu veya ikili görüşmeler yapılmasıyla amacıyla kiralanan salon vb. yerlerin kira masrafları,
- Basılı veya görüntülü yapılan reklam faaliyeti giderleri,
- Halkla ilişkiler alanında yapılan masraflar.
- Fuarlar ile sergilere katılımdan doğan masraflar,
- Katalog, broşür, vb. reklam araç-gereçlerinin masrafları.

Ülke dışında reklam yapmayı hedefleyen çalışmalar dahilinde yapılan ulaşım, konaklama ve reklam masraflarına yarı yarıya ve bir yıl içerisinde maksimum 300.000 dolar olacak şekilde katkı sağlanır. Kuruluşlar program başlamadan minimum 3 (ay) öncesinden ilk başvurularını Ekonomi Bakanlığı'na (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) yapmalıdır.

Sektörel Ticaret Heyeti ve Alım Heyeti: Bakanlık koordinatörlüğünde ve Organizatör Kuruluşlar tarafından organize edilen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti programları ile alakalı masraflara yapılan destektir. Organizatör Kuruluşlar tarafından organize edilen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti programları çatısı altında şu masraflara destek sağlanır:

Ulaşım: Sektörel ticaret heyetleri için her firmaya ve alım heyetlerindeki davet edilmiş yabancı firmalar için, kurum/kuruluş başına maksimum 2 (iki) kişinin ülke içinde ve dışında hava, kara ve deniz taşıtları kullanılarak ekonomi sınıfında yapılan seyahat masraflarını ve araç kiralama masrafları.

Organizatör Kuruluşun maksimum 2 (iki) personelinin sektörel ticaret heyeti düzenlemesiyle ilgili koordineyi yapması için hazırlayacağı ön heyet ve/veya sektörel ticaret heyet programı dâhilinde ülke içinde ve dışında hava, kara ve deniz taşıtları kullanılarak ekonomi sınıfında yapılan seyahat masraflarını ve araç kiralama masrafları (Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İştigal Eden Kuruluşlara için organize edilen ön heyet programlarına destek verilmez).

Konaklama: Sektörel ticaret heyetlerinde her firma için ve alım heyetlerindeki davet edilmiş yabancı firmalar için kurum/kuruluş başına maksimum günlük 300 doları aşmamak şartıyla kahvaltıyı içeren konaklama masrafları.

Ayrıca aşağıdaki masraflar da desteklenmektedir:

- Çeviri masrafları,
- Toplu veya ikili görüşmeler yapılmasıyla amacıyla kiralanın salon vb. yerlerin kira masrafları,
- Basılı veya görüntülü yapılan reklam faaliyeti giderleri,
- Halkla ilişkiler alanında yapılan masraflar.
- Katalog, broşür, vb. reklam araç-gereçlerinin masrafları.

Bir yıl içerisinde Organizatör Kuruluş tarafından gerçekleştirilen maksimum 5 (beş) sektörel ticaret heyeti ve 10 (on) alım heyeti programına destek verilir. Organizatör Kuruluşlar tarafından organize edilen sektörel ticaret heyeti ile alım heyeti

programlarının masraflarına yüzde 50 civarında ve de her program için maksimum 150.000 doları aşmayacak şekilde destek verilir.

Sanayi ve ticaret alanlarında faaliyet gösteren firmalar için düzenlenen sektörel ticaret heyeti programları ile alım heyeti programları için Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) başvurulur. Döviz Kazandırıcı Hizmet veya Faaliyetlerle İstihal Eden Kuruluşlar (ikameti ülkemizde olan ve faaliyet gösteren yüksek okul ve üniversiteler, sağlık ile alakalı olarak tedavi yapan kurumlar, sinema ve yazılım alanlarındaki aktif firmalar) için düzenlenen sektörel ticaret heyeti programları ile alım heyeti programları için de Ekonomi Bakanlığı'na (Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü) başvurulmalıdır. (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

E-Ticaret Sitelerine Üyelik Desteği: Firmaların tüketiciler için e-ticaret sitelerine üye olmalarının getirdiği masrafları karşılayan destektir. E-ticaret sitelerinin üyelik bedellerine firmalar için yüzde 70 civarında ve bir yıl içinde maksimum 10.000 dolara dek destek verilir. Yardımdan, firmalar maksimum 5 (beş) e-ticaret sitesi için ve her e-ticaret sitesi için maksimum 3 (üç) yıl boyunca faydalanabilir. Şirketlerin ikamet ettikleri şehirdeki Ekonomi Bakanlığı'na (İhracat Genel Müdürlüğü) ya da Bölge Müdürlüklerine başvurulur. Yalnızca, Ekonomi Bakanlığı'ndan onay alan e-ticaret sitelerine üyeliklere destek verilir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2.3.2.9. Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ 2010/8 Sayılı

Ülkemizde sanayi ve ticaret alanlarında çalışmakta olan firmalar ve yazılım alanında iş yapmakta olan firmaların küresel piyasalar rekabet edebilirliğinin artırılmasını amaçlayan eğitimlerin masraflarının karşılanmasını destekler. Bu destekten, Türk Ticaret Kanunu'nun 136. Maddesi ile belirlenmiş olan sanayi ve ticaret alanlarında çalışmakta olan firmalar ve yazılım alanında iş yapmakta olan kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif niteliğindeki firmalar faydalanabilir.

Yapılan eğitimlere her bir firmadan maksimum 4 (dört) katılımcı kabul edilir. Firmaların almış olduğu yurtiçi eğitim masraflarının yüzde 70'i, bir yıl içerisinde 20.000 doları aşmayacak şekilde ve eğitim saatleri program başına 60 (altmış) saati

geçmemek üzere desteklenmektedir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

Aşağıdaki konular eğitimlerde işlenmektedir;

- Avrupa Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü Mevzuatı,
- Dış Ticarete Anlaşmazlıkların Çözümü ve Uluslararası Tahkim,
- Dış Ticaretin Finansmanı ve Dış Ticaret Muhasebesi,
- Dış Ticarete Fiyatlandırma,
- Dış Ticaret, Gümrük ve Kambiyo Mevzuatı,
- Dış Ticarete Kullanılan Belgeler ve Ödeme Şekilleri,
- Yenilikçilik ve Kümelenme,
- Bakanlıkça uygun görülen diğer konular

İşbirliği yapılan kuruluşların, eğitim ve danışmanlık hizmeti gereksinimlerinin belirlenmesi, iş planlarının ve ihracata yönelik planların oluşturulması ve takibi, ihracatın potansiyelinin analiz edilmesi ve hazırlık aşamaları, süreçlerin gelişimi, düzenlenmesi ve idaresi, bilişim alanına dair danışmanlıklar, birbirleri ile yakın alanda ve sektörde bulunan firmalar küresel düzeyde rekabet edebilirliklerine yönelik hazırlıklar, alanları ile alakalı alınan eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin masrafları ve organize edilen programlar sonucunda gerçekleşen masrafların yüzde 75'i ve her proje için 400.000 dolar olacak şekilde karşılanmaktadır. Projelerde yer alan maksimum 2 (iki) uzman personelin çalışma masraflarının yüzde 75'ine destek olunur.

İşbirliği yapılan kuruluşlar tarafından organize edilen ve ülke dışında gerçekleşen 5 (beş) pazarlama programı (ortak piyasa inceleme faaliyetleri, piyasa ziyaretleri, küme tanıtım çalışmaları, ticari heyetler, ülke dışına yapılan fuar seyahatleri, gibi faaliyetler) için program başına 150.000 dolara kadar, 10 (on) tane de ülke dışındaki alıcı şirketlerin ülkemizden alım yapmalarına yönelik organize edilen alım heyeti planlamaları için ise program başına 100.000 dolara kadar olanları karşılanmaktadır. Yüzde 75'i karşılanan giderler aşağıdaki gibidir:

Ulaşım: Yurt Dışı Pazarlama veya Alım Heyeti Programları dâhilinde yurtiçi veya yurtdışında hava, kara ve deniz taşıtları kullanılarak ekonomi sınıfında yapılan seyahat masrafları,

Konaklama: Yurt Dışı Pazarlama veya Alım Heyeti Programları dâhilinde yapılan konaklama masrafları,

Yurt Dışı Pazarlama veya Alım Heyeti Programları Kapsamında Yapılan Tanıtım ve Organize Masrafları

- Çeviri masrafları,
- Toplu veya ikili görüşmeler yapılmasıyla amacıyla kiralanılan salon vb. yerlerin kira masrafları,
- Basılı veya görüntülü yapılan reklam faaliyeti giderleri,
- Halkla ilişkiler alanında yapılan masraflar.

Proje Bazlı Bireysel Danışmanlık Programı: Projeye ilgili çalışmalar kapsamında eğitim ve danışmanlık programlarına ve yurtdışı pazarına ya da alım heyet programlarına dâhil olan firmalar, Bakanlık tarafından onay alınan alanlarla ilgili olarak proje bazlı kişisel danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilirler. Bu programda, firmaların bir sene içerisinde maksimum 50.000 dolar olacak şekilde, 3 (üç) yıl boyunca yararlanabilecekleri danışmanlık hizmetlerinin karşılığındaki masrafların yüzde 70'i karşılanmaktadır (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2.3.2.10. Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ 2008/2 Sayılı

Tasarımın, markalaşma yolundaki en mühim etmenlerden biri olduğu söylenebilir. Bu tebliğ de tasarım işi ile ilgilenen firmaların, ofislerin ve birliklerin yaptığı reklam, pazarlama ve tanıtıma yönelik faaliyetleri ile danışman giderlerinin ve ülke dışında açılacak olan ofis vb. birimlere ait giderlerin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu yoluyla karşılanmasını düzenlemektedir. 18/04/2008 tarihinde 26851 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanıp resmileşmiş olan 2008/2 numaralı "Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ", adı anılan Tebliğ'in Uygulama Usul ve Esasları üzerine düzenlemeleri içermektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı Tebliğ ile ilgilenen yetkili kuruluş, İhracatçı Birlikleri yetkili başvuru makamıdır. Destekten tasarımcı firmalar ve tasarım ofisleri, birlikler ve dernek-birlikleri faydalanabilmektedir. Tasarım Firmalarına ve ofislerine maksimum

dört yıl, birlikler ve tasarım derneklerine ise proje süresince yüzde 50 oranında destek verilmektedir.

Tasarımcı Firmalara Verilen Destekler: Ülke dışına açılmaya ve satış yapmaya yönelik olan reklam, tanıtım ve pazarlama çalışmalarına yapılan masrafların yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 300.000 dolar, ülke dışında açılması planlanan ve program dahilinde yer alan birimlerin (firma, ofis, mağaza, depo, şube, vitrin, reyon vs.); demirbaşları ve dizayn masraflarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 100.000, Brüt kira masrafları ve açılacak bölümlerin kiralari ile ilgili danışmanlık masrafları ve vergi/resim/harç masraflarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 200.000 USD, faydalı model ve patent endüstriyel tasarımların tescil edilmesi ile alakalı masraflar ve ülke dışındaki marka tescili ve korunması ile alakalı masrafların yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 50.000 dolar, personel olarak alınan tasarımcıların brüt maaş tutarlarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 150.000 dolar, kimliğin ve markanın kurumsallaştırılması, şirketin stratejik yapılandırma süreci, kalite kontrol sisteminin kurulması, örnek tesis inşası, trend, moda, ürün ve ambalajların dizaynı, kalıp ebat setleri ile model çıkarma, satın alış ve tedarik etme süreçleri, stratejik tanıtım ve satış, perakende faaliyetler, firmanın kurulumu, mağazanın açılması ve uygulamaya geçilmesi, küresel arenada ihracatın yapılması ve hukuki işler, maliyet hesaplanması, risk idaresi, küresel arenada rekabet gücünü arttıracak tedbirler ve bu amaçla yararlanılan danışmanlık hizmeti masrafları ile Bilgisayarlı Tasarım (CAD), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP), Tedarik Zinciri Yönetimi (SCM), Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM), Kurumsal Performans Yönetimi (EPM), Perakende Yönetimi gibi alanlarda satın almaları veya kiralamaları gereken bilgisayar programlarının lisansları ve bu programların yıl içindeki güncelleme masrafları ile yazılımların alınması, düzeltilmesi ve yönetimi amacıyla alınan danışmanlık ve eğitim hizmetleri ile dış kaynak kullanımından doğan masraflar yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 200.000 dolar olacak şekilde desteklenmektedir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

Kobilerin araştırma geliştirme çalışmalarını geliştirmesi için önemli sermaye artırımına ihtiyaç duymaktadır. Bu sermaye artırımını yurt dışı şirketlerden fon saplanarak temin edebilir. Fon sağlayıcı aracı kuruluşların desteklenmesi devlet tarafından yapılabilir (Fidanboy, 2016: 37).

İşletmelerin gelişmesi, büyümesi ve kar elde edebilmesi devletin izleyeceği politikalar belirleyecektir. Bu politikalar hem ülkeye hem de işletmelere olumlu ya da olumsuz etkisi olabilmektedir. Devletin yanlış alacağı kararlar işletmeleri zora sokabilir. Bunun önlenmesi için kanun koyucu tarafından işletmelere yanlış kararlarda zararlarının temin edileceği konusunda yaptırımlar yapılabilir. Bu yaptırımlar devleti zora düşürmeyecek nitelikte ve işletmeyi yok olmaktan kurtarıcı olmalıdır (Kantarıcı, 2017: 82).

Tasarım Ofislerine Verilen Destekler: Ülke dışına açılmaya ve satış yapmaya yönelik olan reklam, tanıtım ve pazarlama çalışmalarına yapılan masrafların yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 150.000 dolar, ülke dışında açılması planlanan ve program dahilinde yer alan birimlerin (firma, ofis, mağaza, depo, şube, vitrin, reyon vs.); demirbaşları ve dizayn masraflarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 50.000 dolar, Brüt kira masrafları ve açılacak bölümlerin kiralari ile ilgili danışmanlık masrafları ve vergi/resim/harç masraflarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 100.000 dolar, Patent, faydalı model ve endüstriyel tasarımların tescil edilmesi ile alakalı masraflar ve ülke dışındaki marka tescili ve korunması ile alakalı masrafların yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 50.000 dolar, personel olarak alınan tasarımcıların brüt maaş tutarlarının yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 200.000 dolar, kimliğin ve markanın kurumsallaştırılması, şirketin stratejik yapılandırma süreci, kalite kontrol sisteminin kurulması, örnek tesis inşası, moda ve trendler, ürün ve ambalajların dizaynı, kalıp ebat setleri ile model çıkarma, satın alış ve tedarik etme süreçleri, stratejik tanıtım ve satış, perakende faaliyetler, firmanın kurulumu, mağazanın açılması ve uygulamaya geçilmesi, küresel arenada ihracatın yapılması ve hukuki işler, maliyet hesaplanması, risk idaresi, küresel arenada rekabet gücünü arttıracak tedbirler ve bu amaçla yararlanılan danışmanlık hizmeti masrafları Bilgisayarlı Tasarım (CAD), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP), Tedarik Zinciri Yönetimi (SCM), Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM), Kurumsal Performans Yönetimi (EPM), Perakende Yönetimi gibi alanlarda satın almaları veya kiralamaları gereken bilgisayar programlarının lisansları ve bu programların yıl içindeki güncelleme masrafları ile yazılımların alınması, düzeltilmesi ve yönetimi amacıyla alınan danışmanlık ve eğitim hizmetleri ile dış kaynak kullanımından doğan masraflar yüzde 50'si bir sene içinde maksimum 100.000 dolar olacak şekilde desteklenmektedir (Ekonomi Bakanlığı, <https://www.ekonomi.gov.tr>, 2016).

2.3.2.11. Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımlarına İlişkin Tebliğ 2010/10

Bu tebliğ, kimi tarım ürünlerinin ihracatının yapılmasına yönelik olan ve tarım ihracatçılarının yararlanabileceği bir destektir. Tutarlar ihracı yapılan ürünlerin miktarı ve kalitesi ve ihracat yapan üreticilerine kamu vergileri, SSK primleri ile iletişim ve enerji alanlarındaki masrafları baz alınarak hesaplanır.

2.3.3. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

<http://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Menu/7/Ar-Ge-Destek-Programi>, 2016.

1) Faiz İndirimli Tarımsal Krediler

2) Alan Bazlı Tarımsal Destekler

- Mazot, Gübre ve Toprak Analizlerine Yönelik Destekler
- Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamalarına Yönelik Destekler
- Alternatif Ürün Üretimine Yönelik Destekler
- Fındık Üreticilerine Alan Bazlı Gelir Desteği ve Alternatif Ürüne Geçen Üreticilere Telafi Niteliğindeki Ödemeler

3) Fark Ödemesi Destekleri

Kütlü Pamuk, Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Dane Mısır, Zeytinyağı, Aspir, Hububat ve Baklagil, Yaş çay destekleri.

4) Hayvancılığa Verilen Destekler

5) Tarım Sigortası İçin Verilen Destekler

6) Telafi Niteliğindeki Ödemeler Dâhilinde Verilen Tarımsal Destekler

7) Tarıma Yönelik Diğer Destekler

- Yurtiçi Sertifikalı Tohum ile Sertifikalı Fidan, Çilek Fidesi ve Standart Fidan Kullanımının ve Yurtiçi Sertifikalı Tohumluk Üretimlerinin Desteklenmesi
- Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Amacıyla Verilen Destekler
- AR-GE Destekleri
- Çiftlik Muhasebe ve Veri Ağı Sistemine Katılım Karşılığı Verilen Destekler
- Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Verilen Destekler
- Kırsal Kalkınmayı Sağlamaya Yönelik Destekler

2.3.4. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Bakanlık tarafından verilen bu destek ülkemizde ticaret, sanayi, tarım veya yazılım sektörlerinde bulunan firmaların insan ve çevre sağlığı ile kalite kriterlerine yönelik kurallara adapte olabilmesini garanti eden kurum veya kuruluşlardan alınan belgeler ve emniyet ve güvenliğe yönelik işaretler ile tarımsal laboratuvar analizleriyle ilgili olan giderlerin bir kısmını Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu yoluyla karşılamayı hedeflemektedir. Tebliğe göre, ülkemizde ticaret, sanayi, tarım veya yazılım sektörlerinde bulunan firmalar ile Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS) ile Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ) bu destekten faydalanabilir (http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259, 2016).

- ISO 22000 gıda güvenliğinin yönetimi sistemi ile ilgili belgeler
- Tarımsal ürünlerin belgelendirilmeleri ve pozitif laboratuvar analiz raporlarının giderleri (yalnızca belgelendirme giderleri)

Buna göre,

- a) ISO 9000 serisindeki kalite güvence sistemine dair belgeler,
- b) ISO 14000 içerisinde çevre yönetim sistemine dair belgeler,
- c) CE işaretinin alınması giderleri,
- d) Uluslararası kriterleri taşıyan kalite ve çevresel belgeleri elde etme sürecindeki belgelendirme giderleri,
- e) ISO 22000 gıda güvenliğinin yönetimi sistemi ile ilgili belgeler,
- f) Tarımsal ürünlerin belgelendirilmeleri ve pozitif laboratuvar analiz raporlarının giderleri (yalnızca belgelendirme giderleri) karşılanmaktadır.

Firmaların bu belgeleri edinmeleri sürecindeki giderlerin ve/veya laboratuvar analizlerine yapılan masrafların yüzde 50'si ve de her belge ya da analiz maksimum 25.000 (yirmi beş bin) dolara kadar desteklenmektedir (http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259, 2016).

2.3.5. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

TÜBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/>, 2016.

1. Sanayi Ar-ge Projeleri Destekleme Programı

Destek İçeriği

Adı geçen destek programı aşağıda yer alan konulardaki Ar-Ge projelerine destek vermektedir.

- Yeni ürün üretimi,
- Var olan bir ürünü geliştirmeye yönelik çalışmalar,
- Var olan bir ürünün kalite ve standartlarını arttırmaya yönelik çalışmalar,
- Masrafları düşürme potansiyeli olan yeni teknolojileri ve üretim biçimlerini geliştirmeye yönelik çalışmalar.

Destek Miktarı

- Yüzde 40 oranında destek verilir. Verilen desteğin tamamı, ilaveler de dahil olmak üzere, yüzde 60'ı geçmez. Bu miktar, başvuran kişi veya kuruluşun sektördeki konumundan bağımsızdır ve herkes için aynıdır.

Destek Süresi

- Her projeye maksimum 36 ay boyunca destek verilir.

Destek Verilen Masraflar

- Çalışan masrafları
- Projelerde görevli çalışanların proje dâhilinde gerçekleşen ulaşım masrafları (hava, kara ve deniz yoluyla yapılan ülke içi ve ülke dışı ekonomi sınıfı seyahat masrafları)
- Aletler, araçlar ile yazılımsal ve yayım kaynaklı masraflar,
- Malzemeler ve sarf masrafları
- Ülke içindeki üniversiteler, TÜBİTAK'a bağlanmış olan AR-GE birimleri, özel sektördeki AR-GE kuruluşları vb. AR-GE ile alakalı kurum ve kuruluşlarca yapılan AR-GE masrafları.

Başvurabilenler

- Destek programına Türkiye’de yerleşik durumunda bulunan ve şahıs şirketi veya adi ortaklık olmayan bütün sermaye firmaları başvurabilir.

2. Üniversite – Sanayi İşbirliği Destek Programı

Destek İçeriği

Adı geçen programın amacı, üniversiteler ile kamu araştırma merkezleri ve enstitülerinde ortaya konmuş olan bilginin ve teknik gelişmelerin proje bazındaki sonuçlarını, ülkemizde uygulamaya sokmayı garanti eden kuruluşların gereksinimleri gereğince, sonuçların ürüne dönüştürülmesine ve sınai alanda uygulanarak ticarileşmesine fayda sağlamaktır.

Destek programını yürüten kuruluş aşağıdaki konulara dair çalışmalarına destek sağlamaktadır;

- Yeni ürün üretimi,
- Var olan bir ürünü geliştirmeye yönelik çalışmalar,
- Var olan bir ürünün kalite ve standartlarını arttırmaya yönelik çalışmalar,
- Masrafları düşürme potansiyeli olan yeni teknolojileri ve üretim biçimlerini geliştirmeye yönelik çalışmalar.

Destek Miktarı ve Proje Bütçesinin Maksimum Sınırı

- Başvuran kuruluş KOBİ niteliğinde ise yüzde 75 oranında, daha büyük ise yüzde 60 oranında destek verilir. Geri kalanı başvuran kuruluşça karşılanmaktadır. Bu program, bütçesi 1.000.000 TL altı olan projelere destek vermektedir.

Destek Süresi

- Her projeye maksimum 24 ay boyunca destek verilir.

Başvurabilenler

- Müşteri Kuruluş ve Yürütücü Kuruluşun başvurusu ortak olmalıdır. İşbirliği sözleşmesi, başvurudan önce Müşteri Kuruluş ile Yürütücü Kuruluş tarafından imzalanmaktadır.

- Müşteri Kuruluş: Türkiye’de ikamet eden ve çalışmalarının sonuçlarını ülkede uygulayacağına garanti veren sermaye firması.
- Yürütücü Kuruluş: Eğitim ve araştırma hastanesi ya da üniversite olabileceği gibi Ar-ge ile görevlendirilmiş kamu araştırma merkez ve enstitü olabilir.

3. Kobi Ar-ge Başlangıç Destek Programı (1507)

Destek Hedef ve İçeriği

Adı geçen program, KOBİ’lerin teknoloji ve inovasyon alanlarındaki mevcut yetenek ve kapasitelerini geliştirmeyi ve bu yolla rekabet güçlerini arttırmayı, proje oluşturma becerilerini geliştirmeyi, ürettikleri ürünlerin katma değerlerinin yüksek olma oranını arttırmayı, kurumsallaşmış araştırma ve teknik gelişim anlayışını edinmelerini ve böylece hem yerel hem küresel çapta etkinliklerinin arttırılmasını amaçlamaktadır.

Destek programını yürüten kuruluş;

- Yeni ürün üretimi,
- Var olan bir ürünü geliştirmeye yönelik alışmalar,
- Var olan bir ürünün kalite ve standartlarını arttırmaya yönelik alışmalar,
- Masrafları düşürme potansiyeli olan yeni teknolojileri ve üretim biçimlerini geliştirmeye yönelik çalışmalarla alakalı olarak KOBİ’ler tarafından yapılan ilk 3 projeye destek vermektedir. Ayrıca ortaklık projesi başvurusunda bulunan KOBİ’lerin 2 projesi daha program dahilinde destekten yararlanabilir.

Destek Miktarı ve Proje Bütçesinin Maksimum Sınırı

- Yüzde 75 oranında destek verilir. Bu program, bütçesi 500.000 TL altı olan projelere destek vermektedir.

Destek Süresi

- Her projeye maksimum 18 ay boyunca destek verilir.

Destek Verilen Ar-Ge Kademeleri

Desteklenen projelerin;

- Kavramsal gelişim,
- Teknolojik ve ekonomik yapılabirliğin sağlanması,
- Teoriden pratiğe geçişte kullanılan laboratuvar vb. faaliyetler,
- Tasarlama, tasarımla pratiğe dökme ve bunların doğrulanabilirliğine yönelik faaliyetler,
- Prototipin üretilmesi,
- Pilot tesislerin kuruluşu,
- Üretim öncesi denemelerin ve testlerin yapılması,
- Testlerde ortaya çıkan tasarımsal problemlerin çözümüne yönelik faaliyetler

Maddelerinin bir bölümünü ve bütününe içermesi gerekmektedir.

Destek Verilen Masraflar

- Çalışan masrafları
- Projelerde görevli çalışanların proje dâhilinde gerçekleşen ulaşım masrafları (hava, kara ve deniz yoluyla yapılan ülke içi ve ülke dışı ekonomi sınıfı seyahat masrafları)
- Aletler, araçlar ile yazılımsal ve yayım kaynaklı masraflar,
- Malzemeler ve sarf masrafları
- Ülke içinde veya dışında alınan danışmanlık hizmetleri ve diğer hizmet masrafları
- Ülke içindeki üniversiteler, TÜBİTAK'a bağlanmış olan AR-GE birimleri, özel sektördeki AR-GE kuruluşları vb. AR-GE ile alakalı kurum ve kuruluşlarca yapılan AR-GE masrafları.

Başvurabilen Kişiler

- Programa KOBİ'ler başvurabilmektedir.

4. Öncelikli Alanlar Ar-ge Projeleri Destekleme Programı (1511)

Desteklerin Hedef ve İçeriği

Bu program, öncelikli olarak belirlenmiş sektörlerdeki amaç ve gereksinimlere uygun olan projeleri desteklemeyi amaçlamaktadır. Desteklerin hedefleri arasında aşağıdakiler yer almaktadır;

- Teknoloji alanında yeterliliği ve bilgiyi arttırmak,
- Var olan yetenek ve bilgi birikimini farklı sektörlerde de kullanabilmek,
- Yerli ve benzersiz teknolojiler geliştirmek,
- Teknolojik gelişimin hızlandırılması.

Bu program dâhilinde desteklenen projelerin içerikleri, başvuru koşulları vb. yapılan duyurularda yer almaktadır.

Destek Miktarı

- Büyük ölçekli işletmelere yüzde 60, KOBİ'lere ise yüzde 75 oranında destek verilmektedir.

Destek Süresi

- Yapılan duyurularda ilan edilmektedir.

Destek Verilen Masraflar

- Çalışan masrafları
- Ulaşım masrafları
- Aletler, araçlar ile yazılımsal ve yayım kaynaklı masraflar,
- Malzemeler ve sarf masrafları
- Ülke içinde veya dışında alınan danışmanlık hizmetleri ve diğer hizmet masrafları
- Ülke içinde bulunan üniversite, TÜBİTAK'a bağlanmış olan AR-GE üniteleri, özel sektördeki AR-GE departmanları vb. AR-GE ile alakalı kurum ve kuruluşlarca yapılan AR-GE masrafları.

- Projenin gerektirdiği Ar-Ge çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla yapılan masrafları içeren proje genel masrafları (donem bazında ana harcama miktarının yuzde 10'u)

Başvurabilenler

- Programa, şahıs firmaları ile adi ortaklıklar hariç olmak üzere, lkemizde bulunan sermaye firmaları kabul edilir.

5. Girişimcilik Aşamalı Destek Programı

Destek Hedef ve İçeriği

Adı geçen program, girişimci kişilerin teknoloji ve inovasyon merkezli fikirlerini değeri yuksek ve iş gucu alanı yaratma imkânı olan girişimler haline getirebilmeleri amacıyla fikirden piyasaya girişe kadarki çalışmaların desteklenmesini ve boyelikle verimli girişimcilik anlayışının teşvik edilmesini ve kuresel arenada rekabetçi ve yenilikçi teknik olarak st duzey run ve hizmetleri geliştirebilen şirketlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamayı amaçlar.

Program dâhilinde girişimcilere eğitimler verilir ve de tecrubeli rehberler eşliğinde teknik, ticari ve yonetim alanlarında destek olunur.

Programda yer alan aşamalar şunlardır:

Aşama 1: Girişimci fikrini sunarak başvurur. Pozitif geri donüş olduğu takdirde fikrin projeye çevrilmesi amacıyla, zorunlu olmamakla birlikte, girişimcilik eğitimi verilir ve rehber atanır. İş planının hazırlanmasıyla bu aşama biter.

Aşama 2: İş planı başvurusunun kabul edilmesiyle, girişimci firmasına teminat ve geri deme beklenmeden maddi destek verilir. Aşamanın bu bolumunde on prototip, demo, benzetim, yazılım algoritması gibi, ekonomik ve teknik fizibilite, kavramsal tasarım, teknolojik doğrulama faaliyetleri yapılır. Aşama suresince rehber desteğinden yararlanılabilir. Ticarileşme potansiyeli gorule şirketlerin konu ile ilgili iş planları değerlendirmeye alınarak Aşama 4'e geçişlerine izin verilebilir.

Aşama 3: Girişimci faaliyetlerini ve kazanımlarını, AR-GE desteğiyle geliştirmeye ve ticarileşme potansiyeli olan bir ürün/hizmet üretmeye çalışır. Hazırladığı proje önerisiyle KOBİ AR-GE Başlangıç Destek Programı'na (1507) müracaat eder. Aşama 3'te detay tasarım, ticari prototipin geliştirilmesi, denemeler ve saha testleri gibi çalışmalar yer alır.

Aşama 4: Son aşamada ise TÜBİTAK, girişimcinin isteğiyle girişim sermayesi şirketlerine mektup gönderir ve kuruluş ya da çıkıya ortaklık daveti yapar. Ayrıca çıktı satışını hızlandırmak için belli sürelerle proje pazarları organize eder.

Destek Miktarı ve Oranı

- İkinci aşamada yer alan teminat ve geri ödeme beklentisi olmadan verilen desteğin tutarı maksimum 100.000 TL'dir. Üçüncü aşamada ise KOBİ AR-GE Başlangıç Destek Programı dâhilinde kararlaştırılan ve hibe niteliğinde olan destek miktarı ve oranı geçerli sayılır.

Destek Süresi

- Aşama 1: TÜBİTAK web sitesinden ilan edilir.
- Aşama 2: İlaveler dahil maksimum 12 ay sürer.
- Aşama 3: KOBİ AR-GE Başlangıç Destek Programı dâhilinde kararlaştırılan süre geçerli sayılır.
- Aşama 4: TÜBİTAK web sitesinden ilan edilir.

Destek Verilen Masraflar

- Çalışan masrafları
- Ulaşım masrafları
- Aletler, araçlar ile yazılımsal ve yayım kaynaklı masraflar,
- Malzemeler ve sarf masrafları
- Ülke içinde veya dışında alınan danışmanlık hizmetleri ve diğer hizmet masrafları

Başvurabilenler

- Teknolojik ve inovatif fikirlere ve aranılan özelliklere sahip, örgün öğrenim veren üniversitelerden bölüm fark etmeksizin lisans mezunu olmuş veya üniversitelerde bölüm fark etmeksizin yüksek lisans ya da doktora yapmış veya yapmakta olan kişiler bu programda başvuruda bulunabilmektedir.

6. Girişim Sermayesi Destekleme Programı (1514)

Destek Hedef ve İçeriği

Program, ülkeye ekonomik anlamda katkı sağlama potansiyeline sahip inovatif ve teknolojik üretim yapmayı amaçlara KOBİ'lerin temel ekonomik gereksinimlerini girişim sermayesi fonu yoluyla karşılamayı amaçlamaktadır.

Program dâhilinde, inovatif ve teknolojik üretimi hedefleyen KOBİ'lere sermaye olabilecek fonların kurulumu ve yönetimi yoluyla bir girişim sermayesi eko-sistemi oluşturulmak hedeflenir.

Program dâhilinde, Türkiye'de yer alan Girişim Sermayesi Fonları ve Türkiye'de şubesi ya da iletişim birimleri bulunmakta olan ülke dışındaki Girişim Sermayesi Fonlarının, ülke içinde inovatif ve teknolojik üretimi hedefleyen KOBİ niteliğindeki firmalara yatırım yapabilmeleri için hibe niteliğinde destek verilir. Bu destek iki şekilde sağlanır ve yatırımları bazı özellikleri taşıması gerekmektedir:

Çekirdek Sermayesi Desteği: Bu yatırımlar, henüz başlangıç seviyesinde olan fikrin ürün ya da hizmete dönüştürülebilmesi niyetiyle Ar-Ge faaliyetleri yapma ve çekirdek konsepti oluşturma amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Başlangıç Sermayesi Desteği: Bu yatırımlar, ürünün gelişimini sağlama, prototipini hazırlama ya da hazırlanmış prototipin ardından yapılacak olan üretim, satış ve başlangıç aşamasındaki pazarlama çalışmaları için ilave sermaye sağlama hedefiyle yapılmaktadır.

Destek Oranı ve Maksimum Sınırı

- Program dâhilinde, Girişim Sermayesi Fonlarının fon büyüklüğüne bakılır ve bunun yüzde %20'sine kadar hibe niteliğinde destek sağlanır.

- TÜBİTAK'ın destek verilen fonlar için vereceği minimum ve maksimum hibe niteliğindeki destek miktarı ilanlarda yer almaktadır.

Başvurabilenler

- Programa, Girişim Sermayesi Fonu kuran ya da kuracak olan Fon Yöneticileri ve Aday Fon Yöneticileri başvuruda bulunabilir.

7. Patent Destekleme Programı (1602)

Destek Hedef ve İçeriği

Adı geçen program, yerli menşeli ulusal ve uluslararası nitelikteki patent başvuru miktarını arttırmayı, kişileri patent almak için başvuruya özendirmeyi ve bu yolla ülke içindeki patent oranını yükseltmeyi amaçlar.

Program dahilinde, Türk Patent Enstitüsü (TPE), Dünya Fikri Haklar Örgütü (WIPO), Avrupa Patent Ofisi (EPO), Japonya Patent Ofisi (JPO) ve ABD Patent ve Marka Ofisi (USPTO)'ne yapılan patent başvurularına destek verilir.

TPE'ye yapılan yerel patent başvuruları için;

- ✓ İnceleme Raporu Desteği,
- ✓ Araştırma Raporu Desteği,
- ✓ Vekil Desteği,
- ✓ Patent alınması halindeyse sahibine ve müracaat sürecindeki vekillere Patent Tescil Ödülü verilir.

WIPO, EPO, USPTO ve JPO'ya yapılan patent başvuruları için;

- ✓ Başvuru ve Araştırma Raporu Desteği,
- ✓ İnceleme Raporu Desteği,
- ✓ EPO, USPTO ve JPO'dan patent alınması halinde Patent Ödülü verilir.

Başvurabilenler

- Destek programına, T.C. vatandaşı olanlar ve Türkiye'de ikameti bulunan firmalar, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları başvuru yapabilir.

(TUBİTAK, <https://www.tubitak.gov.tr/>, 2016).

2.3.6. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

TTGV Destekleri, <http://www.ttgvl.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2012.

a) Ar-ge Proje Destekleri

Yapılan destekler, yerli kuruluşların teknoloji geliştirme potansiyelinden maksimum derecede yararlanmalarına imkân sağlayarak gelişimine katkıda buldukları teknolojilerle uluslararası piyasada rekabet edebilen kuruluşlar olmalarına katkı vermektir.

Türkiye’de yapılan ilk Ar-Ge Projesi Desteği olan program, 1992 senesinde TTGV’nin kurulmasıyla başlamıştır. 1992 ve 2006 seneleri arasında Hazine Müsteşarlığı üzerinden ve Dünya Bankası’ndan alınan fonlar ve Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu’nun 98/10 sayılı Araştırma-Geliştirme Yardımına İlişkin Tebliğ’i dahilinde 1995 senesinden bu yana DFİF kaynağından alınan fonlar yoluyla uygulanarak sanayi ve yazılım kuruluşlarına ekonomik destek verilmiştir.

b) Ticarileştirme Projeleri Desteği

2006 senesinde Vakfın kendi kaynaklarından oluşturulan ve uygulanan program dahilinde, Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden faydalanarak prototip geliştirme sürecini başarıyla tamamlayan şirketlerin, proje çıktılarının, Ar-Ge faaliyetlerini izleyen piyasaya hazırlanması ve gereksinimlerinin karşılanmasına destek olunması hedeflenmiştir (TTGV Destekleri, <http://www.ttgvl.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2012).

Öncelikle pilot uygulama olarak yürütülen ve şirketlerin yoğun istekleri üzerine Ar-Ge ile Seri Üretim arasında bulunan teşvik ihtiyacını ortaya çıkaran programın bir katkı örneği olarak yerel düzeyde bir programa genişletilmesi öngörülmektedir. Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden faydalanarak prototip geliştirme sürecini başarıyla tamamlayan şirketlerin, proje çıktılarının, Ar-Ge faaliyetlerini izleyen piyasaya hazırlanması ve gereksinimlerinin karşılanmasına destek olunması amacı ile 2006 senesinde Ticarileştirme Projeleri Desteği tamamen Vakfın kendi kaynaklarından karşılanacak şekilde başlatılmıştır. Buna göre, 2006 ve 2008 seneleri arasında totalde 14

proje için 6 milyon ABD doları miktarında sözleşme yapılmış ve 2009 sonunda totalde 3,4 milyon ABD dolarının kullanımı sağlanmıştır. TTGV'nin Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden faydalanarak prototip geliştirme sürecini başarıyla tamamlayan şirketlerin yararlanabileceği Ticarileştirme Projeleri Desteği, bu projelerin sonrasında ortaya çıkan çıktılarının ölçek ekonomisine uygun bir biçimde ticarileştirilmesine yönelik yeni projelere katkı vermeyi hedefler. TTGV'nin Teknoloji Geliştirme Projeleri desteğinden faydalanarak prototip geliştirme sürecini başarıyla tamamlayan sınai şirketler ve yazılım firmaları faydalanabilir. Geri ödemeli olan desteğin en üst sınırı 1.000.000 ABD Doları olarak belirlenmiş olup, ticarileşme aşamalarına uygun biçimde genişletilmiş, bitirilen Ar-Ge projesinin ardından küresel piyasada rekabet gücüne sahip olmak niyetiyle ihtiyaç duyulan hazırlıklar da verilen desteklerin içeriği arasındadır. Destekler, en fazla bir yıl süre ile verilir (TTGV Destekleri, <http://www.ttgvl.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2012).

c) İleri Teknoloji Projeleri Desteği (İTEP)

2010 senesinde uygulanmaya başlayan Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği ve Ticarileştirme Desteği programı içerisinde hibrit model olarak uygulanan Program dahilinde, Vakıf tarafından belirlenen teknolojik öncelikler doğrultusunda ve Türkiye'nin gereksinimlerine uygun olarak katma değeri yüksek ve üst seviye inovasyonların yer aldığı projeleri, vakıf kaynakları yoluyla desteklemeyi amaçlar. TTGV'ye, 1992 ile 2011 seneleri arasında teknoloji geliştirme alanında 2337 proje ile başvuru olmuştur. Yapılan başvurulardan 898'ine destek verilirken, bu projelerle alakalı olarak 310 milyon ABD doları değerinde sözleşme yapılmıştır. Stratejik Odak Noktası Projesi olan 32 projeye 3,4 milyon dolar harcanmıştır. Bu destekle birlikte 2011 yılı ortasında özel sektör içerisinde 620 milyon doların üstünde bir Ar-Ge hacmi oluşturulmuştur. 1991 itibarıyla, Hazine Müsteşarlığı/Dünya Bankası (HM/DB) kaynaklı Teknoloji Geliştirme Projesi (TGP) ve Endüstriyel Teknoloji Projesi (ETP) ile Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) kaynaklarını kullanan TTGV, Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği %75'i DTM, %25'i TTGV'nin kendi kaynaklarından olacak şekilde sürmektedir. Ticari kullanılabilirliği olan ve değer potansiyeli yüksek ürünlerin kazanılabileceği teknoloji geliştirme alanındaki Ar-Ge çalışmaları desteklenirken, "Teknolojik Ürün" ve "Teknolojik Proses İnovasyonu" terimleri içerisinde mevcut

bilgiler projeyi yapan şirkette kalır. Teknoloji çalışmaları haricindeki altyapıya veya üretime dair yatırım projeleri TGP tarafından desteklenmez. Fakat sınıai ve yazılım alanındaki firmalar desteklerde faydalanabilir. Bu firmaların Ar-Ge çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlayan destekler geri ödemesiz değildir ve tutarı 1.000.000 dolar ve 2 yıl ile sınırlandırılmıştır. 2005 ile 2011 yılları arasında kaynağı DTM olan projelerin bütçelerine bakıldığında yüzde 84'lük bir destek oranının personel sayısı 250 ve daha az olan küçük ve orta ölçekteki işletmelere harcandığı göze çarpmaktadır. Bu şirketlerin yüzde 46'sını 10 yıldan az süredir faaliyette olan şirketler ve yüzde 54'ünü ise 11 yaşının üstündeki şirketler oluşturur. 2005 ile 2011 seneleri arasında yapılan sözleşmelere bakıldığında destek verilen alanlar şu şekildedir: yüzde 31 makina, yüzde 23 enformasyon, yüzde 18 elektrik/elektromekanik, yüzde 14 malzeme, yüzde 7 kimya ve yüzde 7 biyo/agroteknoloji (TTGV Destekleri, <http://www.ttgvg.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2012).

d) Çevre Proje Destekleri

Bu çerçevede verilen desteklerle ekonomik verimlilik anlayışı içerisinde üretimde minimum enerji, su ve hammadde tüketimi ile minimum atık amaçlanırken, yeni teknolojilerle uyumlu, uygulanabilirliği ve finansal değeri yüksek olan üretim teknolojilerine uygun projeleri destekler. Bu program, temiz ve sürdürülebilir üretimi ve verimli enerjiyi amaçlayan sektörlerde yer alan sınıai kuruluşlarca yapılan projelere ekonomik destek sağlar. Buna göre, çevreci bir anlayışla sanayi verimliliği artarken, maliyetlerin düşürülmesi ve rekabetin hızlandırılması hedeflenmektedir. Sınıai şirketlerin yaptığı projelerde yerli teknolojiler ön plana çıkarılarak desteklenir ve bu yolla yerli kaynak ve imkânların gelişimi ve çeşitlendirilmesi amaçlanır. TTGV Çevre Desteklerinden yararlanmak isteyen şirketlerin projeleri değerlendirilirken, çevresel katkıları, ekonomik faaliyetleri, teknoloji ve inovasyon seviyeleri, yerli imkan ve kaynaklara destekleri, alt yapıları ve sürdürülebilirlik gibi unsurlar dikkate alınır. Bu anlayışla günümüzde dek birçok farklı sektörde destek verilmiştir. Bunların arasında seramik, tekstil, plastik, demir-çelik, elektrik ve gıda gibi değişik sektörler yer alırken; atıkların geri dönüşümü, su geri kazanılması, yakma sistemi ve hammadde verimliliklerin artırılması, soğutma sistemlerinin optimize edilmesi, atık ısının geri dönüşümü, otomasyon ve enerji izleme sistemi, buhar sistemlerinin geliştirilmesi ve

süreçlerin optimize edilmesi gibi farklı uygulamalar bulunur. (TTGV Destekleri, <http://www.ttg.gov.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri>, 2012).

Dünya çapında enerji fiyatlarının artması nedeniyle, enerji üzerine yoğunlaşan sektörlerdeki rekabet kapasitesinin sürdürülmesi, dışa bağıllık azaltılması, sera gazı salınımının düşürülmesi ve ilgili sınai faaliyetlerin teşvik edilmesi amacıyla Enerji Verimliliği Destek Programı kurulmuştur. Enerji verimliliğini artırma ve bu alanda yeni gelişmeler yaratma kapasitesine sahip projelere destek sağlanmaktadır.

e) Teknolojik Girişimcilik Destekleri

Teknoloji Yatırım A.Ş., TTGV'nin tekno-girişimcilik desteklerini yürüten kuruluştur.

2.3.7. İŞKUR

a) Etkin İstihdam Programları

Bu program dâhilinde Girişimcilik Eğitimleri, İşbaşı Eğitim Programları, Toplum Yararına Çalışma Programları ve Çalışanların Mesleki Eğitimi ile alakalı kurslara destek olunmaktadır.

(İŞKUR Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260, 2016).

b) Etkin Olmayan İstihdam Programları

- ❖ İşsizlik Sigortası
- ❖ Ücret Garanti Fonu
- ❖ Kısa Çalışma Ödeneği
- ❖ İş Kaybı Tazminatı

c) SGK Prim Teşviki Uygulaması

6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun

2.3.8. Gelir İdaresi Başkanlığı

İlgili kanuna göre verilen teşvikler şunlardır: (Vergisel Destekler, http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260 , 18.03.2016).

- 193 Sayılı Gelir Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Yer alan Vergisel Teşvikler
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 4325 Sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde Ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Ve Yatırımların Teşviki Hakkında Kanunda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Vergisel Teşvikler
- 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nda Yer alan Vergisel Teşvikler

2.3.9. Türk Eximbank

Bu bankanın amaçları şunlardır:

Türk Eximbank'ın temel amacı; ihracatı arttırmak, ihracı yapılan ürün ve hizmetleri çeşitlendirilmek, yeni yerlere ihraçlar başlatmak, yerel ihracatçıların küresel pazarda hissesini arttırmak ve teşebbüslerine destek sağlamak, ihracatçıları ile ülke dışında çalışan müteahhitler ve yatırımcıların küresel pazarlarda rekabet gücünü ve güvencesini kazandırmak, ülke dışına yapılması planlanan yatırımlar ile ihracata yönelik çalışmalarını teşvik etmektir.

(Eximbank Kredi Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267, 2016).

a) Krediler

Türk Eximbank, yerli ihracatçıları, ihracat amaçlı üretim faaliyetinde bulunan imalatçıları ve ülke dışında aktif olan girişimcileri kısa, orta-uzun vadeli olmak üzere nakit veya nakit olmayan kredilerle destekler. Dahası, vadeli ihracat alacaklarına

indirim yaparak vadeli satışları teşvik etmeyi ve bu şekilde ihracatı genişletmeyi ve yeni piyasalara girişi kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

- Kısa Vadeli İhracat Kredileri
- Orta-Uzun Vadeli İhracat Kredileri
- İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi(EFIL-IV)
- Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi
- Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi
- Özellikli İhracat Kredisi
- Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı
- Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler
- Turizm Kredisi
- Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi (UNPK)

b) Ülke Kredi ve Garanti

Ülke Kredi/Garanti Programı dahilinde Türk Eximbank, ülkenin dış politikası ve finansal amaçları doğrultusunda önemli sayılan ülkelerle uzun ve sağlam ilişkilerin kurulmasına ve bu ülkelerde yapılacak olan projelere yardımcı olmak amacıyla ekonomik destek vermektedir.

(Eximbank Kredi Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267, 2016).

c) İhracat Kredi Sigortası

Türk Eximbank, uygulamakta olduğu ihracat kredi sigortası programlarıyla ihracat yapan şirketlerin ürün masraflarının siyasi ve ekonomik riskler karşısında bir dereceye kadar güvenceye alınması ve sigortası yapılmış olan şirketlerin hem Türk Eximbank korumasında olası alacak haklarını ticari bankalara temlik etme yoluyla, hem de kambiyo senedine bağlı vadeli alacakları Türk Eximbank'ta ya da Türkeximbank tarafından verilen onay sonrasında ticari bankalarda iskonto ettirerek sevk öncesinde ve sonrasında süreç düzenli iktisadi destek fırsatına sahip olmaları hedeflenmektedir:

- Türk Eximbank dâhilinde zaten uygulanan Sigorta Programları
- Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası
- Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredisi Sigortası Programları
- Teminat Mektuplarının Haksız Nakde Çevrilme Sigortası

(Eximbank Kredi Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267, 2016).

d) Kobi İhracata Hazırlık Kredileri

KOBİ tanımına uyan ve yerli imalatçılar, ihracatçılar ve ihracat amaçlı ürün üreten şirketler kredilerden yararlanabilir.

(Eximbank Kredi Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267, 2016).

2.3.10. Türkiye Kalkınma Bankası

Türkiye Kalkınma Bankası, Anonim Şirketlerin yaptığı yatırımları hem yerel hem küresel alanda desteklemeyi, öncü veya örnek olabilecek nitelikteki işletmelerle işbirliği yapmayı, girişimcilere teknik alanlarda yardımcı olmayı, pazarın gelişmesine katkı sağlama yoluyla Türkiye’de kalkınma ve büyümenin sürekliliğine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

(Kalkınma Bankası Kredi Destekleri,

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=268, 2016).

- Kalkınma Yatırım Kredisi
- Kalkınma İşletme Kredisi
- Dünya Bankası Kaynaklı Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Kredisi
- Avrupa Yatırım Bankası Kobi Geliştirme Kredisi
- İslam Kalkınma Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi
- Dünya Bankası KOBİ-II Apeks Kredisi
- Proje Finansmanı ve Kredilendirme

2.3.11. Teskomb

Türkiye’de esnaf ve sanatkarlarını destekleme için kurulan Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), ülkemizde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlara katkı vermek amacıyla kurulan firmalara kredi verme yolu ile maddi destek sağlamaktadır (TESKOMB, <http://www.teskomb.org.tr/>, 2016).

2.3.12. Kobi Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.

Bu ortaklık, hızlı yükselme ve büyüme potansiyeli bulunan yeni pazarlar, teknoloji ya da ürün, üretim şekilleri ya da hizmetler ortaya kayan vizyonu geniş girişimci kimselerin inovatif proje ve fikirlerine destek olmayı, ürün ve hizmet kalitesi bakımından rakiplerinden daha iyi bir konumda lan fakat finansal açıdan sıkıntı yaşayan KOBİ’lere maddi ve idari destekte bulunmayı, yeni iş modellerinin Türkiye’de geliştirilmesi ve konuyla alakalı farkındalığın yaratılması amacıyla bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır.

(KOBİAS, <http://www.kobias.com.tr/>, 2016)

2.3.13. Kredi Garanti Fonu (KGF)

KGF, küçük-orta ölçekli işletmelere kefalet desteği vererek bu işletmelerin bankalardan kredi almalarına imkân sağlamaktadır. KGF’nin, KOBİ’lere kefil olmasının verdiği risk, işletmelerin kullanabilecekleri banka kredisinin miktarını arttırmakta, daha uzun vadeli ve daha makul maliyetlere sahip kredilerin küçük işletmelere de verilmesini sağlamaktadır.

2.3.14. İvci

Açılımı İstanbul Venture Capital Initiative olan İVCI, 2007 senesinde Türkiye’de kurulan fonlar fonu ve eş-yatırım programı niteliğindeki ilk kuruluştur. Önde gelen yatırımcıları şunlardır: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Garanti Bankası, National Bank of Greece Grubu (NBG) ve European Investment Fund (Avrupa Yatırım Fonu – "EIF"). EIF,

IVCI'nin danışmanlığını yapan organdır. Avrupa Birliği'nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ'ler) için uzmanlaşmış olan kuruluşu ve European Investment Bank (Avrupa Yatırım Bankası – "EIB")'in risk sermayesi organı olan EIF'in bilgi ve tecrübesinden güç alan IVCI, sekiz fona yatırım yaptığı Türkiye'de 144 milyon Euro tutarında taahhüt vermiştir. İleriki yıllarda yatırımların artırılması yoluyla dokuz fona ulaşılması ve IVCI'nin bütün kaynaklarını Türk Girişim Sermayesi sektörüne taahhüt edeceği tahmin edilmektedir (IVCI, <http://www.ivci.com.tr/Default.aspx?lang=tr>, 2016).

2.3.15. Kosgeb

12.04.1990 tarihinde 3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının Kurulması Hakkında Yasa dâhilinde oluşturulan KOSGEB'in kurulmasından önce, SEGEM ve KÜSGET isimli kuruluşlar, KOBİ'lere destek sağlamıştır. 3624 sayılı yasanın ilk maddesi KOSGEB'in kurulma sebebini şöyle açıklar: "Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek". 3624 sayılı yasa, KOSGEB'in örgütsel yapısı ile alakalı ayrıntılı açıklama ve düzenlemeleri içermez. 1998 senesinde İcra Komitesi kararı doğrultusunda yürürlüğe giren "Değişim Mühendisliği" belgesi KOSGEB'in örgüt yapısı esas belirleyendir. Genel Kurul, İcra Komitesi ve Başkanlık KOSGEB'in organlarını oluşturmaktadır. Bunlardan başka, hizmet verme amaçlı kurulan enstitü ve geliştirme merkezleri ile laboratuvar müdürlükleri de vardır. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 2016)

Kosgeb'in Organları:

a) Genel Kurul

Genel Kurulun görevleri ilgili kanunun 7. Maddesinde belirlenmiştir. Bunlar; kalkınma plan ve programlarına göre, işletmeleri teknik gelişmelere ve piyasadaki serbest rekabete adapte etmek amacıyla, küçük ve orta ölçekli sınai işletmelere yönelik geliştirme ve destek kararlarını almak, karar ve uygulamaları planlamak ve koordine etmek amacıyla önlemler almak, yönergeler vermek, Başkanlığa ait yıllık faaliyet

raporlarını analiz etmek, yıllık çalışma programının etmenlerini belirlemek ve öneriler sunmaktır. Başbakan ya da görevlendirmiş olduğu bir bakanın başkanlığında, Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Ekonomi Bakanlığı Müsteşarlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müsteşarlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu'nca kurulduktan itibaren iki yıl süreyle ve sırasıyla tayin edilecek Teknik Üniversite Rektörlerinden biri, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanlığı, Makine Mühendisleri Odası Başkanlığı, Elektrik Mühendisleri Odası Başkanlığı, Kimya Mühendisleri Odası Başkanlığı, Metalürji Mühendisleri Odası Başkanlığı, İnşaat Mühendisleri Odası Başkanlığı, Mimarlar Odası Başkanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Başkanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği Genel Başkanlığı, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliği ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığı, Türkiye Halk Bankası Genel Müdürlüğü, Türkiye Kalkınma Bankası Genel Müdürlüğü, Başbakanlıkça uygun görülen diğer banka genel müdürlükleri, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Kurulu'nca seçilen sanayi odası, ticaret odası ve ticaret ve sanayi odası yönetim kurulu başkanları arasından totalde 5 yönetim kurulu başkanı ve Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Başkanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Genel Kurulu tarafından belirlenen iki adet Birlik Başkanı, Madeni Eşya Sanatkarları Federasyonu Başkanlığı, Elektrik-Elektronik ve Benzeri Teknisyenleri Esnaf ve Sanatkarları Federasyonu Başkanlığı, Ağaç İşleri Federasyonu Başkanlığı, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği Başkanlığı ile Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı Başkanlığı ve Genel Kurul gündemi göz önüne alınarak Başbakan tarafından belirlenen diğer bakanlar ve kamu ile özel sektörün temsilcilerinden oluşur. Genel Kurul, senede en az bir sefer Başbakanın daveti ile birlikte bir araya gelir. Toplanma için salt çoğunluk sağlanır ve karar yine salt çoğunluk ile alınır. Oyların eşit olması durumunda ise Genel Kurul Başkanı'nın tek oyu iki oy

sayılmaktadır. Başkanlık, Genel Kurulun sekretarya işlerini yürütmekle görevlidir. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 2016) .

Genel Kurulun Sorumlulukları: Kalkınma Plan ve Programlarına göre işletmelerin teknolojik gelişme ve serbest rekabet piyasasına adaptesini sağlamak amacıyla, işletmelere yönelik gelişim ve destek kararlarını almak, yapılacakları planlanmak ve koordinasyonu sağlamak amacıyla önlemler almak, düzenleyici yönergeler vermek, Başkanlığa ait yıllık faaliyet raporlarını analiz etmek, yıllık çalışma programlarının unsurlarını belirlemek ve öneriler vermektir (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 2016).

b) İcra Komitesi

İcra Komitesinin görevleri 3624 sayılı Yasanın 9. Maddesinde belirlenmiştir. Bu görevler; Genel Kurulun kararlaştırdığı amaçlar, prensipler ve politikalarla uyumlu biçimde küçük ve orta ölçekteki sınai işletmelerin gelişimine ve desteğine yönelik kararları vermek ve uygulanmasını sağlamak, Başkanlığın hazırladığı bütçeyi ve çalışan kadrosunu onaylamak, Yönetmeliğin taslaklarını değerlendirmek ve uygun yönetmelikleri karara bağlamak olarak özetlenebilir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı başkanlığındaki İcra Komitesi'ni oluşturan unsurlar şunlardır: Kalkınma Bakanlığı Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı Müsteşarlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Başkanlığı, Genel Kurul'da temsilen Teknik Üniversite Rektörü, TÜBİTAK Başkanlığı ve İdare Başkanı. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 2016).

İcra Komitesinin görev ve yükümlülükleri ise şu şekildedir: Genel Kurulun kararlaştırdığı amaçlar, prensipler ve politikalarla uyumlu bir biçimde işletmelerin gelişimine ve desteğine yönelik kararları vermek, Başkanlığın hazırladığı bütçeyi ve çalışan kadrosunu, kalıcı olmayan danışmanların, çalışanlara günlük ödenen tutarı onaylamak. Ayrıca karar gereği Başkanlık tarafından hazırlanmış olan KOSGEB organlarının çalışma şekillerini, yetki ve sorumlulukları ile diğer taslakları analiz etmek ve uygun yönetmelikleri karara bağlamak, kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 6 ay

içerisinde uygulamasını başlatmak, ihtiyaçlar dâhilindeki taşınmazların almak, idare etmek ve gerekirse Genel Kurul onayıyla satmak için karar almak.

Başkanlığın görevleri ise aşağıdaki gibidir:

- İcra Komitesi tarafından alınan kararları uygulamak,
- Küçük ve orta ölçekli sanai işletmeler, ülkenin sanayi politikası doğrultusunda düzenlemek, organize etmek ve adaptasyonunu sağlamak. Yeni girişimleri teşvik etmek ve ihtiyaçlar doğrultusunda yönlendirmek.
- İşletmeleri geliştirmek ve desteklemek amacıyla yeni stratejiler oluşturmak,
- Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal gereksinimlerinin giderilmesi konusunda küçük ve orta ölçekleri işletmelerin etkinliğini arttırmak, rekabete daha dayanıklı hale getirmek ve sanayi entegrasyonunu ülkedeki ekonomik duruma göre uyarlamak.

KOSGEB'in KOBİ'lere sunduğu destekler şu şekildedir:

a) Kobi Proje Destek Programı

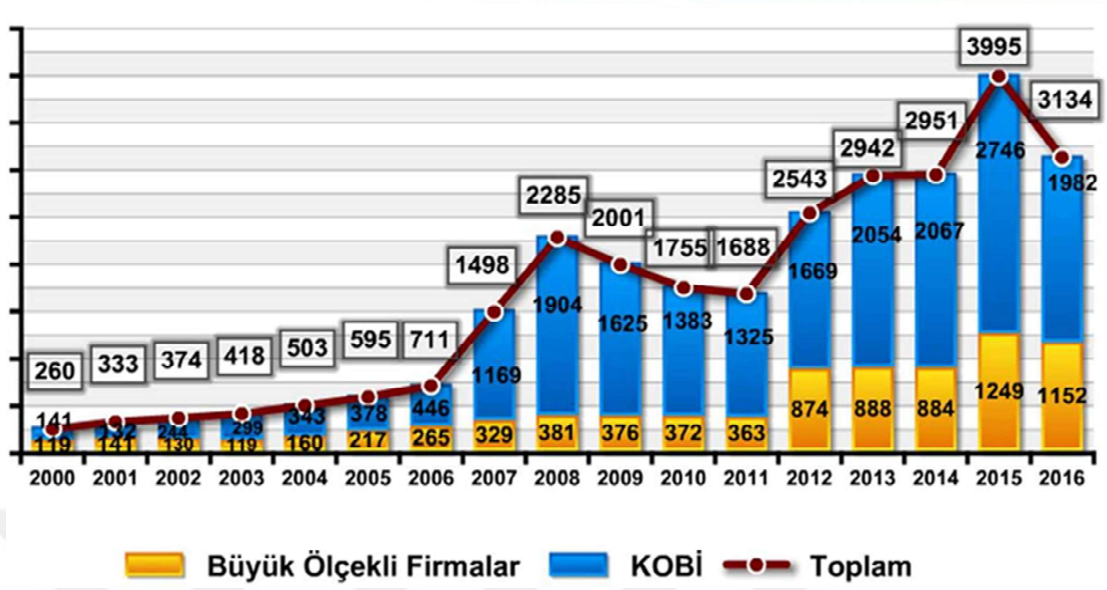
Hedefler

- İşletmelerin kendi problemlerini projelendirebildikleri ve ortaya konan giderlerin karşılanmasında destek alabilecek bir programa gereksinim duymaları,
- Projelendirme bilici ve kültürünün KOBİ'lerde oturması,
- Projelendirme kapasitesinin arttırılması,
- Esnetilebilir bir destek sistemine duyulan gereksinimin karşılanması.

3 yıl süren programda, proje süresi ilave verilebilen 12 ay hariç olmak üzere 6 ila 24 ay arasındadır. Verilen desteğin maksimum sınırı 150.000 TL olarak belirlenmiştir. 1. Ve 2. Bölgelerdeki projelere yüzde 50, diğer bölgelere ise yüzde 60 oranında destek verilir.

(Kobi Proje Destek Programı, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3>, 19.03.2016).

Tablo 9: Proje Başvurularının Firma Ölçeğine Göre Dağılımı

Kaynak: TEYDEP, 2017

Tabloda görüldüğü üzere; 2004-2016 yılları arasında; KOBİ proje başvuru sayısı 5,7 katına

Büyük ölçekli firmaların proje başvuru sayısı 7,2 katına çıkmıştır. Bu noktada TÜBİTAK'ın KOBİ desteği görülmektedir.

Destek Kapsamı

Desteklenen programların kapsadığı alanlar; üretim-yönetim ve organizasyon ile satış, ithalat, personel işleri ve ekonomik finansal işler, bilgi belge yönetimi vb. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3>, 19.03.2016).

Desteklenen Masraflar

- Program dâhilinde desteklenen proje masrafları Kurulca kararlaştırılır. Fakat bina, arsa, tadilat, inşaat, tefrişat, harç, resim, vergi ve sosyal güvenlik primleri, iletişim masrafları, çalışan masrafları, enerji ve su masrafları, kira ödemeleri, finansman ödemeleri ve proje ile alakasız diğer masraflar desteklenmemektedir.
- Proje dâhilinde desteklenmesine uygun giderler toplamı kurul tarafından belirlenir. Projelerde desteklenen tutar; hammadde, makine, malzeme için tutarın

toplamı % 10 ve hizmet, yazılım, personel için toplam tutarın %40'lık kısmını aşmayacak şekilde belirlenir. Bu tutarlar proje gerçekleşmesinde değişmez.

b) Tematik Proje Destek Programı

Hedefler

- Meslek kuruluşlarında ve KOBİ'lerde mevcut işletmelerini geliştirmeye yönelik proje hazırlama konusunda teşvik edilmesi,
- Sektörel ve bölgesel ihtiyaçların makro stratejik öncelikler dikkate alınarak karşılanması
- Kobilerin uluslararası öncelik ve mevzuatlara adaptasyonunun sağlanması

Destek Unsurları

Tablo 10: Tematik Proje Destek Programı

	Çağrı Esaslı Tematik Program	Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı
Başvuru Yapabilecekler	KOBİ'ler ve Meslek Kuruluşları	Meslek Kuruluşları
Program Süresi	Proje Teklif Çağrısında Belirlenir	36 Ay
Proje Süresi		24 Ay (+12 Ay)
Destek Oranı		1. ve 2. Bölgede % 50 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde %60
Destek Türü		Geri Ödemesiz
Destek Üst Limiti		150.000 TL

Kaynak: KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=3>, 19.03.2016.

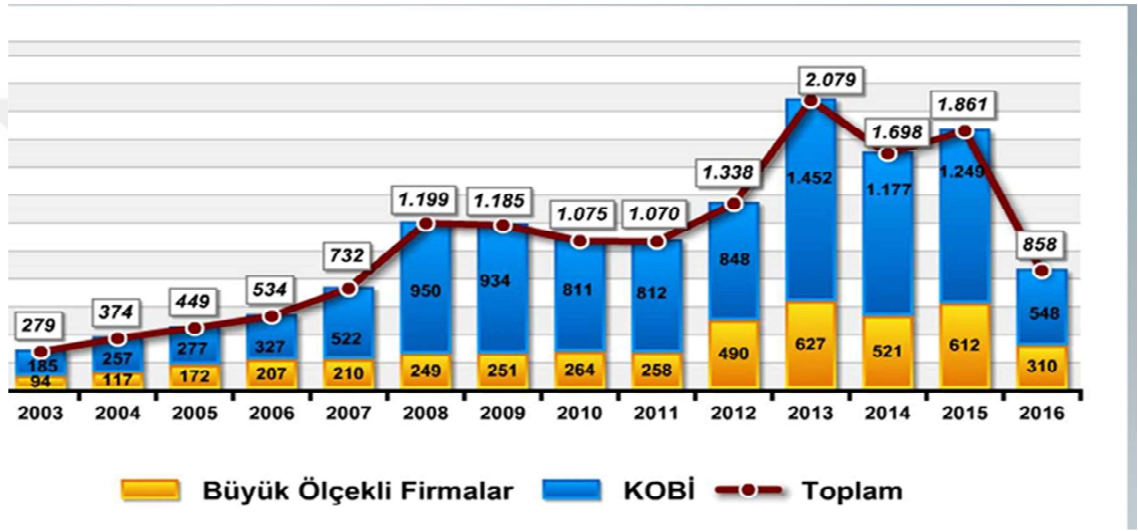
Çağrı Esaslı Tematik Program Dâhilinde Desteklenen Proje Masrafları

1. Seyahat giderleri ve personel ücretleri
2. Donanım, yazılım, ekipman ve satın alım ya da kiralama masrafları
3. Sarf malzemesi masrafları,
4. Hizmet karşılığı masraflar,
5. Yönetimsel genel giderler.

Proje giderleri kurulunca uygun bulunan ve meslek kuruluşu proje destek programı tarafından desteklenecek giderler aşağıda belirtilen giderler dışında kalanlardır; inşaat yapımı, tadilat, araç, makina, gayrimenkul, haberleşme masrafları, finansman masrafları, kira, su ve enerji gibi proje ile alakasız masraflar.

c) Ar-ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Tablo 11: Desteklenen Projelerin Firma Ölçeğine Göre Dağılımı

Kaynak: TEYDEP, 2017

Tablo 11’de görüldüğü gibi istatistiki olarak; 2004-2016 yılları arasında; KOBİ desteklenen proje sayısı 2,1 katına büyük ölçekli firmaların desteklenen proje sayısı 2,6 katına çıkmıştır.

Hedefler

- Kobi ve girişimcilerin teknoloji ve bilime dayalı yeni fikirlerim ve buluşların geliştirmesi,
- Teknolojik fikirleri olan tekno-girişimcilere destek sağlanması,
- Ar-Ge kültürünün Kobilere yaygınlaşması ve ar-ge kapasitesinin artırılması,
- Ar-Ge’ye yapılmakta olan desteklerin artırılması,
- İnovatif aktivitelerin desteklenmesi

- Ar-ge ve İnovasyon çalışmalarından elde edilen sonuçların ticarileştirilmesi ve endüstriyel kollarda uygulanmasına ilişkin destek duyulması

Proje Süresi

- Ar-Ge ve İnovasyon Programı'na minimum 12 (on iki), maksimum 24 (yirmi dört) ay,
- Endüstriyel Uygulama Programı'na maksimum 18 (on sekiz) ay,
- Programların her ikisine de, Kurul Kararı gereğince, maksimum 12 (on iki) ay ek zaman verilebilir.

Tablo 12: Ar-ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulamalar İçin Kredi Destekleri

Ar-Ge ve İnovasyon Programı	Destek Üst Limiti(TL)	DESTEK ORANI (%)
İşlik Desteği	İşliklerden bedel alınmaz	
Kira Desteği	30.000 (Teknopark içi) 24.000 (Teknopark Dışı)	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	300.000	75
Personel Gideri Desteği	150.000	75
Başlangıç Sermayesi Desteği	20.000	100

Kaynak: KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6>, 18.02.2016.

Tablo 13: Proje Geliştirmeye Yönelik Destekler

Proje Geliştirme Desteği	Destek Üst Limiti(TL)	DESTEK ORANI (%)
Proje Danışmanlık Desteği	25.000	75
Eğitim Desteği	10.000	
Sınai ve Fikri Mülkiyet Hakları Desteği	20.000	
Proje Tanıtım Desteği	5.000	
Yurt içi – yurt dışı Kongre/Konferans/Fuar Ziyareti/Teknolojik İşbirliği Ziyareti Desteği	15.000	
Test, Analiz, Belgelendirme Desteği	25.000	

Kaynak: KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6>, 18.02.2016.

Tablo 14: Endüstriyel Uygulamalara Yönelik Destekler

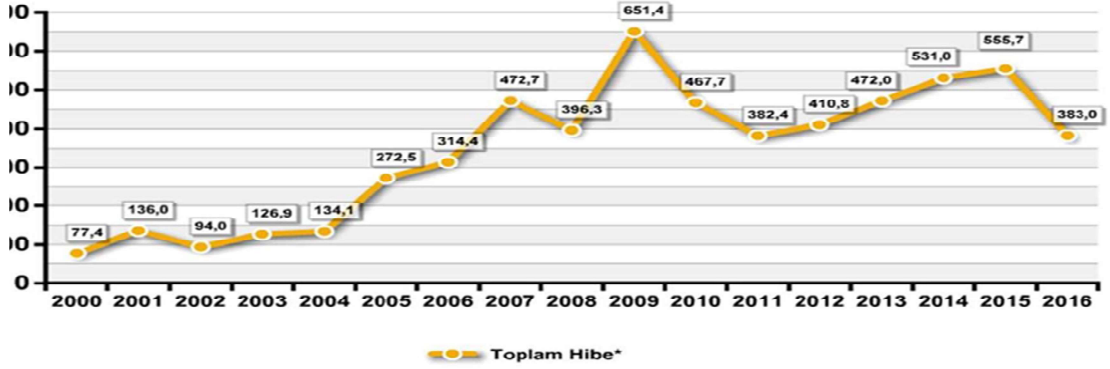
Endüstriyel Uygulama Programı	Destek Üst Limiti(TL)	DESTEK ORANI (%)
Kira Desteği	18.0000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Gid. Desteği (Geri Ödemeli)	500.000	75
Personel Gideri Desteği	150.000	75

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=6>.

d) Genel Destek Programı

Hedef ve İhtiyaçlar:

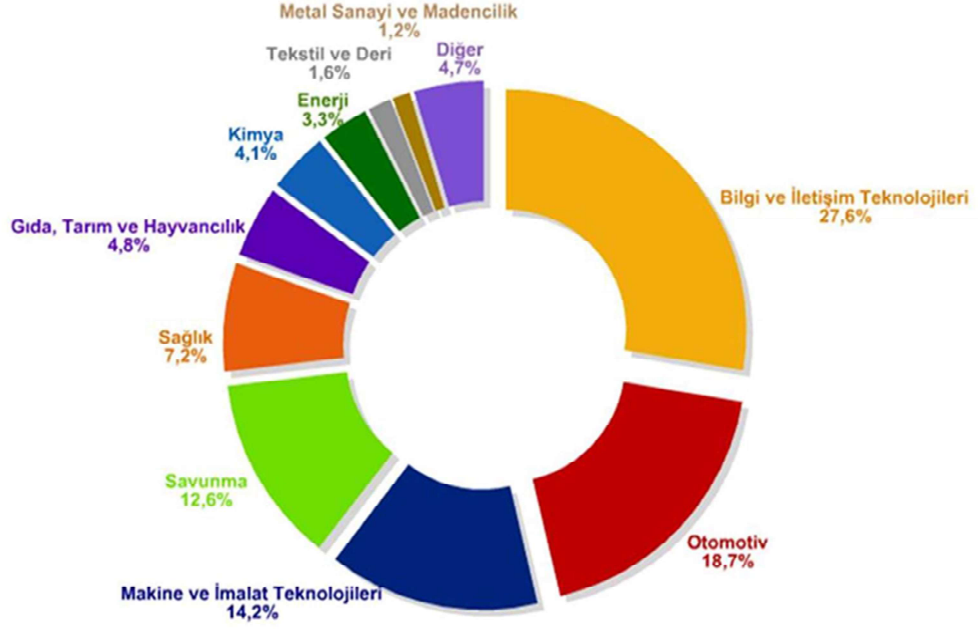
- Projelerin hazırlanmasında kapasitesi az olan KOBİ'lerin ve sektöre yeni giren KOBİ'lerin KOSGEB desteğinden yararlanabilmesi,
- İlgili KOBİ'lerin üretim ve kalitelerinin standartlarının verimlileştirilmesi,
- Hâlihazırda verilen KOSGEB desteklerinin düzenlenerek daha fazla KOBİ'ye desteklerin ulaştırılması,
- İşletmeleri kendilerini geliştirmeye teşvik ederek KOBİ'ler arası rekabetin güçlendirilmesi,
- KOBİ'lerin reklam ve satışa yönelik çalışmalarının geliştirilmesi ve bu yolla yerel ve küresel piyasada varlıklarının arttırılması.

Şekil 6: Hibe Destek Tutarının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: TEYDEP, 2017.

Şekil 6'da görüldüğü üzere TÜBİTAK'ın sağladığı hibe desteğinin, 2004 - 2016 yılları arasında; ödenen hibe destek tutarı yaklaşık 2,9 katına çıkmıştır.

Şekil 7: Hibe Desteğın Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: TEYDEP, 2017.

Tablo 15: Genel Destek Programı

GENEL DESTEK PROGRAMI DESTEKLERİ	DESTEK ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI	
		1. ve 2. Bölgeler	3., 4., 5. ve 6. Bölgeler
Yurt İçi Fuar Desteği	30.000	50%	60%
Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	10.000		
Tanıtım Desteği	15.000		
Eşleştirme Desteği	15.000		
Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	20.000		
Danışmanlık Desteği	15.000		
Eğitim Desteği	10.000		
Enerji Verimliliği Desteği	50.000		
Tasarım Desteği	15.000		
Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	20.000		
Belgelendirme Desteği	10.000		
Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	20.000		
Bağımsız Denetim Desteği	10.000		
Gönüllü Uzmanlık Desteği	10.000		
Lojistik Desteği	20.000		

Kaynak : <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=7>.

e) Girişimciliğe Destek Programı

Programın Hedefleri;

- Girişimciliği desteklemek,
- Girişimciliği yaygınlaştırmak,
- Başarılı ve güçlü işletmelerin kurulmasına yardımcı olmak.

Programdan Yararlanabilecekler;

- Küçük ve Orta Ölçekli Firmalar,
- Müteşebbisler
- İşletici Kurumlar

Programın İÇeriği;

- Uygulamalı Girişimci Eğitimi,
- Yeni Girişimcilik Desteği,
- İş Geliştirme Merkezi Desteği
- İş Planı Ödülünden oluşur.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi

Bu eğitim, kendi işlerini yapmak ve işini kurmayı isteyen girişimci kimselerin, kendi iş planları doğrultusunda kurmayı planladığı işletmelerin başarı oranlarını yükseltmek amacını taşımaktadır.

Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri

- KOSGEB ait birimlerce düzenlenmekte ve
- Yerel veya küresel projeler dâhilinde, KOSGEB tarafından yürütülmekte olan,
- KOSGEB ile birlikte çalışmakta olan kimi kurum ve kuruluşlarca düzenlenen eğitimler ile
- Üniversitelerin örgün eğitim dâhilinde verdikleri girişimcilik eğitimidir.

Bu eğitim, 24 saati atölyedeki çalışmalardan oluşan toplamda da70 saat olan bu eğitimlerin 24 saatini atölye eğitimleri oluşturmaktadır ve bu eğitimler herkesin katılımına açık ve ücretsizdir.

Yeni Girişimci Desteği:

Bu destekten yararlanabilecek olanlar aşağıdaki gibidir:

- ❖ Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi,
- ❖ KOSGEB Genç Girişimci Geliştirme Programı,
- ❖ Küçük Ölçekli İşletme Kurma Danışmanlığı Desteği (KÖİDD) Programı'nı bitirmiş ve katılımını belgelemiş, işletmesini kurmuş olan girişimciler,
- ❖ İŞGEM'e dâhil olan işletmeler.

(KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 19.03.2016)

Tablo 16: Yeni Girişimci Desteği Etmenleri, Oranı, Zamanı ve Maksimum Sınırı

DESTEK UNSURU		ÜST LİMİT İ (TL)	DESTEK ORANI (%) (1.ve 2.Bölge)	DESTEK ORANI (%) (3.,4.,5.,ve 6., Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği		2.000		
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği	Geri Ödemesi	18.000	60 Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye %80 uygulanır.	70 Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını veya Engelli Girişimciye %90 uygulanır.
İşletme Giderleri Desteği		30.000		
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı		50.000		
Sabit Yatırım Desteği	Geri Ödemeli	100.000		

f) Gelişen İşletmeler Piyasası Kobi Destek Programı

Programın Amacı ve İçeriği

“Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı”, küçük ve orta ölçekli işletmelerden gelişme ve büyümesi muhtemel görülenlerin;

- ✓ İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Gelişen İşletmeler Piyasası içinde işlem görmesini sağlama,
- ✓ Finans çevrelerinden fon teminini sağlamak,
- ✓ Plan dâhilinde, KOBİ’lerin paylarının Gelişen İşletmeler Piyasası’nda işlem görmesi için halka arz süreci içinde;
- ✓ Piyasada danışmanlık hizmet ücreti,
- ✓ Bağımsız denetim için hizmet ücreti,
- ✓ Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kayıt ücreti,
- ✓ İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesi’ne kabul bedeli,
- ✓ Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafları,
- ✓ Aracı kuruluşa ödenmesi gereken aracılık komisyon bedeli,

Bu giderlerin karşılanması KOSGEB tarafından olup, geri ödemesiz olmak üzere destek olarak verilmektedir. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 19.03.2016).

Bu program dâhilinde verilen desteğin en üst 100.000 (Yüz bin) TL'dir. Verilen desteklerin maksimum sınır ve oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo 17: Destek Ödemesinin Maksimum Sınırları ve Destek Etmenlerinin Oranı

Destek Unsurları	Destek Ödemesi Üst Limiti (TL)	Oranı (%)
Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli (azami 2 yıl)	60.000	75
Bağımsız denetim hizmeti bedeli	20.000	75
SPK kurul kaydına alma ücreti	10.000	100
İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesine kabul ücreti		
Merkezi Kayıt Kuruluşu masrafı		
Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu	10.000	75

Kaynak: KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/Destekler.aspx?ref=24>, 19.03.2016.

g) Kredi Faiz Desteği

Programın Hedefleri ve İçeriği

KOSGEB tarafından Kredi Faiz Desteği adı altında yapılan programlar; küçük ve orta ölçekli işletmeler için şartlara uygun bir biçimde maddi desteğin sağlanması yoluyla,

- ✓ Kalite, standart ve üretimlerinin arttırılmasını
- ✓ Ekonomik problemlerinin çözümünü

- ✓ Yeni iş imkânları yaratılmasını
- ✓ Uluslararası arenada var olmasını ve mücadele edebilmesini amaçlamaktadır.

2003 senesi itibarıyla KOSGEB tarafından sağlanan maddi destek, Bakanlar Kurulu Kararına göre 2008'e kadar üç devlet bankasınca verilmiş olup, Mayıs 2008'den itibaren ise yeni Bakanlar Kurulu Kararı dâhilinde devlet ve özel bankalar ile katılım bankaları tarafından verilmeye başlanmıştır. Bu protokollere göre, KOBİ'lere verilen kredilerin faiz ve kar oranları, komisyonları vb. giderlerin bir kısmının veya tamamının karşılanmaktadır. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>, 19.03.2016).

Bu desteklerden yararlanacak işletmelerin, KOSGEB Veri Tabanında kayıtlarının onaylı olması ve KOSGEB desteğinden yasağı olmayan gerçek ve tüzel kişiliklere sahip firmalar olmaları gerekmektedir. Kredi Destek Programı dâhilinde yatırım, işletme veya ihracat yapma amacıyla alınan banka kredilerinin koşullarını KOSGEB belirler. Krediler, KOSGEB'in bütçesinin imkân verdiği ölçüde ve KOSGEB İcra Komitesi'nin hükümlerine göre verilmekte olup, ihtiyaçlara ve koşullara uygun biçimde hazırlanmış olan kredi planlamaları dâhilinde ve bankalarla yapılmış olan protokollere göre kullandırılmaktadır. Tarafların görev ve yükümlülükleri, kredinin sınırı, vadesi, ödeme biçimi, masraf, faiz ve kar tutarları ile kredinin verilmesi ve uygulanması bu protokollere atılan imzalarla belirlenir ve garanti altına alınır. Başvurular, bankacılık kredi mevzuatına göre belirlenir. Verilen destekte, esas sermaye riski bankada olmakla beraber, yatırım, işletme ve ihracat amacıyla Türk lirası ya da döviz olarak verilen nakdi-gayri nakdi tüm kredi tutarlarının bir kısmı veya tamamı KOSGEB tarafından karşılanır. Vergi ve dosya masrafları gibi diğer giderler ise işletmenin sorumluluğundadır. Verilen kredi desteğinin vadesi en fazla 48 (kırk sekiz) ay, sınırı ise her işletme için 300.000 (üç yüz bin) TL olarak belirlenmiştir. Yatırım ve işletme kredi destekleri Türk Lirası olarak, ihracat için verilen kredi destekleri ise döviz ve/veya döviz karşılığındaki Türk Lirası tutarı olarak verilir. Taahhütlü olan kredi planlamalarında ise işletmeden, içeriğini KOSGEB'in belirlediği ve görev ve yükümlülüklerin bulunduğu bir taahhütname talep edilebilir. Mevzuata aykırı uygulama durumlarında ise, aykırılığın tespit edilmesiyle birlikte Kredi Faiz Desteği iptal edilir ve iptal edilen işletmenin/girişimcinin yeni başvuru talepleri aykırılık giderilene kadar

reddedilir. Hâlihazırda kredi desteği sağlanmış ise, KOSGEB hem kredi faizini hem de yasal faizi hiçbir ihbar veya ihtar yapmaksızın ilgili işletmeci veya girişimciden tahsil etme hakkına sahiptir. Uyuşmazlık giderildiğinde, ilgili işletmeci veya girişimcinin talebi doğrultusunda yeni destekler verilebilir.

KOSGEB Veri Tabanında onaylı kaydı bulunan ve yasağı bulunmayan işletme ve girişimciler, tüm bu unsurlar dâhilinde KOSGEB'in Kredi Faiz Desteği programlarından faydalanabilir. Kamuya ait diğer kurum ve kuruluşlardan zaten destek alınan durumlarda ise KOSGEB ayrıca Kredi Faiz Desteği vermez. KOSGEB kredi programları; başvurusu sıralaması ve ayrılan kaynakların miktarı göz önüne alınarak, web üzerinden çevrimiçi şekilde, yedek başvuruları da hesaba katarak adil bir biçimde uygulanmaktadır. Ayrıca Kredi Garanti Fonu A.Ş.(KGF), teminatla ilgili sıkıntılar yaşayan tüm KOBİ'lere kefalet ile bu imkândan faydalanma hakkı sunmaktadır. Kanuna göre, Kredi Faiz Destek Programları dâhil tüm KOSGEB desteklerinden yararlanabilmek için işletme ve girişimcilerin vergi ve SGK Prim borcu olmamalıdır. (KOSGEB, <http://www.kosgeb.gov.tr>).

2.4. AR-GE'ye Uluslararası Destekler

2.4.1. AB ve Türkiye İşbirliği

Avrupa Birliği 28 üye ülkeden oluşmakta ve bu ülkeler insan hakları ile piyasa ekonomisi hususunda aynı değerli paylaşmaktadır. AB, üye ülkelerin hem ulusal ekonomilerini hem de toplumsal ve küresel gelişmişliklerine destek olmak ve dengelemek niyetiyle hibe veya kredi verme yoluyla kaynak sunmaktadır. Ayrıca, AB üyesi olmak için başvurmuş ve adaylığı resmileşmiş ülkelere de maddi destek sağlamaktadır. Türkiye de, 1999'da Helsinki Zirvesi'nde adaylı resmileşmiş bir ülke olarak, yardım adı altında katılım öncesi aday ülkelere verilen maddi bir yardım almaktadır. Sadece aday ülkeler değil, Avrupa'da yer alıp da aday olabileceği öngörülen ülkelere maddi yardım verilmektedir. Bu yardımların amacı, aday veya aday aday ülkelerin AB uyum süreci içerisinde yapılması gereken siyasal ve toplumsal düzenlemeler ile ekonomi ve hukuk alanlarındaki tedbirler için kaynak görevi görmektir. Türkiye ve AB arasında yapılan bu maddi işbirliği de ülkenin aday

olmasından önce ve sonra olmak üzere iki ayrı aşama olarak ele alınabilir. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=5>, 20.03.2016).

2.4.1.1. Aday Olmadan Önceki Dönemde Yapılan Mali Yardımlar (1964-1999)

1964–1995: Bu dönem 1963 Türkiye-AT Ortaklık Anlaşması'ndan 1996 Gümrük Birliği'ne kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bir takım protokoller yoluyla mali yardımların yapıldığı bu dönemde, kredi ağırlıklı olmak üzere, totalde 1 milyar avro mali yardım alınmıştır.

1996–1999: Türkiye-AT Gümrük Birliği anlaşmasının yapılması ile adaylığımızın resmileştiği 1999 senesi arasında alınan yardımlar genel olarak Gümrük Birliği sonrası doğan yeni gereksinimleri karşılamayı amaçlamaktadır. Bu dönem içinde yapılan yardımlar, kredi ağırlıklı olmak üzere, yaklaşık 755,3 milyon avro tutmaktadır.

Bunlardan başka, Türkiye 90'larda bir Avrupa ve Akdeniz ortaklığı olan MEDA (Mediterranean Economic Development Area) programının hibelerinden de faydalanmıştır. 1996 ve 1999 yılları arasında MEDA-I Programı dâhilinde yapılacak olan 55 proje için ülkemize 376 milyon avro taahhüt edilmiş olup, ayrıca birliğe üye olmayan Akdeniz ülkelerine de Avrupa Yatırım Bankası aracılığıyla kredi sağlamak için kurulmuş olan EUROMED dâhilinde, Türkiye'ye 1997 ve 1999 yılları arasında 205 milyon avroluk kredi desteği verilmiştir.

2.4.1.2. Aday Olduktan Sonraki Dönemde Yapılan Mali Yardımlar (2000-2006)

1999 senesinde resmen aday olan Türkiye, hibe fonlarından faydalanmaya 2001[1] sonu ile birlikte başlamıştır. Hibe fonları, Türkiye'nin birliğe üye olabilme şartlarını yerine getirebilmesi için yılda 177 milyon avroluk yardımı taahhüt etmiştir. 2002 ile 2006 yılları arasındaysa Türkiye yaklaşık 1,3 milyar avro tutarındaki yardımı totalde 164 projede kullanmıştır (Tablo-15).

Tablo 18: 2002 ve 2006 Yılları Arasında Türkiye'nin Kullandığı AB Mali Yardımları (milyon avro)

Yıl	2002	2003	2004	2005	2006	TOPLAM
Bütçe	126	144	250	300	500	1.320
Proje Adedi	18	28	38	35	45	164

Bu fonların yüzde 30'luk kısmı kurumsal yapılanma, yüzde 35'lik kısmı AB müktesebatına uyum ve yüzde 35'i ise ekonomik ve toplumsal uyumun sağlanabilmesi amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca fonlar, ülkemizin Topluluk programlarına hazır hale gelmesine destek olmayı da hedeflemiştir.

Katılım Ortaklığı Belgesi'ndeki öncelikler ve Ulusal Program'da bulunan taahhütlerin yerine getirilebilmesi için Katılım Öncesi Yardımlardan yararlanılmıştır. Ayrıca yapılacak olan ekonomik ve toplumsal uyuma dair projelerde Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın strateji planına uygun olma koşulu aranmaktadır.

Avrupa-Akdeniz işbirliğinde gerçekleşen MEDA-II Programı ise aynı dönemde sürmekte olup, 2000 ve 2006 yılları arasında Türkiye adına kullanıma sunulan tutar 890 milyon avro olmuştur. 2002 yılında adaylık statüsünü elde eden Türkiye, bu tarihten sonra MEDA dışarısında kalmıştır.

Yapılan bu ekonomik yardımların en verimli biçimde kullanılabilmesi ve kullanımın denetlenebilmesi amacıyla AB, Türkiye'den Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi kurmasını istemiştir. Reform çalışmalarının getirdiği pozitif etki ile birlikte Türkiye'nin AB'ye katılım süreci Ekim 2005'te fiilen başlamıştır. Ülkeyi üyeliğe götürmesi planlanan bu süreç sonrasında yapılan ekonomik yardımların hem niteliği hem de niceliği değişime uğramıştır. Sağlık, tarım, ulaşım gibi geniş ve farklı alanlarda da AB'ye uyum şartlarının yerine getirilmesini öngören bu müzakere döneminde, tüm toplumu ve bütün kesimleri etkileyen bir takım hukuki ve yönetsel değişiklikler yaşanmıştır. Toplumu bu değişikliklere adapte edebilmek amacıyla, yapılan ekonomik yardımların miktarında kayda değer bir artış gerçekleşmiştir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/>, 20.03.2016).

2.4.2. Abigem

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) liderliğinde konuyla alakalı Ticaret ve/veya Sanayi Odalarınca Avrupa Birliği (AB) fonları yoluyla 2002 senesinde Gaziantep, Kocaeli ve İzmir’de Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM) kuruldu.

Projenin bitiminin ardından, başta kurulmuş olan üç ABİGEM, anonim şirket olarak çalışmalarını sürdürmüştür. TOBB, Ticaret ve/veya Sanayi Odaları ve birçok yerel ortak ABİGEM A.Ş.’nin hisse sahipleri arasındadır.

Üç öncü ABİGEM’in kazandığı başarı sonrasında, 2008 yılının Mayıs ayında “Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Ağının Yaygınlaştırılması Projesi” hazırlanmış ve ülke çapında Avrupa Birliği fonları yardımıyla 12 ABİGEM daha kurulmuştur. Adana, Afyonkarahisar, Çorum, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Kayseri, Konya, Malatya, Tekirdağ, Trabzon ve Uşak’ta yer alan ABİGEM’ler toplamda 15 tanedir. AB’nin ABİGEM’e yönelik ekonomik desteği 50 milyon Avro’ ya yaklaşmıştır.

ABİGEM’ler, uzmanlaşmış eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlayarak KOBİ’lerin rekabet potansiyellerini yerel ve küresel pazarda güçlendirmelerine destek olmaktadır. ABİGEM’ler, KOBİ’lerin iş gelişimine dair hizmet sağlayabilecekleri en önemli merkezi yer haline gelmeyi hedeflemektedir. ABİGEM’lerin vermesi planlanan hizmetler ve alanla alakalı proje çalışmaları bölgesel özellikler ve KOBİ gereksinimleri göz önüne alınarak belirlenmiştir.

(<http://www.kobi.org.tr/index.php/koblere-yoenelik-ab-bilgileri/avrupa-birlii-gelitim-merkezleri>, 20.03.2016).

2.4.3. Yurtdışı Özel Yatırım Şirketi (OPIC)

Overseas Private Investment Corporation (OPIC), Amerika Birleşik Devletleri’nin kalkınma alanındaki finansal kuruluşudur. OPIC, ülkemizdeki KOBİ’lere destek sağlamak niyetiyle 400 milyon dolara yakın mali destek vermek için hazırlanmaktadır. Bu krediler, Garanti Bankası üzerinden kadınlar başta olmak üzere girişimcilere yöneliktir.

Türkiye'deki KOBİ'leri desteklemek için 400 milyon usd kredi vermek için hazırlanmaktadır. OPIC, söz konusu KOBİ kredisini Garanti Bankası aracılığıyla özellikle kadın girişimcileri ve imalat, turizm, hizmet ve inşaat sektörleri gibi çeşitli alanlarda iş yapmakta olan KOBİ'leri desteklemeyi amaçlamaktadır. ([Http://www.abigem.org](http://www.abigem.org), 25.07.2012).

2.4.4. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument For Pre-Accession Assistance-IPA)

AB, 2007 ve 2013 arasındaki dönemde aday olan ve olması planlanan tüm ülkelere birliğe katılmalarından önce ekonomik bir yardım planlamış ve bunlar tek çatı altında birleştirmiştir. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) ismini alan bu proje kapsamında Türkiye'ye Avrupa Birliği Üyesi ülkelerdeki gibi bir ekonomik yardım sağlanacaktır. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016)

IPA'nın Hedefleri ve İçeriği

IPA, aday olan ülkeleri, birliğe kabulün ardından, Yapısal ve Uyum Fonlarını programlamaya, idareye ve uygulamaya hazırlamayı hedeflemektedir. IPA sonrası, AB'nin diğer uygulamaları olan PHARE, ISPA, SAPARD ve Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardım projeleri uygulamadan kaldırılmıştır. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016)

IPA'nın beş bileşeni vardır. Bunlar;

1. Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma
2. Bölgesel ve Sınır Ötesi işbirliği
3. Bölgesel Kalkınma
4. İnsan Kaynaklarını Geliştirme
5. Kırsal Kalkınma

IPA dâhilinde verilen desteklerden yalnızca aday ülkeler ve aday olması muhtemel ülkeler yararlanabilir. Adaylar bu beş maddeyi de içeren yardımlardan yararlanabilirken, aday olması muhtemel ülkeler ise sadece ilk iki maddeyi içeren yardımlardan faydalanabilir.

Tablo 19: IPA Kapsamında Aday Ülkeler

Aday Ülkeler	Türkiye Hırvatistan Makedonya
Potansiyel Aday Ülkeler	Arnavutluk, Bosna-Hersek, Sırbistan Karadağ

Kaynak: Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016

2007 ve 2013 sürecinde IPA çerçevesinde adaylara ve de muhtemel adaylara verilecek yardım 11.5 Milyar Avro değerinde bir kaynak ayrılmıştır. 2007 ve 2010 yıllarında Türkiye'ye tahsis edilen tutar totalde 2.256 Milyar Avro etmektedir. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016)

Tablo 20: Bileşenler Bazında Bütçe Dağılımı

IPA BİLEŞENLERİ	2007	2008	2009	2010	TOPLAM Milyon Avro
1. Geçiş Desteği ve Kurumsal Yapılanma	252.2	250.2	233.2	211.3	946.9
2. Sınır Ötesi İşbirliği	6.6	8.8	9.4	9.6	34,4
3. Bölgesel Kalkınma	167.5	173.8	182.7	238.1	762.1
4. İnsan Kaynakları	50.2	52.9	55.6	63.4	222.1
5. Kırsal Kalkınma	20.7	53.0	85.5	131.3	290.5
TOPLAM Milyon Avro	497.2	538.7	566.4	653.7	2.256

Kaynak: Avrupa Birliği Bakanlığı, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016

IPA Sürecinde Kurumsal Yapılanma

IPA'da yer alan 3, 4 ve 5. Maddeler gereğince Türkiye'de gerçekleşmesi gereken kurumsal yapılar, birliğe katılımı beraber AB Yapısal Fon mevzuatının gereğinin yapması için şart olan yapıları oluşturmak için esastır.

Buna göre, IPA projesine dahil olarak kuruluşlar şunlardır: (Şema 1). ABGS, IPA'nın bileşen koordinatörü olan Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC); DPT, IPA'nın üçüncü ve dördüncü bileşenlerine ilişkin olan Stratejik Koordinatör; Hazine Müsteşarlığı, ekonomik yardım sorumlusu olarak Ulusal Fon; IPA'nın üçüncü, dördüncü ve beşinci bileşenleriyle ilişkili olan Bakanlıklar (Sanayi ve Ticaret, Çevre ve Orman, Ulaştırma, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) da Program Otoritesi olarak yer almaktadır. Hazine Müsteşarlığı Kontrolörler Kurul Başkanlığı ekonomik çalışmaları kontrol ederken, Merkezi Finans ve İhale Birimi ise ekonomik uygulamaları gerçekleştiren birimdir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Şekil 8: IPA Kurumsal Yapılanması

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı, ismini alan proje gereği Türkiye’de birçok kurum görev almalıdır. Koordine etme, program oluşturma, denetim ve uygulamayı içeren IPA projesinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı da bulunmaktadır. Bakanlık, IPA’nın üçüncü ve dördüncü bileşenlerine dair, 2007 ila 2009 senelerini içeren şekilde dört program yapılmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Operasyonel Programı’nı, Ulaştırma Bakanlığı Ulaştırma Operasyonel Programı’nı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İnsan Kaynakları Operasyonel Programı’nı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ise Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) düzenlemiştir. Bu programlar, 2007 senesi sonunda Avrupa Komisyonunca onaylanmıştır. Operasyonel Programlar ilişkili başlık itibari ile verilen AB ekonomik desteklerinin nerelerde ve nasıl uygulanacağını belirten yatırım programına benzeyen belgelerdir (<http://kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/2658/katilim-oncesi-mali-yardim-araci-instrument-for-preaccession-assistance-ipa>, 21.03.2016).

2.4.5. Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP)

MIPD Belgesi, Avrupa Komisyonunca 2007 ve 2009 süreci için hazırlanmıştır ve bu program coğrafi belli koşullar koyarak kimi şehirleri ön plana çıkarmaktadır. Buna göre uygulama yapılacak olan bölgede, kişi başına düşen milli gelirin ülke ortalamasının yüzde 75’inin altında olması gerekmektedir. Ayrıca, AB’ye adaptasyonu amaçlayan uygulamalarla birlikte coğrafi bölge tanımlaması da değişmiştir. 2001 senesinde DPT’nin yürüttüğü faaliyet sonrası Türkiye’de 26 adet İstatistikî Bölge Birimi Sınıflandırması (NUTS II) bölge düzeyi tanımlanmış ve Bakanlar Kurulu Kararı onayıyla resmileştirilmiştir. Kişi başına düşen milli gelirin ülke ortalamasının yüzde 75’inin altında olması şartına uygun olan ülkemizde 43 12 NUTS II bölgesi vardır. Buna göre, IPA aracılığıyla elde edilen AB kaynakları MIPD’deki şartlar sebebiyle yalnızca bu 12 NUTS II bölgesinde kullanılabilir. Bunun yanı sıra, DPT’nin hazırlamış olduğu ve Avrupa Komisyonu onaylı olan Stratejik Çerçeve Uyum Belgesi (SCF) de coğrafi olarak bazı bölgelere öncelik vermiş ve bu çerçevede Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programınca verilen desteğin büyük bölümü SCF’de seçilen 15 Cazibe Merkezi il merkezine (Samsun, Sivas, Kayseri, Gaziantep, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum,

Malatya, Van, Şanlıurfa, Trabzon, Kastamonu, Kahramanmaraş, Kars, Batman) tahsis edilmiştir. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı çerçevesinde;

2007 yılında 41,900 Milyon Euro,

2008 yılında 43,500 Milyon Euro,

2009 yılında 54,800 Milyon Euro,

Olacak şekilde totalde 140,200 Milyon Euro AB mali desteği ayrılmıştır. Bu ekonomik planlamadaki en önemli unsur “eş finansman” tabiridir. AB, en az yüzde 25 olacak şekilde kaynaklara ulusal katkı sağlanmasını şart koşturmuştur. Böylece bu katkının da eklenmesiyle Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı dahilinde totalde 184,129 Milyon Euro destek verilecektir. Adı geçen program, Birliğe üye olan ülkelerin de olurunun alınmasıyla birlikte 29 Kasım 2007 tarihinde Avrupa Komisyonunca onaylanmıştır (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Operasyonel Program, belirli konu ve alanlara öncelik vermekte ve bunlara yönelik önlemler ve çalışmalar gerçekleştirmektedir. Buna göre BROP iki önceliğe sahiptir;

1. İş ortamının daha iyi hale getirilmesi,
2. İşletme Kapasitesinin Arttırılıp Girişimciliğin Özendirilmesi

Programın öncelikli alanlarının sanayide uygulanabilirliğini arttırmak için altı tane önlem sunmuştur.

İlk öncelik dört önlemi içermektedir;

1. Endüstri Altyapısının Geliştirilmesi
2. Finansal Araçların Oluşturulup Geliştirilmesi
3. Ar-Ge, İnovasyon, Teknoloji ve Bilgi Toplumu Altyapılarının Geliştirilmesi
4. Turizm Altyapısıyla Tanıtım ve Pazarlama Çalışmalarının Geliştirilmesi

İkinci öncelik ise iki önlem içerir;

1. İşletmelere Temel Bilgi, Danışmanlık ve Yatırım Desteği Sağlanması,
2. Sanayi Sektörleri Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi

Her önlem için aşağıda yer alan çalışmalar desteklenmektedir.

Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi

- KOBİ'ler tarafından ortaklaşa kullanılacak olan laboratuvarlar, atölyeler, paketleme tesisleri, makine, eğitim tesisleri vb. sosyal ve teknik tesisler ile imalat tesislerinin kurumu, restorasyonu ve kontrolü.
- OSB'ler KSS'ler, sanayi ve ticaret odaları, birlikler ve diğer yerlerde danışmanlık hizmeti veren ofislerin kurulumu, restorasyonu ve kontrolü.
- IGEM'ler ve diğer destek sağlayan merkez ve ajanslarının kurulumu, restorasyonu ve kontrolü.
- Sınai alanlarda ve çevrelerinde ayrı havalimanlarında, limanlarda vb. yerlerde ticarileşmiş lojistik yerlerin kurulumu.
- Kümelenmeyi ve ağ oluşturmayı özendirmek için, eski veya yeni küme ve ağlar ile işbirliği merkezlerinin ortaklaşa kullanımı amacıyla sosyal, teknik ve imal tesislerinin yapılması.
- Faydalanıcılar için verilen danışmanlık faaliyetleri vb. çalışmalarını daha etkin bir hale getirmek amacıyla yapılan reklam çalışmaları.

Finansal Araçların Oluşturulması ve Geliştirilmesi

- Risk sermayesi ile birlikte, kredi garanti fonları, mikro kredi fonları, çekirdek ve start-up sermayesi vb. sermaye sağlayan fonların ve diğer mali aygıtların ortaya konması. (Yeni aygıtlar oluşturmaktan ziyade hali hazırda var olanlara katkı sağlanması önceliklidir.)
- Risk sermayesi ile birlikte, eski veya yeni kredi garanti fonları, mikro kredi fonları ve çekirdek ve start-up sermayesi sermaye sağlayan fonlarına ve diğer mali aygıtlara ekonomik destek sağlanması.
- Ekonomik araçların ulaşılabilirliğini arttırmak için ofis, yazılım gibi altyapısal aygıtların oluşturulması, sağlamaştırılması ve kontrolü.

- Ekonomik araçların enformasyon ve reklam eliyle tanıtımının yapılması.
- Müsaitlik durumunda, tamamlayıcılık amaçlı, projeler için danışmanlık servisleri ve bu çalışmalarını daha etkili kılmak için reklam ve ağ çalışmaları da dahil edilecektir.

Ar-Ge, İnovasyon, Teknoloji ve Bilgi Toplumu Altyapısının Geliştirilmesi

- Enformasyon, komünikasyon gibi altyapı hizmetlerini de içerecek şekilde TGB, TEKMER, Duvarsız Teknoloji İnkübatörü, Kuluçka Merkezi, Teknoloji Transfer Merkezleri, Mükemmeliyet Merkezleri vs. kurulumu.
- Ar-Ge, teknoloji transferi ve bilgi-iletişim teknolojilerine ilişkin olan kamu kuruluşları ve STK'lar gibi kimi kurumların aralarındaki ortak çalışmaların kamu, üniversiteler, Ar-Ge merkezleri ve işletmelerin aralarındaki ağların, kümelenmelerin ve Enformasyon, komünikasyon gibi altyapı hizmetlerini de içerecek şekilde teknoloji sahalarının kurulumu, güçlendirilmesi ve katkı sağlanması.
- TGB'ler, TEKMER'ler, üniversiteler vb. yerlerde laboratuvarlar, atölyeler, makine ve ekipmanlar, eğitim tesisleri vb. gibi sosyal, teknik ve imal tesislerini kurma ve geliştirme.
- TGB'ler, TEKMER'ler, üniversiteler vb. yerlerde patent ve danışmanlık hizmeti veren ofisler ve benzeri servis sağlayıcı yerlerin kurulumu.
- Yapılacak çalışmanın, odaklanılan yerin rekabet edebilirliğini arttıran ağ veya ortak işbirliği projesi olması koşuluyla, odaklanılan yerin çevresinde laboratuvarların, atölyelerin vb. tesislerin kurulumu ve geliştirilmesi.
- Kümelenmelerin ve ağların kurulumuna katkı sağlamak için, var olan ya da yeni yapılan kümelenmelerin, ağların ve işbirliği oluşumlarının ortaklaşa kullanımına yönelik ortak sosyal, teknik ve üretim tesis kurulum destekleri.
- Müsaitlik durumunda, tamamlayıcılık amaçlı, projeler ve de kurumlar çatısı altında TGB ve TEKMER yönetim bürolarına, firmalara ve diğer faydalanıcılar için danışmanlık servisleri ve bu çalışmalarını daha etkili kılmak için reklam ve ağ çalışmaları da dahil edilecektir. (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Turizm Altyapısı ile Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Geliştirilmesi

- Turizm sektörü altyapısının büyük ölçekli olmayan destekler yoluyla düzeltilmesi.
- Turizm bilgi merkezlerinin tadilat ve diğer işleri de içeren biçimde kurulumu.
- Kamu kuruluşları ve STK benzeri kurumların enformasyon ve iletişim aygıtlarını kullanarak yaptığı bütün reklam vb. çalışmalara destek verilmesi.
- Fuar, şenlik vb. turizm amaçlı yerli faaliyetlere destek verilmesi.
- Yerel ve küresel çapta seminer ve kongrelerin organize edilmelerinin fuarlara katılmanın özendirilmesi.
- Müsaitlik durumunda, tamamlayıcılık amaçlı, projeler için danışmanlık servisleri ve bu çalışmaları daha etkili kılmak için reklam ve ağ çalışmaları da dahil edilecektir.

İşletmelere Temel Bilgi, Danışmanlık ve Yatırım Desteği Sağlanması

- Sınai ve turistik alanlarda iş yapmakta olan yerler için bilgi sağlama ve danışman hizmeti verme amaçlı olarak gereksinimlerini belirleme amaçlı ihtiyaç analizi faaliyetleri.
- Kurulu olan veya çekirdek durumdaki işletmeler için işletmeye ve yatırıma dair projeler de olmak üzere proje hazırlama alanında ve de seminer, toplantı gibi konularla alakalı bilgi sağlamak amacıyla kamu kurumu ve STK'lar gibi kuruluşların çalışmalarını arttırmayı öngören projelere destek verilmesi.
- İşletmecilerin kendi alanlarıyla alakalı Topluluk Programlarından yararlanmalarını arttırmak amacıyla yapılan ticari danışmanlık hizmetlerine yönelik toplantı, seminer, kongre gibi organizasyonlar için hazırlanan projelere destek verilmesi.

Sanayi Sektörleri Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi

- KOBİ'ler için servis sağlayan kamu kurumları ve ticari olmayan odalar, birlikler ve kuruluşların KOBİ'ler için sağladığı kümelenme, şebekeleşme ve işbirliği çalışmalarıyla ilgili ana bilgilerin verilmesine ve danışmanlık sağlanmasına destek verilmesi.

- KOBİ'ler için servis sağlayan kamu kurumları ve ticari olmayan odalar, birlikler ve kuruluşların KOBİ'ler için sağladığı kümelenme ve şebekeleşme ile alakalı olarak araştırma, ihtiyaç analizi, kümelenme haritası ile kümelenme ve şebekeleşmeye ile alakalı olarak proje hazırlanmasına destek verilmesi.
- Kümelenmeler, şebekeleşmeler ve işletmelerin temsilcisi niteliğindeki organizasyonlar gibi var olan veya olması muhtemel sanayi işbirliği organizasyonlarının işbirliği çalışmalarına ve yatırımlarına direkt olarak destek verilmesi.

Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı dâhilinde üç program hazırlanmıştır. İlk program paketinde milli kamu kuruluşlarının bağımsız olarak hazırladığı projeler yer almaktadır. KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Müdürlüğü'nün "Establishment of 3 Business Incubators And Developing A Network Among Incubators In Turkey" isimli çalışması bu pakete örnek niteliğindedir ve Malatya, Kastamonu ve Tokat şehirlerinde İŞGEM kurulumunu amaçlamaktadır (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Diğer iki pakete göre ise, çağrı yoluyla bir araya getirilen projeler, yerel ve ulusal kuruluşlar ve kar amacı gütmeyen organizasyonlarca ortaya konabilmektedir. BROP dâhilinde 14 Kasım'dan itibaren ikinci proje paketine çağrı yapılmıştır. Bahsi geçen Proje Teklif Çağrısı dâhilinde seçilen 5 Proje Seçim Komitesinin dördünde KOSGEB temsilcisi de bulunmuş ve totalde on personel bu yapılanmada yer almıştır. Yapılan çağrıya istinaden KOSGEB yedi proje ortaya koymuş ve dahası birçok proje ile de işbirliği içinde katkı sağlamıştır. Bu projelerin başlıcaları şunlardır:

- Gaziantep Bölgesel Endüstriyel Tasarım ve Modelleme Merkezi (GETAM) Projesi: Buna göre, adı geçen yörede yer alan KOBİ ve girişimcilerinin ürün/hizmet tasarım, restorasyon ve gelişim gereksinimleri için danışmanlık ve eğitim hizmeti veren merkezler oluşturulacaktır.
- Maraş Biberi İş Kümesi Oluşturma Projesi: Maraş Tarım İl Müdürlüğünce hazırlanan ve Maraş Biberi ismiyle tescillenmiş olan kırmızıbiberin küreseler piyasadaki rekabet gücünü yükseltmek hedeflenmiştir. Bu projeye, Başkanlık da ortak olmuştur.

Dahası, çağrı dahilinde olmayan ve risk sermayesi fonlarını içerecek şekilde kredi garanti fonları, mikro kredi fonları, çekirdek ve start-up sermayesi gibi sermaye tedariki fonları vb. ekonomik aygıtların yapılandırılmasını amaçlayan “Finansal Araçların Oluşturulması ve Geliştirilmesi Tedbiri” gereğince KOSGEB’in İstanbul Risk Sermayesi Girişimi (iVCi) ile hazırlanmış olduğu Güneydoğu Anadolu KOBİ Risk Sermayesi Fonu Projesi bulunmaktadır (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/5.html>, 19.03.2016).

Şekil 9: Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı Coğrafi Odaklanma Haritası

NOT: TR-A2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars), TR-B1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli), TR-C1 (Adıyaman, Gaziantep, Kilis), TR-C2 (Diyarbakır, Şanlıurfa), TR-C3 (Batman, Mardin, Siirt, Şırnak), TR-63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye), TR-B2 (Bitlis, Hakkâri, Muş, Van), TR-72 (Kayseri, Sivas, Yozgat), TR-82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop), TR-A1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum), TR-83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), TR-90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon)

Kaynak: <http://kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/2658/katilim-onesi-mali-yardim-araci-instrument-for-preaccession-assistance-ipa>, 21.03.2016.

2.4.6. Horizon 2020 (UFUK 2020)

Avrupa 2020 planının yedi ana faaliyetinden biri Yenilikçilik Birliği'dir ve amacı Ar-Ge ve inovasyon yoluyla Birliğin gelişimine katkıda bulunmaktır. Bu çalışmanın ekonomik ayağını oluşturan "Ufuk 2020" adındaki plan, 2014 senesinden itibaren amacı Ar-Ge ve inovasyon ile alakalı bütün mali altyapıyı birleştirmeyi amaçlamaktadır.

Plan içeriğinde, Ar-Ge çalışmalarına yönelik 7. Çerçeve Programı (ÇP), Avrupa Teknoloji ve Yenilik Enstitüsü(EIT)'nce yapılan çalışmalar ve Rekabetçilik ve Yenilikçilik konusuna odaklanmış olan Çerçeve Programının inovasyona dair faaliyetleri ve Avrupa Ortak Araştırma Merkezleri'nce yapılan nükleer dışı faaliyetler yer alır (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016).

Avrupa Birliği Çerçeve Programları (AB ÇP), Avrupa ülkelerinin bilimsel ve teknik politikalarının ve eylemlerinin birbirine adaptasyonunu sağlamak niyetiyle hazırlanmıştır. 1984 senesinde aktifleşen program, sivil alanda gelmiş geçmiş en geniş bütçeyi içermektedir. Çerçeve Programlar Avrupa ülkelerinin bilim-teknik alanındaki gelişimlerine katkı sağlamak, akademi ile sınai alan arasında işbirliğine özendirme ve Avrupa Birliği ülkeleri, Programa Asosiy Ülkeler ve Birliğin ortaklık içinde olduğu kimi ülkelerle Birlik prensipleri doğrultusunda farklı sektörlerdeki işbirliğini arttırmayı hedeflemektedir. Adı geçen programı, ülkemizde TÜBİTAK koordine etmektedir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016)

Horizon 2020 dahilinde, Araştırma Merkezi'nce yapılan çalışmalardan ayrı olarak başlıca üç öncelikli etkene dikkat edilmektedir:

Bilimde Mükemmeliyet; Önceden 7. ÇP dahilinde ekonomik destek vermekte olan Avrupa Araştırma Konseyi, Yeni ve Gelişen Teknolojiler, Marie Curie Eylemleri ile Araştırma Altyapıları yer almaktadır.

Endüstriyel Liderlik; Üç temel maddeyi içeren bu etmen ise genel olarak KOBİ'lere ilişkindir.

Bu maddeler şunlardır:

- Kolaylaştırıcı ve Endüstriyel Teknolojilerde Liderlik

- Risk Finansmanına Erişim
- KOBİ'lerde Yenilik

Toplumsal Sorunlar ise en öncelikli etken olarak programda öne çıkmaktadır ve yedi madde içerir. Bu maddeler şunlardır:

1. Sağlık, Demografik Değişim ve Refah
2. Gıda Güvenliği, Sürdürülebilir Tarım, Deniz ve Denizcilik Araştırmaları ve Biyoekonomi
3. Güvenli, Temiz ve Verimli Enerji
4. Akıllı, Yeşil ve Bütünleşmiş Ulaşım
5. İklim Hareketi, Kaynak Verimliliği ve Hammadde
6. Değişen dünyada Avrupa: Kapsayıcı, Yenilikçi ve Reflektif Toplular
7. Kapsayıcı, Yenilikçi ve Güvenli Toplum bileşenleridir.

Ayrıca, mükemmeliyetçi anlayışın daha yaygın hale getirilmesi ve katılımın artırılması, Toplum için ve toplumla birlikte bilim konularına da mali destek verilecek ve Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü ile Euratom da ekonomik olarak desteklenecektir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016).

Tablo 21: Avrupa Ortak Araştırma Merkezleri

Bilimde Mükemmeliyet	Endüstriyel Liderlik	Toplumsal Sorunlar
1) Avrupa Araştırma Konseyi (ERC) 2) Yeni ve Gelişen Teknolojiler (FET) 3) Marie-Sklodowska-Curie Eylemleri 4) Araştırma Altyapıları	5) Kolaylaştırıcı ve Endüstriyel Teknolojilerde Liderlik 6) Risk Finansmanına Erişim 7) KOBİ'lerde Yenilikçilik	8)Sağlık ve Demografik Değişim 9) Gıda Güvenliği 10)Verimli Enerji 11) Akıllı, Bütüncül Taşımacılık 12) İklim Hareketi, Kaynak Verimliliği ve Hammadde 13)Yenilikçi, Güvenli ve Kapsayıcı Toplum 14) Değişen Dünyada Avrupa

Kaynak: Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016

7. ÇP ve Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı için 55 milyar Avro'luk bir bütçe uygun görülmüştü. Horizon 2020 için ise 71 milyar Avroluk bütçe ayrılmıştır. Bütçenin dağılımı şu şekildedir:

- Mükemmel Bilim 27.818 milyon Avro
- Endüstriyel Liderlik 20.280 milyon Avro
- Toplumsal Zorluklar 35.888 milyon Avro

Horizon 2020'den Yararlanabilecekler:

- Sınai İşletmeler ile KOBİ ve KOBİ Birlikleri
- Araştırmacı Bireyler ile Akademik Okullar, Merkezler ve Kamusal Kurumlar
- STK'lar ile Beynelmillel Nitelikteki Organizasyonlar

Horizon 2020'ye Katılmanın Avantajları:

- Teknolojik gelişim, ürün ve hizmetlerde yenilik sağlama
- Projeler için üst düzey ekonomik kaynak
- Araştırma ve geliştirme faaliyetleri için düşük risk imkânı
- Önemli kişi ve kuruluşlarla araştırma-geliştirme alanında ortak çalışma imkânı
- Nitelikli bilgiye ve verimli pazarlara hızlı ve kolay ulaşım imkânı
- Reklam ve tanıtım imkânı
- Rekabet gücünü arttırmak
- Araştırma kapasitesini arttırmak
- Nitelikli altyapılar için ulaşılabilirlik imkânı
- Güçlü kariyer oluşumuna destek
- Hem ulusal hem sektörel dolaşım

Kimi müdahaleler ile plan içeriğinde değişiklikler yapılabilmekte ve başvurma ve kaynak desteği sağlama işlemlerinin hızlanması, günde yüz fonun faydalanıcılara ulaşması vb. kolaylıklar da sağlanabilmektedir. Bilim-teknik, Ar-Ge ve inovasyon odaklı programda KOBİ'lere de proje sunma imkânının sağlanması, araştırma geliştirme faaliyetlerine dair ticarileşme yaklaşımının yerleşmeye başladığına da bir işarettir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016)

Avrupa Birliği'nin araştırma ve geliştirme ile inovasyon odaklı Horizon 2020 isimli programında üç temel bileşen vardır. Bunlar:

1. Bilimsel Mükemmeliyet
2. Endüstriyel Rekabetçilik ve Liderlik
3. Toplumsal Sorunlara Çözümler

1. Bilimde Mükemmeliyet

Öncelikli etmenler arasındaki Bilimde Mükemmeliyet dâhilinde yapılacak olan projeler; Avrupa Birliği'nin bilimsel altyapısını sağlamlaştırmayı ve destek sağlamayı Avrupa Araştırma Alanı'nı bir ve bütün haline getirme sürecine destek olmayı ve bu yolla, Birliğin rekabet edebilirlik gücünü korumayı ve arttırmayı amaçlamaktadır. Bu etmen dâhilinde 4 uygulama bileşeni bulunmaktadır ve öncesinde bunlara çerçeve programları yoluyla katkı sağlanmaktaydı. Bu bileşenler şunlardır: (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016).

- Avrupa Araştırma Konseyi
- Yeni ve Gelişen Teknolojiler
- Marie Curie Eylemleri
- Araştırma Altyapıları

Başlangıç Düzeyi Araştırmacı Desteği (Starting Grant) İçin Aranan Nitelikler:

- Proje sunucusu olan baş araştırmacının, çağrının ilan edilmesinden 2 ila 7 sene öncesinden doktorasını tamamlaması.
- Baş araştırmacının kendine özgü ve bağımsız minimum bir çalışmasının yayınlanmış olması.
- Baş araştırmacının projesinin riski de kazancı da yüksek ve heyecan verici nitelikte olması.
- Organize eden kuruluşun Türkiye'de ya da Birliğe üye ülkeler arasında ve Asosye Ülkeler'de olması.

Destek İÇeriği

Her proje için beş senelik süre içinde en fazla 1,5 milyon Avro'luk donanım alım desteği sağlanırken, AB üyesi olmayan merkez ülkelerden Türkiye'ye dönmek isteyenler için ise 0,5 milyon Avro'luk ilave kaynak sağlanabilmektedir.

Güçlendirme Desteği (Consolidator Grant) İÇin Aranan Nitelikler:

- Proje sunucusu olan baş araştırmacının, çağrının ilan edilmesinden 7 ila 12 sene öncesinden doktorasını tamamlaması.
- Baş araştırmacının kendine özgü ve bağımsız birden fazla çalışmasının yayınlanmış olması.
- Baş araştırmacının projesinin riski de kazancı da yüksek ve heyecan verici nitelikte olması.
- Organize eden kuruluşun Türkiye'de ya da Birliğe üye ülkeler arasında ve Asosiye Ülkeler'de olması.

Destek İÇeriği

- Her proje için beş senelik süre içinde en fazla 2 milyon Avro'luk donanım alım desteği sağlanırken, AB üyesi olmayan merkez ülkelerden Türkiye'ye dönmek isteyenler için ise 0,75 milyon Avro'luk ilave kaynak sağlanabilmektedir.

İleri Düzey Araştırmacı Desteği (Advanced Grant) İÇin Aranan Nitelikler:

- Proje sunucusu olan baş araştırmacının en az 10 senedir ileri seviyede araştırmalar gerçekleştirilmesi.
- Baş araştırmacının projesinin riski de kazancı da yüksek ve heyecan verici nitelikte olması.
- Organize eden kuruluşun Türkiye'de ya da Birliğe üye ülkeler arasında ve Asosiye Ülkeler'de olması

Destek İÇeriği

- Her proje için beş senelik süre içinde en fazla 2,5 milyon Avro'luk donanım alım desteği sağlanırken, AB üyesi olmayan merkez ülkelerden Türkiye'ye ya da

Birliğe üye ülkeler ve Asosiye Ülkeler'e dönmek isteyenler için ise 1 milyon Avro'luk ilave kaynak sağlanabilmektedir

Sinerji Desteği (Synergy Grant) İçin Aranılan Nitelikler:

- 2 ila 4 kişi arasındaki baş araştırmacının oluşturduğu araştırma ekibinin sistematik bir çalışma ile heyecan verici bir araştırma probleminin çözümü amacıyla toplanması.
- Organize eden kuruluşun Türkiye'de ya da Birliğe üye ülkeler arasında ve Asosiye Ülkeler'de olması

Destek İçeriği

- Her proje için altı senelik süre içinde en fazla 15 milyon Avro.

b) Horizon 2020 Marie Curie Araştırma Programları ve Bursları:

Marie Skłodowska Curie Araştırma Programları ve Bursları, bilim-teknik konularında araştırma yapmakta olan nitelikli kişi sayısını arttırmayı, bilim insanlarının uzmanlıklarının ilerlemesine destek olmayı, küresel çapta ve farklı sektörlerde çalışan uzmanların dolaşım yapabilme imkânını arttırmayı ve de bu yolla hem Avrupa hem de Türkiye'yi uzman kişileri kendine çekecek bir merkez durumuna getirmeyi amaçlamaktadır.

Bireysel Araştırma Bursları (Individual Fellowships-IF)

- Doktorasının tamamlayan veya ilan tarihi bitiminden itibaren minimum 4 yıllık araştırma tecrübesinin bulunan kişiler yararlanabilir.
- Araştırmacıların geldikleri ya da gitmeyi planladıkları ülke içerisinde ilan tarihi bitiminden itibaren son 3 senede maksimum 12 ay kalmış olmaları şartı aranmaktadır. (Bu hüküm, Birlik üyesi ülkeler haricinde olan ve Birlik ülkelerine ve Asosiye Ülkeler'e gelmek için başvuran kişiler ile araştırma faaliyetlerini bazı nedenlerden ötürü yarım bırakıp ardından tekrar devam etmek niyetiyle başvuran araştırmacılar için son 5 senede en fazla 3 senelik kalmış olma şartı getirir.)

- Burs kapsamında, 1 ila 2 sene arasında destek verilmektedir. (Avrupa haricinde bir bölgeye giden kişilere ise mecburi dönüş durumunda da ilave 12 ay daha destek verilmektedir.)
- Verilecek olan desteğin tutarı, araştırmacının proje boyunca bütün hayati giderlerini ve kuruma masrafını içermekle beraber, projenin süresine ve kişinin ek olarak ailevi yükümlülükleri olup olmamasına göre belirlenmektedir.

Yenilikçi Eğitim Ağları (Innovative Training Networks-ITN):

- Yenilikçi Eğitim Ağları, henüz çekirdek bir kariyere sahip araştırmacıların yeni ve tam gelişmemiş alanlardaki eğitimini hedefler. Proje, birçok uluslararası üniversite ve araştırmacı sını kuruluşların toplanmasını ve ortak bir eğitim ve araştırma programı ortaya koymasını öngörür.
- Eğitim planı dâhilinde, maksimum 4 senelik proje önerileri hazırlanabilir; yüksek lisans veya ortaklaşa bir doktora programlaması yapılabilir ya da kurs niteliğinde eğitimler de verilebilir.
- Ağda yer alan doktorasını tamamlamamış veya 4 senelik araştırma tecrübesini yerine henüz getiremeyen kişilerin çalıştırılma masraflarına, ağ içindeki dolaşım boyunca temel hayati masraflarına ve araştırma sebebiyle yapılan masraflarına program dâhilinde destek olunabilmektedir.

Araştırma ve Yenilikçilik Değişim Programı (Research and Innovation Staff Exchange Scheme-RISE):

Dünyanın her yerinden gelen araştırma odaklı sını organizasyonların minimum üç olacak şekilde toplanmasıyla ve bir araştırma projesi amacıyla şirketler birliği kurmasıyla birlikte katılan organizasyonlar arasında uzmanlar ile diğer ilgili personelin dolaşımının sağlanmasını ve çeşitli sektörler ve ülkeler arasında enformasyon ve teknoloji değiş tokuşu amaçlanmaktadır.

- Maksimum dört senelik proje sürecinde, ilişkili kurumda çalışan araştırmacılar için şirket birliğine dâhil olan kurumlar arasında kişi başı maksimum bir yıllık süre için dolaşım fırsatı verilir.

- Araştırmacı kişiye, dolaşım sũrecinde Avrupa Komisyonunca her ay belirli bir miktar ekonomik destek ve araştırma dâhilinde yapılan masraflar için kaynak verilmektedir.

Burslara Katkı Fonu (Co-Funding of regional,national and international programmes - COFUND):

Mevcut projeler için burs ve katkı sağlayan veya buna yönelik bir planlama faaliyeti içindeki organizasyonların yerel, ulusal veya küresel çapta burs programı hazırlayabilmesi veya mevcut programlarını restore edebilmesi hedefiyle bu kuruluşlara ilave kaynak sağlanmaktadır.

- 36 ila 60 ay sürmekte olan program ile katılımcılara minimum 3 aylık katkı sağlanır.
- Onay verilen programın totaldeki bütçesinin yarısını Avrupa Komisyonu üstlenir.

Araştırmacı Gecesi Etkinliği (European Researcher's Night):

Program, AB üyesi ũlkeler ve Asosiyel ũlkeler'in bũtũnũnde her sene Eylũl bitimindeki Cuma gũnũnde araştırma dâhilindeki uzmanlar ve sivil kişilerin toplanmasını ve genç insanları bilim alanına özendirme amaçlı bir organizasyon dũzenlenmesini amaçlamaktadır.

- Genç insanların araştırmaya yönlendirmesi, insanlar arasındaki peşin hükümlerin yumuşatılması ve araştırmacı kişinin de toplumun bir bireyi olduğuna yönelik anlayışının yerleşmesi ve bir kariyer alanı haline getirilmesini amaçlayan organizasyonun içeriğine projenin hedeflenen etki alanına göre karar verilir. Organizasyonu yapan kuruluşun ilişkili olan bũtũn masrafları karşılanmaktadır.

2. Endũstriyel Liderlik

Özel sektörlere yönelik bu faz, teknolojik ve yenilikçi bir biçimde büyümeyi, altyapısı güçlü bir ekonomi oluşturmayı ve Avrupa'da bulunan küçük ve orta ölçekteki işletmeleri ilerletmeyi hedeflemektedir. Bu madde ile birlikte kilit niteliğindeki sınaı teknolojilere büyük mali destekler verilebilecek ve Avrupalı işletmelerin ilerleme

olanakları artacaktır. Bu faz üç faaliyeti içermektedir (Avrupa Birliği, <http://www.ab.gov.tr/49614.html>, 19.03.2016).

- Kolaylaştırıcı ve Endüstriyel Teknolojilerde Liderlik
- Risk Finansmanına Erişim
- Kobilerde Yenilikçilik

Yeni KOBİ Aracına Başvurularda Aranılan Nitelikler:

- Horizon 2020 Projesine yalnızca Birliğe üye ülkeler ya da Asosiye Ülkeler'de bulunan KOBİ'ler başvurabilir. Başvuru için belirli bir tarih aralığı yoktur.
- Gelişim, yükselme ve küreselleşme arzusu olan inovasyon eğilimli bütün KOBİ'ler başvurabilir.
- Yalnızca KOBİ'lere yönelik olan programa, üniversite ve araştırma merkezleri ile büyük çaptaki işletmeler alt yüklenici sıfatıyla katılabilir.
- Şirketler arası birlik oluşturmadan da başvurulabilmektedir.
- Üç bileşeni olan Yeni KOBİ Aracı'nın ilk bileşiminde kavramsal fizibilite faaliyetleri yer almaktadır. İkinci bileşende demonstrasyon ve piyasa uygulama faaliyetleri, üçüncüdeyse ticarileştirme faaliyetleri bulunur.
- Birinci bileşende 50 bin Avroluk destek, ikinci bileşende ise istisnai durumlar haricinde yüzde 70 ve yüzde 25 oranlarında destek sağlanmaktadır. İkinci bileşene Avrupa Komisyonunca minimum 500 bin Avro ve maksimum 2,5 milyon Avro ayrılmıştır.
- Birinci bileşende 6 aylık proje süresi, ikinci bileşende ise 12 ila 24 aylık bir süreç öngörülmektedir.
- Alt yüklenicilik masrafları bütün projenin bütçesinin yarısını aşmamalıdır.
- Birinci bileşende 20 bin Avro, ikinci bileşende ise total bütçenin yarısı kadar bir erken ödeme sağlanır ve bunlar için teminat talep edilmez.
- İkinci bileşene direkt olarak başvurulabilir fakat ilk bileşene de katılımında tavsiye olunur.

(<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=49614&l=1>, www.h2020.org.tr, 22.03.2016).

3. Toplumsal Sorunlar

Bu faz, öznel çalışmalardan oluşan yedi temel bileşen içermektedir. Bunlar, 2020 kalkınma stratejisinde de ön plana çıkarılan ve bütün Avrupa vatandaşlarını alakadar eden ana problemler ile ilgilidir.

- Sağlık, nüfus takibi ve refah ile gıda güvenliği, tarımda sürdürülebilirlik, deniz ve denizcilik çalışmaları, biyoekonomi
- Temiz, sağlam ve nitelikli enerji
- Pratik ve çevreci ulaşım
- İklim değişiklikleri, verimli hammadde ve kaynak
- Birleştirici, güven veren ve inovatif toplum
- Değişime uyum sağlayan bir Avrupa

Başvuru Koşulları:

- Başvurabilmek için minimum üç değişik Birliğe üye ülkenin ya da Asosiyе Ülkelerden üç değişik organizasyonun toplanması şartı aranır.
- Toplumsal Sorunlara Çözümler fazına üniversiteler ve araştırma kurumları, KOBİ'ler, sınai ya da kar amacı gütmeyen organizasyonlar ve kamu kurumları başvurabilir.
- Değişik ülkelerin yaptığı şirket birliklerince her yıl verilen konulu ilanların ardından Avrupa Komisyonu'na başvurulur.

Program ülkemizde TÜBİTAK'ca koordine edilmektedir. Konuyla alakalı ayrıntılı bilgilere birliğin web sitesinden ulaşılabilir (<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=49614&l=1>, www.h2020.org.tr, 22.03.2016).

2.4.7. İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (COSME)

Birliğin programlarından olan, İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (Competitiveness of Enterprises and SMEs-COSME) için 2014 ila 2020 yılları arasında 2,3 Milyar Avroluk kaynak ayrılmıştır. Programın amacı, Birlikteki işletmelerin rekabet gücünün artırılması, istikrarının sürdürülmesi ve girişimcilik anlayışının yerleşmesi ile KOBİ'lerin oluşturulması ve gelişimine katkı sağlamaktır.

Programın dört hedefi bulunmaktadır (<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=49615&l=1>, 22.03.2016).

Aslında, COSME 2007 ila 2013 yılları arasında aktif olan Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programının (CIP) alt fazlarından Girişimcilik ve Yenilik Programının (EIP) programının ardılı sayılmaktadır. Ayrıca, EIP çatısında bulunan ve KOBİ'lerle alakalı olan inovatif katkılar Ufuk 2020 Programına geçirilmiştir. Bu bağlamda önceden EIP çatısında bulunan inovatif anlayışın yerleşmesinin hızlandırılması, inovasyon ve inovasyona yönelik servisler ile KOBİ'lerin gelişimine katkı sağlamak amacıyla Avrupa İşletmeler Ağı dahilinde yapılan katkılar Ufuk 2020 Programının "KOBİ'lerde Yenilikçilik" faaliyet projesi çatısında yürütülecektir.

İklimin değişmesiyle başa çıkma çabalarını genele yaymak hedefiyle Birliğin bütçesinin yüzde 20'si iklime ilişkin çalışmalara tahsis edilmiştir. Buna göre, program dâhilinde karbon oranı az, çetin iklim şartlarına dayanıklı, verimli enerji ve kaynak odaklı ekonominin oluşturulması ve genele yayılması ile alakalı olan işletmeler desteklenmektedir.

KOBİ'ler İçin Mali Kaynakların Ulaşılabilirliğinin Arttırılması

Küçük işletmeler gelişme ve inovasyon odaklı çalışmalarını büyütme için ihtiyaçları olan sermayelere erişmede sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu sıkıntıların aşılması amacıyla COSME iki ekonomik destek sağlamaktadır.

1. Kredi Garanti Desteği

COSME'nin mali desteğiyle, finansal aracı kuruluşlara yönelik garanti ve kontr-garantiler oluşturularak, KOBİ'lere daha fazla kredi vermede ve ekonomik kiralama desteği sağlamada yardımcı olmaktadır. Program ayrıca, KOBİ'lerin borç finansmanı portfolyolarını da garantiye alır. Risk paylaşım yoluyla daha fazla KOBİ'ye erişilir ve de borç finansmanına ulaşımı sınırlı olan KOBİ'lere için kaynağın çoğaltılması imkânı doğar.

2. Büyüme İçin Özsermaye Desteği

COSME'nin mali desteğiyle, gelişmekte olan ve sınır ötesi faaliyet gösteren KOBİ'ler için, risk sermayesi ve ara finansman veren kaynaklara mali destek

verilebilecektir. Fon yöneticileri ticari temelde çalışarak, gelişmesi en muhtemel olan KOBİ'ler için ekonomik destek verilmesi imkânını doğuracaktır.

İşletmelere Destek Verilmesi

Girişimciler ve işletmeler, Birliğin büyümesi ve uluslararası piyasalarda rekabet gücünü artması için esas gereksinimler arasındadır. Bu nedenle COSME'nin amaçlarından biri de girişimciliğe destek verilmesi ve bu anlayışın yerleşmesidir.

İş Kurulumu ve Gelişim İçin Daha İyi Koşulların Oluşturulması

Girişimcilerin için yönetsel çalışmalara dair zorlukların giderilmesi ve de ticarete yönelik çalışmaların daha etkin bir hal alabileceği nitelikli ortamların oluşturulması hem Birliğin KOBİ anlayışı hem de COSME için esas teşkil etmektedir.

Piyasaya Ulaşım

Bütün işletmeler, kendi bölgelerindeki Avrupa İşletmeler Ağı birlikleri eliyle 600 kurum ve 54 ülke içinde yer alan 2 milyondan çok KOBİ ile birlikte çalışabilir. Ülkemizde de 7 bölge içindeki KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Odaları ile üniversitelerin yer aldığı Konsorsiyumlar dâhilindeki 35 Merkez KOBİ'lere servis sağlamaktadır. Bu birlikler;

1. Birlik kazanımları ve projeleri ile alakalı bilgi vermekte,
2. Küresel çapta ortaklıklar kurmanıza destek olmakta,
3. Mali kaynakların ulaşılabilirliğini kolaylaştırmakta,
4. Teknoloji ve inovasyon dolaşımı için destek olmakta,
5. Birlik kazanımlarına dair KOBİ'lerin fikirlerini paylaşmasına imkân vermektedir.

(<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=49614&l=1>, www.h2020.org.tr, 22.03.2016).

Programa aday ülkeler başvurabilmektedir. Türkiye için 16 Ekim 2014'te Katılım Anlaşması'na imza atılmıştır. Programa merkezi, yerel ve bölgesel idarelerin yanı sıra ticaret odaları ve işletmeler başvurabilmektedir.

Programın Verdiği Destekler:

- Sektör içinde ve dışındaki rekabete uygun alanların değerlendirilmesi ve izlenmesi konularında gelişim desteği,
- İyi uygulama ve politikaların belirlenmesi ve yayılması,
- Hukuki kontroller ve yeni Birlik önlemleri için etki analizleri
- Girişimcilere etki yapan kuralların analizi,
- Birleştirici ve kullanım kolaylığı olan online sistemlerin oluşturulması.

(<http://www.h2020.org.tr>, 22.03.2016).

2.4.8. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP) - Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)

AB'nin 23-24 Mart 2000'de gerçekleşen LİZBON Zirvesi'nde verdiği karar gereğince 2010 senesinde dek küresel çapta rekabet gücü ve dinamizmi en yüksek olan enformasyonel ekonomisi olma amacına erişmenin başat etmeni olarak hazırlanmıştır. Lizbon Stratejisi, iş gücü yaratma ve sosyal alanda uzlaşa sağlama yoluyla, istikrarlı bir ekonomik gelişim amaçlamaktadır. Bu program, rekabet gücü ve dinamizmi en yüksek olan enformasyonel ekonomiye ulaşma hedefinden başka toplumsal bir anlayışla Avrupa Sosyal Modeli'nin refah düzeyini arttıracak şekilde gözden geçirilmesini de planlamaktadır. Bu amaçlara 2010 senesinde dek erişmeyi hedefleyen program için başlıca konular sanayi ve işletmecilik, girişimcilik, araştırma-geliştirme ve inovasyon, toplumsal düzenlemeler, iş alanı yaratma, yerel piyasalar ve çevresel düzenlemeler bulunmaktadır.

Ar-Ge yönetimi, içinde bulunduğumuz dönemde, rekabetçi ortamın çok hızlı biçimde gelişmesiyle işletmelerin araştırma ve geliştirmeye çok fazla önem vermelerine neden olmuştur. Hızla gelişen teknoloji karşısında ayakta kalabilmek için işletmeler kendi işletmelerini buna hazır hale getirmeleri gerekmektedir. Bunun için kendi sermayesi yeterli olmadığı durumda dış borçlanma ya da teşviklerle işletmesini yenilemesi gerekmektedir (Gören, 2008: 71).

AB ülkeleri devlet başkanlarının katılmış olduğu 19-20 Haziran 2000 tarihinde Santa Maria da Feira'da gerçekleşen Zirve'de Lizbon amaçlarına erişmek için imzaların atıldığı AB KOBİ Sözleşmesi, KOBİ'lerin Birlik ekonomisi için vazgeçilmez bir unsur

olduğu ve işgücü ile yeniliklerin geliştirilmesinde nitelikli bir kaynak görevi gördüğünü belirtir. Ülkemizin de taraflar arasında bulunduğu sözleşme dâhilinde, Birlik içinde rekabet edebilirliğin güçlendirilmesi, inovasyon gelişimi ve yayılımına destek verilmesi ve ayrıca istikrarlı bir ekonomik büyümeye enformasyon toplumunun oluşturulması amaçlanmaktadır. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı da (RYÇP) bu amaçlara göre hazırlanmış ve uygulamasına geçilmiştir. 2 Şubat 2005'te sunulan "Büyüme ve İstihdam için Birlikte Çalışmak" isimli Lizbon Stratejisi amaçlarının düzenlendiği Komisyon Bildirisi, programın kapsamı konusunda yol gösterici olmuştur. Program, genel olarak, Birliğin KOBİ tanımına giren işletmeleri kapsamaktadır.

Komisyon, 6 Nisan 2005'de Birliğin son programlarından Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı'nın (RYÇP) hazırlanmasına dair tavsiyesini sunmuş ve Parlamento'nun onayına göndermiştir; Parlamento 1 Haziran 2006'de öneriye onay vermiştir. Program için 3,6 milyar Euro ayrılmış olup, plan dâhilinde işletmelerin ve sanayinin inovasyon potansiyelini arttıracak faaliyetlere katkı sağlanmaktadır. 2007 ila 2013 seneleri arasında aktif olması planlanan program, 350.000 civarı KOBİ'ye, inovasyon ve gelişim odaklı çalışmalarını için katkı sağlamayı planlamaktadır.

Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP); girişimcilik, KOBİ'ler, sanayi sektöründe rekabet gücünün artırılması, inovasyon, enformasyon ve iletişim teknolojileri, çevreyle ilgili teknolojiler ve akıllı enerji vb. Konuları kapsayan Topluluk Programlarının birleştirilmesi ve dolayısıyla uygulanabilirliğinin artırılmasını amaçlamaktadır. Program, Avrupa'da nitelikli faaliyetlerin ve gelişmenin artmasını hedefleyen belirli Topluluk Programlarının birleştirilmesine imkân sunmaktadır.

Birliğin, destek aygıtlarının birçoğu uzun dönemli programlar esas alınarak planlanmaktadır. Bu durumun başlıca sebebi, programın belirlenen amaçlara erişebilmesi için sağlanacak katkının sürekli ve istikrarlı olmasını garantilemektir. Birliğin KOBİ'ler için sağladığı en büyük katkı ise AB'nin ekonomik politikaları doğrultusunda uygulanan İşletmeler ve Girişimcilik Çok Yıllı Programı (MAP)'dır. 2001 ila 2006 senelerinde gerçekteştirilen 538,5 milyon Euro'luk kaynağı olan İşletmeler ve Girişimcilik Çok Yıllı Programı'na ülkemiz katkı payını ödeyerek dâhil olmuştur. Programın sağladığı tecrübe ile Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve

Programı'nın (RYÇP) daha nitelikli bir kullanımı gerçekleşecektir. Bu bağlamda, Avrupa Yatırım Fonu (AYF) ve Kredi Garanti Fonu A.Ş. tarafından imzalanan sözleşme gereği program içerisinde yer alan "Garanti Kolaylığı" fırsatından faydalanılmıştır.

Program dâhilindeki ihalelere girilmiş ve Türkiye'de Ticaret ve Sanayi Odalarının ve KOSGEB'in bulunduğu şirketler birliğince 9 adet Avrupa Bilgi Merkezi – ABM (Euro Info Centers - EIC) kurulmuştur.

İşletmeler ve Girişimcilik Çok Yıllı Programı (MAP) dahilinde kaynak sağlanan konular, KOBİ'lere mali destek sağlanmasının basitleştirilmesi de dahil olacak şekilde, Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı'na (RYÇP) içerisinde de başat rolünü sürdürmektedir. 2007 tarihinden itibaren Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP) dahilinde aşağıdaki programlar uygulanacaktır:

- İşletmeler ve Girişimcilik Çok Yıllı Programı, Girişimcilik ve Yenilik Programı adını almıştır.
- Avrupa Akıllı Enerji Programı - Çevre alanında LIFE programı – Eko-Yenilikçilik Programı adını almıştır.
- Modinis, Dijital İçerik ve e-TEN Programları – Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikası Destek Program adını almıştır.
- Araştırma ve Teknolojik Gelişme Çerçeve Programı'nın inovasyon odaklı kimi çalışmaları da kapsam dâhilindedir.

Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı'nda (RYÇP) Ar-Ge ve teknoloji odaklı çalışmalar yer almamaktadır, yalnızca 7. Çerçeve Programı'nın bütünlüycü bir unsuru olarak hazırlanmıştır. Yani programın amacı, teknolojik niteliği bulunmayan inovatif projelerin pazara girmesine katkı sağlamaktır. Bu tip inovatif projelerin oluşumuysa 7. Çerçeve Program'ın kapsamı içerisinde. Çerçeve Programlar bütünlüklü ve koordineli bir biçimde, inovatif ürün ve servislerin oluşturulmasını ve pazara girmesini teşvik etmektedir. Dahası, Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı için (RYÇP) var olan teknolojilerin inovasyonlarla desteklenerek pazarda bulunmasına dair de katkı verilmektedir. Ayrıca program, Birliğe üye ülkelerde girişimcilik ve inovasyon konularına yönelik verilen mali desteğin de bir tamamlayıcısı ve kuvvetlendiricisi görevindedir.

Programın Amaçları

Ülkemizin de kabul etmiş olduğu Birliğin KOBİ tanımına göre, program içerisinde imalat ve hizmet alanlarına dair desteklerde tarafsız davranılmaktadır. Bu alanlarda çalışan KOBİ'lerin büyüme oranları ve rekabet edebilirlikleri değişimlere uyum sağlamalarına göre belirlenmektedir. Program, KOBİ'lerin inovatif ve üst düzey kaliteye sahip ürünler yaratmalarına katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Program dâhilinde KOBİ'lerin büyüme oranlarının ve rekabet edebilirliklerinin güçlendirilmesi, girişimciliğe katkılar, inovatif iş alanlarının oluşturulması niyetiyle ekonomik imkânların güçlendirilmesi, KOBİ destek programlarına, AB Projelerine ve de diğer alakalı ağlara katılımın teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Programın Hedefleri

- Firmaların ve KOBİ'lerin rekabet edebilme durumlarını güçlendirme
- Başta Ekonomik yenilikçilik olmak üzere İnovasyon türlerine katkı sunmak
- Yenilikçi, sürdürülebilir ve rekabetçi toplumun gelişmesini hızlandırma,
- Yenilenebilir ve enerji faaliyetleri için kaynaklara ulaşım ve nakliye başta olmak üzere bütün alanlarda destek vermektir.

Alt Programlar

Üç adet olan Alt Programlar yoluyla amaçlanan sonuçların gerçekleşmesi öngörülmüştür.

1. Girişimcilik ve Yenilik Programı
2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikaları Destek Programı (Policy Support Programme -ICT)
3. Avrupa Akıllı Enerji ve Teknoloji Programı (Intelligent Energy-Europe Programme-IEEP) ülkemizin "**Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP)** – Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)"na sözleşme ile katılımı sağlanmış ve Türkiye'de diğer birlik üyesi ülkeler ile aynı şartlarda çağrı ve uygulama aşamalarına dahil olmuştur. Ülkemizde "**Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı**"ndan (RYÇP) – Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)" Sanayi ve

Ticaret Bakanlığı sorumludur. (<http://een.kosgeb.gov.tr/hakkimizda1.aspx>, 23.03.2016).

2.4.9. Eureka Desteği

EUREKA, piyasaya yönelik olan ve ticarileşme potansiyeli yüksek ürün ve servislerin gelişimine odaklı projelere katkının sağlandığı küresel çapta bir araştırma-geliştirme desteğidir. Program, Avrupa ülkelerinin sınai ve araştırmacı kuruluşlarının küresel piyasadaki rekabet gücünü attırmaya yönelik üst düzey teknoloji, ürün ve servislerin bulunması ve ilerletilmesini, uluslararası arenada proje ortaklıkları yapılmasını desteklemek amacıyla 1985 senesinde Türkiye de dahil 19 Avrupa ülkesi ve AB Komisyonu tarafından oluşturulmuştur. Zamanla EUREKA ağının verimliliği ve etkisi artmış, böylece programa katılan ülkelerin toplam sayısı 41 olmuştur. Bir EUREKA projesi başlatılabilmesi için EUREKA üyesi iki değişik ülkeden minimum birer katılımcı şartı aranır. Bu nedenle, Türk firmalarının EUREKA'da proje başvurusu yapabilmeleri için üyeler arasından minimum bir ülke ile işbirliğine gitmeleri gerekir. Program üyesi ülkelerde bulunan şirketler, üniversiteler ya da araştırma kurumları ortak olabilirler. Yaklaşık üç aylık bir sürede EUREKA projeleri değerlendirilmektedir. Bu program, piyasaya yönelik ve ticarileşme potansiyeli yüksek olan araştırma geliştirme projelerini destekler fakat EUREKA yoluyla mali sermaye desteği alınamaz (<http://www.eureka.org.tr/tr/icerik/eureka-sikca-sorulan-sorular>, 22.03.2016).

Eureka Projeleri Nasıl Destekler?

Programda uluslararası iş birliği kurulurken, hazırlanan projeler milli kaynaklar ile desteklenmektedir. Bu bağlamda ülkemizde EUREKA programı yürütülmesinden TÜBİTAK sorumlu kılınmıştır. Projeye iştirak eden büyük ölçekli işletmelerin projelerine %60, KOBİ'lere %75 oranında destek hibe olarak verilmektedir.

Eureka'nın Sunduğu Avantajlar Nelerdir

Hızlı destek sunması,

Ar-Ge projelerine maksimum oranda hibe vermesi,

Pazara yakın Ar-Ge sunması,

İkili iş birliği ayarlaması,

Ulusal kurallar ile uluslararası ölçekte Ar-Ge,

Yeni pazarlar bulma,

İnternet ortamda proje başvurusu alma

Alanında lider şirketler ile çalışmak,

Yeni teknolojilere hızlı ve kolay erişim.

Projelerde Aranılan Kriterler Nelerdir

- En az iki EUREKA üyesi devletten iki katılımcının olması,
- Proje çıktılarını kısa zamanda ticari hale getirebilmekte,
- Projelerin sivil nitelikli olması,
- Pazar potansiyeli olan çıktılara yönelmeli,
- Ar-Ge ortaklıklarının yapılmasını zorunlu kılmalı,
- Yönetimsel teknik ve mali kaynak ile kabiliyeti olan katılımcılar ile yürütülmeli,
- Yeterli seviyede yeni buluş kapsayan ileri teknolojileri ilgilendirmeli.

Eureka Projelerine Kimler Başvurabilir

1. Ortak Olarak

- Kobi'ler
- Büyük Firmalar

2. Hizmet Sağlayıcı Olarak

- Üniversiteler
- Araştırma Merkezleri

Eureka Platformu Kapsamındaki Projelere Katılan Firmaların Aşağıdaki Harcamaları Desteklenebilecektir:

- Personel maliyetleri.
- Projedeki personel ve danışmanlarına ait yolculuk giderleri,
- Yayın, yazılım, teçhizat ve alet giderleri;
- Sarf ve malzeme giderleri
- Yurtdışındaki ve yurtdışındaki danışmanlık hizmeti alım gideri

- Türkiye içinde üniversite, TÜBİTAK'a bağlı olan Ar-Ge üniteleri, özel sektör Ar-Ge kurumları ve benzeri kurum ve kuruluşlarına yaptırılan Ar-Ge giderleri
- Mali müşavir masrafları.

2.4.10. Eurostars Destekleri

EUROSTARS ve Avrupa Komisyonuna üye olan ülkelerin Avrupa ülkelerindeki KOBİ'lerin rekabetçi özelliklerinin artırılması amacıyla KOBİ'lere etkin, hızlı ve özel destek programıdır. Eurostars ilk Avrupa fon ve destek programı, özellikle yenilikçi Ar-Ge projelerinde araştırma performans KOBİ'lerin iniş piyasasını desteklemek için adanmış başarıyla 2007 yılından beri yürütüyor. Onun aşağıdan yukarıya yaklaşımla, hızla ticari olacak, uluslararası ortak araştırma ve yenilik projeleri uyarır. Bir Eurostars projeye katılım bir büyüme pasaport, daha fazla yenilik, yeni küresel pazarlara bir açılış ve hatta daha fazla iş başarısı olabilir.

Eurostars küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) gerçekleştiren Ar-Ge destek ortak bir programdır. Bu Katılımcı ülkeler, ulusal finansman kurallarına ve prosedürler izlenerek katılımcıları için fon tahsis Horizon 2020 ile 34 Eurostars ülkelerin ulusal bütçelerinden ve Avrupa Birliği tarafından ortak finanse edilmektedir. Bunların dışında aşağıdaki kurum ve kuruluşlarca da KOBİ'lere farklı destekler sağlanmaktadır (<https://www.eurostars-eureka.eu/eurostars-faq>, 22.03.2016).

- Merkezi Finans Ve İhale Birimi
- Avrupa Birliği Bakanlığı
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
- Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları Merkezi
- GEF Küçük Destek Programı
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim Ve Araştırma Birimi
- The World Bank
- Acı Voca
- Danimarka Dışişleri Bakanlığı
- Unicef
- National Endowment For Democracy

Tablo 22: Mali Destek Tablosu

Mali Destek Tablosu		
A-) Ulusal Ar-Ge Destekleri		
Destek Verenler	Destek Adı	
1	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Ar-ge Merkezleri
		Sanayi Tezleri Programı (SAN-TEZ)
		Teknogirişim Sermayesi Desteği
2	Ekonomi Bakanlığı	Uluslararası Nitelikteki Yurtiçi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği
		Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi
		Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımı
		İstihdam Yardımı
		Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesi
		Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi
		Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALITY®'nin Desteklenmesi
		Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği
		Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi
Tasarım Desteği		
Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımları		
3	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Faiz İndirimli Tarımsal Krediler
		Alan Bazlı Tarımsal Destekler
		Fark Ödemesi Destekleri
		Hayvancılık Destekleri
		Tarım Sigortası Destekleri
		Telafi Edici Ödemeler Kapsamındaki Tarımsal Destekler
		Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler
4	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi
5	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	Sanayi Ar-ge Projeleri Destekleme Programı
		Üniversite – Sanayi İşbirliği Destek Programı
		Kobi Ar-ge Başlangıç Destek Programı
		Öncelikli Alanlar Ar-ge Projeleri Destekleme Programı
		Girişimcilik Aşamalı Destek Programı
		Girişim Sermayesi Destekleme Programı

		Patent Destekleme Programı
6	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)	Ar-ge Proje Destekleri
		Ticarileştirme Projeleri Desteği
		İleri Teknoloji Projeleri Desteği
		Çevre Proje Destekleri
		Teknolojik Girişimcilik Destekleri
7	İşkur	Aktif İstihdam Programları
		Pasif İstihdam Programları
		SGK Prim Teşviki Uygulaması
8	Gelir İdaresi Başkanlığı	Kanunlarına Göre Vergisel Teşvikler
9	Türk Eximbank	Kredi Destekleri
		Ülke Kredi ve Garanti
		İhracat Kredi Sigortası
		Kobi İhracata Hazırlık Kredileri
10	Türkiye Kalkınma Bankası	Kredi Destekleri
11	Teskomb	Esnaf ve Sanatkârları Destekleme Kredileri
12	Kobi Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.	KOBİ'lere Finansman ve Yönetmel Destekler
13	Kredi Garanti Fonu (KGF)	Maliyet Kredi Destekleri
14	İvci	Yatırım Destekleme Fonları
15	Kosgeb	Kobi Proje Destek Programı
		Tematik Proje Destek Programı
		Ar-ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı
		Genel Destek Programı
		Girişimcilik Destek Programı
		Gelişen İşletmeler Piyasası Kobi Destek Programı
		Kredi Faiz Desteği
B-) Uluslararası Ar-Ge Destekleri		
Destek Verenler		Destek Adı
1	Türkiye – AB Mali İşbirliği	Adaylık Öncesi Mali Yardımlar (1964-1999)
		Adaylık Sonrası Dönem (2000-2006)
2	Abigem	Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri
3	Yurtdışı Özel Yatırım Şirketi (OPIC)	KOBİ'lere 400 Milyon Dolarlık Kredi Desteği

4	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)	Kurumsal Yapıları Oluşturma Desteği
5	Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP)	Ar-Ge, İnovasyon, Teknoloji ve Bilgi Toplumu Altyapısının Geliştirilmesi
		İşletmelere Temel Bilgi, Danışmanlık ve Yatırım Desteği
		Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi Desteği
		Turizm Altyapısı ile Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Geliştirilmesi
		Finansal Araçların Oluşturulması ve Geliştirilmesi Desteği
		Sanayi Sektörleri Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi Desteği
6	Horizon 2020 (UFUK 2020)	Güçlendirme Desteği (Consolidator Grant)
		İleri Düzey Araştırmacı Desteği (Advanced Grant)
		Sinerji Desteği (Synergy Grant)
7	İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (COSME)	Kredi Garanti Desteği
		Büyüme İçin Özsermaye Desteği
8	Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (RYÇP)	Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi
9	Eureka Desteği	Ürün ve Süreçlerin Geliştirilmesine Yönelik Projeleri Desteklenmesi
10	Eurostars Destekleri	Fon Desteği

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ar-Ge yönetimi, içinde bulunduğumuz dönemde, rekabetçi ortamın çok hızlı biçimde gelişmesiyle işletmelerin araştırma ve geliştirmeye çok fazla önem vermelerine neden olmuştur. Hızla gelişen teknoloji karşısında ayakta kalabilmek için işletmeler kendi işletmelerini buna hazır hale getirmeleri gerekmektedir. Bunun için kendi sermayesi yeterli olmadığı durumda dış borçlanma ya da teşviklerle işletmesini yenilemesi gerekmektedir.

Araştırma geliştirmenin küreselleşen dünyada büyük önem kazanacağı görülmektedir. İşletmelerin bu dünya pazarında köklü değişimlere ve yenilikçiliklere açık olmaktan başka çaresi olmadığı bilinmektedir. Ayakta kalacak işletmelerin değişen dünya pazarında bir yere sahip olması ancak bu yolla sağlanabilir.

Bu kapsamda çalışmada esas olarak kobilerin yapısı ve kobilerin yapısal durumları göz önüne alınarak mevzuat kapsamında teşvik programlarının analizi ve istatistiki olarak bu teşviklerden elde edilen sonuçlar incelenmiştir. Bu kapsamda özellikle TÜBİTAK'tan elde edilen son 15 yılın verileri çalışmanın amacı açısından büyük önem arz etmiştir. İncelenen bu veriler doğrultusunda KOBİ'lere sağlanan desteğin özellikle kanuni teşvik programının uygulanmaya başlanması ve bu uygulamada devlet desteği ile TÜBİTAK'ın görevlendirilmesi KOBİ'ler bazında Ar-Ge yatırımlarının da önemli oranda artmasını sağlamıştır.

Kobilerin yok olup gitmemesi için desteklenmesi gerekmektedir. Kobilerin yeterince desteklenmediği görülmektedir. Bu da hızlı büyüyen dünya şartlarında kobilerin kısa sürede yok olup gittiği bilinmektedir. Bu anlamda devletin kobilere olan destek ve teşvikleri büyük önem arz etmektedir. Bu noktada çalışmada temel amaç Ar-Ge kapsamında yapılan teşvikler ve desteğin incelenmesidir. Bu kapsamda yasal mevzuatta da özel olarak görevlendirilen TÜBİTAK'ın Ar-Ge kapsamında kurumlara yaptığı teşvikler ve destekler özel olarak KOBİ'lere yapılan desteğin yıllara göre belirtilmiştir.

Sektörlere ve harcama gruplarına göre Ar-Ge harcaması ele alındığında 2015 yılı değerleri bazında TÜİK'in yaptığı bir araştırmada %50 ticari,%10,3 kamu kurumları ile %39,7 yükseköğretimin payı olduğu görülmektedir. Yine harcama gruplarına göre Ar-

Ge harcama dağılımı 2015 verilerine göre %53,6 personel, %35 diğer cari giderleri, %8,3 makine teçhizat ve %3,1 yüzdilik dilimde ise sabit tesis olduğu görülmektedir. 1995 ile 2011 yılları arasında yer alan projelerde KOBİ'lerin paylarına bakıldığında ise 1776 projede KOBİ'lerin %49'luk bir paya sahip olduğu, 2002-2006 yılları arasında yapılan proje başvurularında ise KOBİ'lerin %66 lık bir paya sahip olduğu nitekim 2007-2011 yılları arasında 9227 proje başvurusunda KOBİ'lerin payının %79 gibi ciddi bir oran olduğu görülmektedir. Benzer şekilde 1995-2011 yılları arasında 8371 desteklenen proje yer almaktadır. Bu projelerin 1995-2001 yılları arasında 1261 desteklenen proje arasında KOBİ'lerin payının %46 olduğu TUIK raporunda ifade edilmiştir. 2002-2006 yılları arasında 1855 desteklenen proje kapsamında KOBİ'lerin payının %63 olduğu görülmektedir. Son olarak 2007-2011 yılları arasında 5251 desteklenen proje arasında KOBİ'lerin payının %75 gibi bir oranda olduğu TUIK raporunda gösterilmektedir.

AR-GE'ye ayrılan parasal kaynaklarla ilgili göstergeler üzerinden yapılacak olan yorum kapsamında ARGE yoğunluğu yurt içi AR-GE harcamalarının gayri safi yurt içi hasılaya oranı (%) maksimum değerler olarak 4,27; Özel sektör AR-GE fonlarının toplam AR-GE fonları içindeki oranı (%) maksimum değeri %71,9; Özel sektör AR-GE harcamalarının yurt içi AR-GE harcamalarına oranı (%) 77,6; Özel sektör imalat sanayi AR-GE harcamaları içinde "ileri teknoloji" alanlarında yapılan harcamaların oranı (%) 64 olduğu görülmektedir.

Bu noktada finansal kaynaklar bazında AR-GE harcamalarına bakılacak olursa OECD 2013 verileri kapsamında Almanya'nın özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı %65,6 iken kamu finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %30,3 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %4,1 dir. OECD 2013 verileri kapsamında ABD'nin özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı %61,6 iken kamu finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %31,3 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %7,1 dir. OECD 2013 verileri kapsamında Çin'nin özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı %73,9 iken kamu finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %21,7 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %4,4 dir. OECD 2013 verileri kapsamında Japonya'nın özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı %76,5 iken kamu

finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %16,4 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %7,1 dir. OECD 2013 verileri kapsamında Kore'nin özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı %73,7 iken kamu finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %24,9 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %1,4 dir. OECD 2013 verileri kapsamında Türkiye'nin özel sektör finansmanının Ar-Ge harcamalarındaki oranı % 46,8 iken kamu finansmanının Ar-Ge harcamalarına oranı %28,2 ve diğer (yükseköğretim sektörü, ulusal ve dışsal kaynaklar) ise %25,0 dir.

Yeni bir ürün üretilmesi veya mevcut ürünün kalitesinin yükseltilmesi, üretimle alakalı yeni bir teknoloji geliştirilmesi veya yeni teknolojinin yurt şartlarına uyarlanması, mevcut üretim standartlarını yükseltici yeni hizmetler uygulanmasına ilişkin bilimsel esaslara dayalı araştırma ve geliştirme aktivitelerinin her aşamasını belirleyecek nitelikte hazırlanan çalışmaların uyarlanmasına yönelik bir destektir. Başvuru yapılacak makam Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)'dir. Sanayi kuruluşları ile sektörüne ve büyüklüğüne bakılmaksızın firma seviyesinde katma değer oluşturabilen tüm kuruluşlar bu destekten yararlanabilmektedir. Desteğin amacı projelere sermaye desteği oluşturmaktır ve oranı yüzde 50'dir. Proje sahibi kuruluş ve TTGV arasında sözleşme ile uygulanan bir protokole sahiptir Destekler iki biçimde verilmektedir. Bunlardan ilki Ürün Geliştirme Projelerine Sermaye Desteği. Ticari bir değere sahip yeni ürün elde edilmesi veya mevcut ürünlerin standartlarının artırılmasına yönelik üretim yöntemi ve sistemlerinin araştırılması ve geliştirilmesi ile ilişkin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan çalışmaları sürdüren kuruluşu teşvik etme amaçlı destek sağlanmasıdır. Destek limiti 1 milyon dolar olup, süresi iki yıldır.

Ülkemizin sahip olduğu teknolojik ve sanayi yapısı, insan birikimi uluslararası karşılaştırmalı üstünlükler dinamiğine dayanarak, araştırma geliştirme veya teknolojik projelerin yürütülmesi gereken alanlardaki faaliyetlerin ülkemize adaptasyonu aşamasında gereken tedbirleri tespit eden projelere Stratejik Odak Konuları Projeleri denir. DFİF'ye faiz oranları üzerinden yapılacak olan geri ödeme projeyi yöneten kuruluş ve üçüncü şahıslar tarafından proje sonucunda ticari uygulamaya geçmesi durumda yapılmaktadır. Desteğin limiti 100.000 dolar olup, süresi bir yıldır.

Programa dâhil olan ve destek sağlanacak olan büyük ölçekli şirketlerin onaylanan Ar-Ge proje masraflarının maksimum yüzde 60'ı, KOBİ'lerin proje giderlerinin ise yüzde 75'i hibe yoluyla desteklenir. Program çatısı altındaki projelere sağlanacak destekte süre ve bütçe sınırlaması bulunmamaktadır.

Kobilere destek olan kuruluşların resmi web adreslerinden destek programları ve projeleri incelenmiştir. Destek projelerinde belli şartların olduğu bu şartları taşımayan kobilerin bu destekten faydalanamadıkları sonucuna varılmıştır.

Destek projelerin var olduğu fakat bunlar birçok kobiler tarafından bilinmediği ya da yeterince işletmelere tanıtılmadığından dolayı birçok proje hayata geçirilememiştir. Oysaki projelerin yeterince kobilere aktarılmaması kobilerin gelişmesine olumsuz etki edecektir. Destek projelerin kamu tarafından yeterince olduğu görülmüştür. Bu desteklerin mevzuat çerçevesinde yapıldığı açıkça ortadadır. Devlet eliyle yapılan destek projeleri kobiler tarafından uygulandığı ve benimsendiği görülmektedir. Bu benimsemenin altında devlete olan güvenden kaynaklandığı açıkça ortadadır. Devlet güvencesi ile yapılan desteklerin kobiler tarafından daha çok benimsendiği özel şirket kuruluşları tarafından yapılan desteklerin ise yeterince benimsenmediği görülmektedir.

Orta ve küçük işletmeler risk almaktan korktukları için devlet desteklerini uyguladıkları tespit edilmiş olup devamlı olarak devlete bağlı olarak faaliyette bulunmaya önem vermişlerdir. Yurt dışı desteklerin yeterince kabul görmediği ve bunun sonucu olarak da yabancı ülkelerin şirketleri destek projeleri ülkemizde yeterince uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Devletin araştırma geliştirme çalışmalarına destek vermesi küçük ve orta işletmeler tarafından büyük önem arz etmektedir. Kobilere yönelik yapılan teşviklerin işletmeleri yok olmaktan kurtardığı görülmektedir. Küçük ve orta işletmelerin desteksiz devam etmesi ve dünya piyasasında rekabet içine girmesi oldukça çok zordur. Büyük işletmeler dünya piyasasında yer almak ve piyasaya hakim olmak için küçük ve orta işletmeleri bitirme projeleri gerçekleştirme çabasına girmeye çalışmıştır. Zaten piyasada küçük yere sahip olan bu işletmeler bir dalgalanmada yok olup gidebilmektedir. Bunun için devletin kobilere sahip çıkması ve desteklemesi çok önemlidir. Devletin son yıllarda KOBİ'lere destekleri artan oranlarda seyretmektedir. Devlet ekonomik

çeşitlenmeyi desteklemektedir. Çünkü KOBİler ekonomik istihdam politikalarında adeta lokomotif işlevi görmektedir. Ayrıca ülke içerisindeki gelir dengesinin sağlanmasına yardımcı olurlar. Örneğin 2017 yılı proje başına mali destek tutarı 50 bin ile 600 bin arasında değişmektedir.

Kobilerde araştırma geliştirme çalışmalarında dış kaynak kullanımı ve teşvikler için şu öneriler geliştirilmiştir:

Devlet Kurumları Bazında İnceleme:

- Kobilerin desteklenmeleri artırılmalıdır. Bu desteklerin devlet eliyle yapılması ve belli bir sözleşme usulüne göre yapılması sağlanabilir. Destek projeleri hem devleti hem de işletmeyi düşünen iki taraflı bir sözleşme yapılması projenin hayata geçirilmesi için olumlu etki edebilir.
- Kobilere sağlanan finansal kredilerin faiz oranlarının düşürülmesi ya da sıfır faizle destek kredileri sağlanabilir. İşletmesini ayakta tutmaya çalışan şirketler için faizsiz krediler çok talep görebilir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, Ar-Ge çalışmalarının daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Bu gelişmişlik ise bu ülkeye bilgiyi satın alan değil bilgiyi satan konumuna getirmiştir.
- Mevcut koşullara bakıldığı zaman birçok sektör finansal kaynak bakımından sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durumda KOBİ'ler in Araştırma-Geliştirme çalışmalarına ayrılan bütçesi çok az olmaktadır. Destek ve teşviklerin yeterince olmaması küçük ve orta ölçekli işletmelerin iş yeri kapatmasına kadar gitmektedir. KOBİ'ler bir toplumun yapı taşlarını oluşturur, KOBİ'lerin gerekli destek ve teşvikleri görmemesi o yapı taşlarının düşmesine neden olur.
- Kobilerin devletine olan borçları devlet tarafından erteleme yaptırılabilir. Borç ertelemeleri sıkıntı da olan ve ödeme gücü olmayan işletmeler için nefes alıcı bir ortam oluşturacağı açıkça ortadadır. Piyasanın rahat nefes alması devlet tarafından sağlanabilir. Bunun gibi borç ertelemenin yılda 1-2 defa yapılması işletmenin rahat araştırma geliştirme çalışması yapmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

- Devlet yatırımlarda şirketlere ortak olabilir. Belli kar ortaklığı anlaşması yapılarak hem devlete hem de işletmeye önemli avantajlar sağlar. Buda küçük işletmelerin büyümesine sebep olacaktır. Büyük yatırım projelerinde ortaklık çalışmaları piyasa riskini azaltıcı etki edebilir.
- Kobilerin araştırma geliştirme çalışmalarını geliştirmesi için önemli sermaye artırımına ihtiyaç duymaktadır. Bu sermaye artırımını yurt dışı şirketlerden fon saplanarak temin edebilir. Fon sağlayıcı aracı kuruluşların desteklenmesi devlet tarafından yapılabilir.

Üniversite Bazında İnceleme:

- Son yıllarda Türkiye’de Ar-Ge çalışmalarının hızla artığı gözlenmektedir. Ülkemizin de gelişmiş ülkeler gibi bilgi satan konumuna gelmesi için çeşitli destek ve teşvikler, çeşitli stratejiler, yasal kolaylıklar, finansal çözümler gibi planları ortaya koymalıdır. OECD’nin tanımına göre Ar-Ge, “teknik ve bilimsel birikimi arttırmak için sistemli bir temele dayanarak sürdürülen çaba ve bilginin yeni uygulamada kullanılmasıdır” farklı bir ifade ile bilimsel araştırmalarda elde edilen bulguları uygulamaya dönüştürme ve yeni teknolojileri geliştirme gayretidir.
- Ar-Ge işletmeler için yeni ürün üretimi ve ürün hızını artırma maksadıyla sistemli ve yaratıcı çalışmaların bütünü olarak tanımlanabilir. Bu durumda ise KOBİ’ler, Üniversiteler, İşletmeler ve Kamu kuruluşları gibi sektörlerin ihtiyaçlarının belirlenerek öncelikle bildirilmesi sağlanmalıdır.

İşletmeler Bazında İnceleme:

- İşletmelerin gelişmesi, büyümesi ve kar elde edebilmesi devletin izleyeceği politikalar belirleyecektir. Bu politikalar hem ülkeye hem de işletmelere olumlu ya da olumsuz etkisi olabilmektedir. Devletin yanlış alacağı kararlar işletmeleri zora sokabilir. Bunun önlenmesi için kanun koyucu tarafından işletmelere yanlış kararlarda zararlarının temin edileceği konusunda yaptırımlar yapılabilir. Bu yaptırımlar devleti zora düşürmeyecek nitelikte ve işletmeyi yok olmaktan kurtarıcı olmalıdır.
- Devlet tarafından işletmelere sağlanacak projelerde belirli bir kesimden şirket sahipleriyle bir araya gelerek projeler tartışılabilir. Önceden bilgi sahibi olan

işletmeler kendine göre önlemler alabilir. Bu önlemlerin kobiler üzerinde olumlu etkisi olacaktır.

- Araştırma geliştirme faaliyetleri için devletin desteğinin ne derece önemli olduğu açıkça bellidir. Bu yüzden kobilere sağlanan projelerde karşılıklı anlaşma yapılarak yapılması ve güven çerçevesinde faaliyetlerin gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Devlet desteğini kobilerin üzerinden çekmesi onların yok olmasına her zaman olumlu katkı sağlayacaktır.

Ar-Ge teşvikleri konusunda bundan sonra yapılacak olan bilimsel araştırmalarda;

- Başka bir araştırmayla devletin projeleri hazırlama şeklinde neleri baz alındığı geniş kapsamlı çalışma yapılarak desteklerin olumlu yada olumsuz yönleri araştırılabilir.
- Olumlu ayda olumsuz yönlere eğilimin ne derece de kobilere etki ettiği ölçülebilir.
- Bu konuda doktrinde yer alan tartışmalar çerçevesinde KOBİ'lere Ar-Ge'ye ilişkin nasıl bir destek sunulması konusunda bir yol haritası/metod sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akgeçici, A., Şahin, T., Kocabacak, E. ve Kocabacak A. (2007). İşletmelerde Düşünce Aşamasından Patent Aşamasına Uzanan Süreçte Yenilik Stratejileri ve Buluş Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17.
- Akgeçik, T. (1998). *Stratejik Üretim Yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayınevi.
- Alptekin, Ş. (2006). Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikaları: Ekonomik Kalkınma ve Toplumsal Gelişme Açısından Ulusal İnovasyon Sisteminin Önemi ve Etkileri. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Atik, H. (2005). *Yenilik ve Ulusal Rekabet Gücü*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Babacan, M. (1994). Türkiye'de Ar-Ge Teknoloji Üretimi Nasıl Yaygınlaştırılabilir. İstanbul: ITO Yayını, 4.
- Barutçugil, S. İ. (1981). *Teknolojik Yenilik ve Araştırma Geliştirme Yönetimi*. Bursa: Bursa Üniversitesi Basımevi.
- Çelik, M. (2011). Şirketlerin İnovasyon Yapma Eğilimlerinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Rolü ve ODTÜ Teknokent Örneği. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9.
- Chiesa, V. (2001). *R&D Strategy and Organisation*, Imperial College Press
- Diñçer, Ö. (1999). *İşletme Yönetimine Giriş*. (4.baskı). İstanbul: Beta Basım.
- Dorobek, J. C. (2006). Research and development. *Federal Computer Week*, 42, ABD: Industrial Research Institute Inc.
- Durna, U. (2002). *Yenilik Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Durukan, T. (2003). Pazar Ekonomisi Uygulayan Ülkelerin Yeni Ürün Geliştirme ve Ar-Ge Harcamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (Cilt 5), 2.
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon Kalkınmanın Ve Rekabetin Anahtarı*. (Genişletilmiş II.Baskı). Ankara: Technopolis Group.
- Eren, E. (1992) İşletmelerde Yenilik Politikası, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını*,7
- Ertan, Figen., Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletme (Kobi)'Lere Sağlanan Kamusal Ar-Ge Teşvikleri: Kamusal Ar-Ge Teşviklerinin Kobi'ler Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Anketçalışması, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Ertürk, M. (2000). *İşletme Biliminin Temel İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fidanboy, Cemalettin Öcal, Ulusal Ar-Ge Politikaları Bağlamında Temel Yetenek Tabanlı Ar-Ge Yönetimi Yaklaşımı: Teknokentler Örneği, Doktora Tezi, 2016.
- Göker, A. (2004). Bilim ve Teknolojide AB'yi Yakalamak. *Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi*, 5, 8.
- Gören, Hüseyin, Testing Additunonality Effect Of Tübitak's Industrial R&D Projects Funding Programme: Pilot Study On Software Development Sector In Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Güleş, H. K. ve Bülbül, H. (2004). *Yenilikçilik-İşletmeler İçin Stratejik Rekabet Aracı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İmamoğlu, S. Z. ve Keskin, H. (2003). Küçük ve Orta Boy İşletmelerde (KOBİ'lerde) Ürün Yeniliği ve Ar-Ge Faaliyetleri. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi*. (Cilt 5), 19, 21-29.

- İnam, A. (1994). Cumhuriyet Sonrası Bilim Hayatımız Üstüne bir Yorum, Cumhuriyetin 70.Yılında Türkiye’de Bilim. 1. TUBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi Özel Eki,3. Ankara.
- Karthik, Mahesh, Varadarajan et al. International Journal of Advanced Economics and Business Management, No. 1, Issue No. 1, p. 052–057.
- Kırım, A. (2007). *Karlı Büyümenin Reçetesi: İnnovasyon*. (II. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Koçel, T. (1998).*İşletme Yöneticiliği*, (6. Baskı) İstanbul: Beta Yayınları.
- Kantarcı, Tuğba, Ar-Ge Ve Yeniliğin Gelişmekte Olan Ülkeler Bağlamında Makroekonomik Performans Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2017
- Mat, H. (2007). Yatırım ve İstihdamı Arttırmak Amacıyla Devletin Arsa, Arazi ve Diğer Teşvik Uygulamaları, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Mike Gordon; Chris Musso; Eric Rebentisch; Nisheeth Gupta (Nov 2009). "The Path to Developing Successful New Products". MIT Sloan Management Review Press.
- Odası, İ. T. (2007). Türkiye İçin Model Olabilecek Ülkelerde Uygulanan Teşvik Uygulamaları Ve Ülkemizde Uygulanabilirliği.
- Odası, T. M. M. (2010). Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri (KOBİ'LER). TMMOB Makina Mühendisleri Odası.
- OECD. (2010). OECD Science, Technology and Industry Outlook . OECD Publishing.
- Oğuz, S. Strategic Choices Of Firms İn Develeoping Countries Between Technology Transfer And R&D, Ph.D. Thesis, 2000. İstanbul
- Öğüt, A., Akgemci, A., Şahin, T., Kocabacak, E. ve Kocabacak A. (2007). İşletmelerde Düşünce Aşamasından Patent Aşamasına Uzanan Süreçte Yenilik Stratejileri ve Buluş Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17.

- Özdemir, S., Ersöz, H. Y., ve Sarıoğlu, H. İ. (2007). Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53).
- Park, Y. and Kim, S. (2005) Linkage between knowledge management and R&D management. *Journal of knowledge management*, Vol. 9 No. 4, p. 34-44.
- Sarıhan, H. İ. (1998). *Teknoloji Yönetimi*. İstanbul: Desnet Yayınları.
- Saygılı, Ş. (2003). Bilgi Ekonomisine Geçiş Sürecinde Türkiye Ekonomisinin Dünyadaki Konumu. *DPT Stratejik Araştırma Dairesi Yayınları*, 89.
- Sazak, C. (2007). Ar-Ge İndirimi Uygulama Usul ve Esasları. *Mali Çözüm*, 80-243.
- Tohumcu, Zeynep, R&D Project Performance Evaluation With Multiple And Interdependent Criteria, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2004). Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri Rehberi. (Sayı:3). Ankara: TOBB Yayınları, 10.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2005). Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri Rehberi. Ankara: TOBB Yayınları, 15
- TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu Koordinasyonu. (2006). Ulusal İnovasyon Girişimi İnovasyon Çerçeve Raporu-Toplumsal Refah İçin İnovasyon. İstanbul: Rekabet Forumu, 14
- Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları. (2004). *2003-2023 Strateji Belgesi*, TÜBİTAK, 41-44.
- Yavuzcan, G. ve Teksen, Z.Ş. (2008). Üniversitelerde Fikri Mülkiyetin Yaygınlaştırılması ve Sürdürülebilir Kurumsal Politikaların Oluşturulmasına Yönelik Eylem Planı. *Gazi Üniversitesi Dergisi*, 8.

Yavuz, Betül, Ar-Ge Faaliyetlerine İlişkin Teşvikler Ve Ar-Ge Giderlerinin Ums-Tms Kapsamında Mali Tablolara Yansıtılması, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Yunsheng, Z.; Deming, Z.; Lifei, Z.; Lu, L.Y. (2007) R&D team governance and R&D performance. Empirical evidence from Chinese software enterprises. Journal of Technology Management. Vol. 2, No. 1, p. 71-83.

Wincent, J.; Anokhin, S.; Boter, H. (2009) Network board continuity and effectiveness of open innovation in Swedish strategic small-firm networks. R&D Management, Vol 39, No. 1, p. 55-67.

Wheelwright, S.; Clark, K. (1992). Revolutionizing Product Development. Free Press.

ABİGEM.

http://www.abigem.org/tr/abigem.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageDuyuru&nodePath=/WLP%20Repository/ABIGEM/TR/DUYURULAR/OPIC%20Kredisi
(20.03.2016).

Ar-Ge Yardımları. <http://www.ttgvg.org.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri> (01.03.2016).

Avrupa Birliği. <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=5> (20.03.2016).

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. <http://www.biltek.sanayi.gov.tr> (20.03.2016).

Çevre Değişim Destekleri.

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=146&Itemid=259 (18.03.2016).

Ekonomi Bakanlığı. www.ekonomi.gov.tr (18.03.2016).

Ekonomi Bakanlığı.

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/blog/newsDetail?news_id=EK-167299
(20.03.2016).

EUREKA. <http://www.eureka.org.tr/tr/icerik/eureka-sikca-sorulan-sorular> (22.03.2016)

EUREKA. <https://www.eurostars-eureka.eu/eurostars-faq> (22.03.2016)

Eximbank Kredi Destekleri.

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=152&Itemid=267 (18.03.2016).

Gelir İdaresi Başkanlığı. Kanunlarına Göre Vergisel Teşvikler.

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260 (18.03.2016)

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. <http://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Menu/7/Ar-Ge-Destek-Programi> (01.03.2016).

HORİZON. www.h2020.org.tr.

IMF. (2010). <http://www.imf.org/external/index.htm> (26.02.2016).

İŞKUR Destekleri.

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=132&Itemid=260 (18.03.2016).

İVCI. <http://www.ivci.com.tr/Default.aspx?lang=tr>, (20.03.2016).

Kalkınma Bankası Kredi Destekleri.

http://www.kobi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=268 (18.03.2016).

Kobi Destekleri. <http://www.kobi.org.tr/index.php/destek-ve-tevikler/destekler> (18.03.2016).

KOBİ. <http://www.kobi.org.tr/index.php/koblere-yoenelik-ab-bilgileri/avrupa-birlii-gelitim-merkezleri> (20.03.2016).

KOBİAS. <http://www.kobias.com.tr/> (18.03.2016)

KOSGEB.

<http://kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/2658/katilim-oncesi-mali-yardim-araci-instrument-for-preaccession-assistance-ipa> (21.03.2016).

KOSGEB. <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/5560/mevzuat> (18.03.2016).

KOSGEB. <http://een.kosgeb.gov.tr/hakkimizda1.aspx> (23.03.2016).

Patent Faydalı Model Başvuru Kılavuzu. (2008).

<http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/9CAA5181-49A3-4652-9D99-182E61EB9BB7.pdf> (19.02.2016).

Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/08/20080806-15.htm> (15.02.2016).

TESKOMB. <http://www.teskomb.org.tr/> (01.03.2016).

TEYDEP, 2017 (05.03.2018).

TTGV Destekleri. <http://www.ttg.gov.tr/tr/ar-ge-proje-destekleri> (17.12.2012)

Turkishtime. (2012).

http://www.dijimecmua.com/turkishtime/6767/index/1281230_ar-ge-sampiyonlari-100-sirketlerin-ar-ge-harcamalari-ar-ge-strateji-ve-calismalari/ (25.02.2016).

TUSİAD. (2003). *Ulusal İnovasyon Sistem Raporları*.

<http://www.inovasyon.org/pdf/AYK.TUSIAD.Temmuz2003.pdf> (Erişim Tarihi 19.02.2016).

TÜBİTAK. (2016). <https://www.tubitak.gov.tr/>.

TÜBİTAK. <http://www.tubitak.gov.tr/> (15.02.2016).

Türk Patent Enstitüsü. Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde
Kararname.

<http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/laws/informationDetail?id=100>

(15.10.2016).

